

„Boldog idő, szép diákkor, Jöjj vissza egy szóra”

Esztergomi Tanító- és Óvónőképző Öregdiákjainak visszaemlékezései (1945-1958)

Összeállította, szerkesztette:
Gyuriczki Anna, Huber Anárásné

2013.

***„Boldog idő, szép diákkor,
Jöjj vissza egy szóra”***

**Esztergomi Tanító- és Óvónőképző
Öregdiákjainak visszaemlékezései
(1945-1958)**

Összeállította, szerkesztette:
Gyuriczki Anna, Huber Andrásné

2013.

Kiadja:
az Esztergomi Tanító- és Óvónőképző Öregdiákjainak Egyesülete

Nyomda: PRESS-G 96 Bt. Nyomdája
Felelős vezető: Gergely László

BEVEZETŐ

Az Esztergomi Tanító- és Óvónőképző Öregdiákjainak Egyesülete (megalakulása 1990. május 26.) felhívására visszaemlékező írások érkeztek dr. Körmendi Gézáné Hadnagy Iza és Huber Andrásné Gyuriczki Anna címére.

A legidősebb emlékező 99 éves, a legfiatalabb 75. A fiatalabb olvasók tapasztalhatják: öreg és aggkorú kollégáik kitűnő emlékezettel, szellemi frissességgel, sziporkázó humorral rendelkeznek, nem utolsó sorban: lángoló szeretet fűzi még évtizedek (mondjuk 80 év) múltával is az Alma Materhez és példakép tanáraihoz őket.

Az írások azonos évek (1945-58) eseményeit, a diákokra gyakorolt hatását örökítik meg – szubjektív szemüvegen keresztül – ezért megismétlődnek (érdekes: kevés eltéréssel), ez itt, most elfogadható. A háború után változott, de az államosítás után állandósult a tanári kar, így a nevek szinte minden írásban szerepelnek. Még a két portás alakja is végigkísérte képzős éveinket. A magasabb, vastag szemüvegű Feri bácsit és az alacsonyabb, kerekfejű Lajos bácsit (vagy fordítva?) még most is látom. A korabeli, nem a legjobb minőségű fényképek, dokumentumok rendkívüli értékük miatt kerültek az írásokhoz.

Mit adott nekünk a képző, azt Kalácska László osztálytársamtól vett idézettel mondom el: „Nekem sokat adott a képző. Ott lettem igazán gondolkodó felnőtté. Kitűnő szaktanáraink tudása, igényessége, megjelenése, tanítása lenyűgöző volt. Az a törekvésük, hogy éreztessék – rövidesen te is tanító bácsi vagy néni leszel, oda kell állni a fürkésző gyermekszemek elé, nem mindegy, hogy ez miként történik majd. Példaképpé kell lenni. Becsületes, igazmondó emberkéket kell nevelni, akik hisznek benned, felnéznek rád, szeretni akarnak. Gondolkodj el ezen és törekedj már most arra, hogy ilyenné válj! Ezek az elvárások átszöttek mindennapjainkat... Belénk oltották a gyerekek iránti határtalan bizalmat, szeretetet. Munkára nevelés mellett a „játszani is

engedd” (József Attilát idézve) sem felejtették el. Pl. Mészáros tanár úrral az emlékezetes börsönyi kirándulás, vagy Hársing tanár úr vidám diákcsíny bemutatói... stb. Mindig hálás és büszke vagyok, hogy négy évig ennek az iskolának lehettem a tanulója, aminek tanítása, élményei, emlékei egész életemben elkísértek és erőt adtak.”

Szeretettel ajánljuk olvasásra írásainkat, szívből kívánva: minden tanító – évtizedek múltával is – így emlékezhessen az Esztergomi Tanítóképzőre.

(Egy öregdiák (1953-ban érettségizett)
(Szerkesztő)

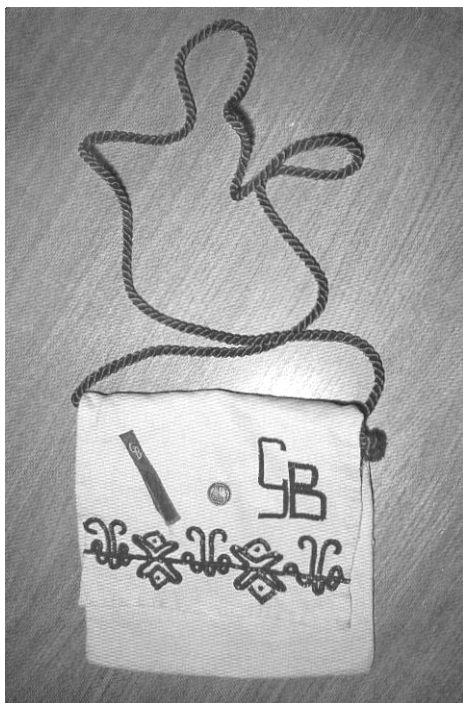

Greman Béla Szlovákiából

Bemutakozom:

Esztergomban végeztem 1945-ben. Az idén leszek 99 éves. Megkaptam a 2011. december 2-án írt levelet, melyben kéri az 1948-1959 között meglévő emlékeket. Tudom, hogy az én anyagom 1945-ből való. Amennyiben érdekelné, hogy a volt lévai képzősök hogyan jutottak annak idején Esztergomba, hogyan végezték el az 5-ik osztályt, szívesen megírom ugyanis Gábris József: Az esztergomi nevelőképzés krónikája I-ben a 77. oldalon csak nagyon röviden írt s nem pontosan. (Részlet mellékelve.)

Én voltam az első lévai képzős, aki a háború után átment Esztergomba befejezni az 5. osztályt. Pár nappal utánam jöttek ketten: Béres László és Béres István. Pár nap múlva további 3-an: Kalocsai Ferenc, Nemcsók István és Tolnai Lajos. Marsal Ferenc volt osztálytársunk a 2. osztály után ment át az esztergomi képzőbe. Így 7-en az akkori osztály 1/3-a mi voltunk Lévaiak. Mi nem tettünk magánvizsgát, hanem a többiekkel érettségiztünk.

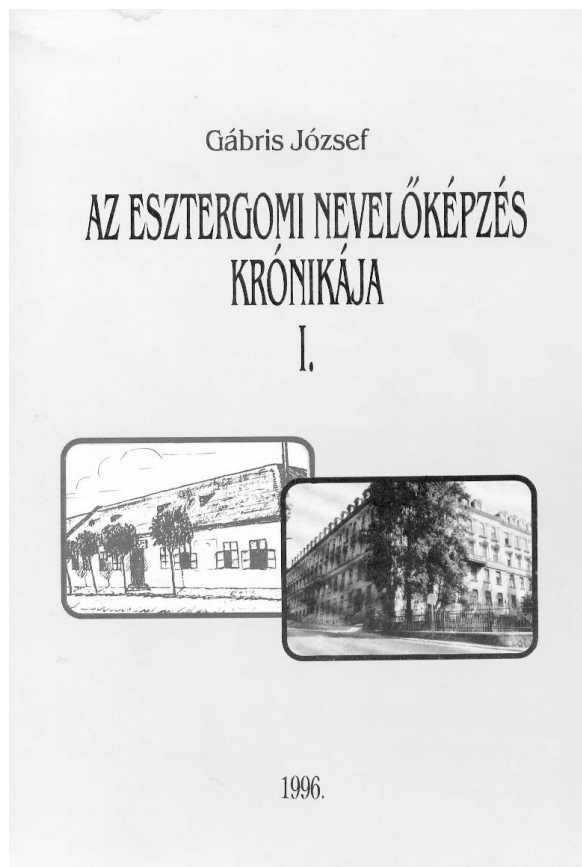

A lévai osztályunk felét áttelepítették. Az itt maradt feléből már csak én élek, Magyarországon élnek még 5-en, akikkel az összeköttetés megvan. Mindmáig megvan a kivarrott útitárisznya az 1 fillérrel, amelyet az 5-es lányok ajándékoztak nekünk, a fényképet mellékelem. Megvan a zöld szalag és a „Meghívó az esti ballagásra”. Ezek fényképét el tudom küldeni. Ideális lenne, ha mindezt el tudnám küldeni e-mail címre. Ha van, kérem a címet.

Amennyiben mind ez nem aktuális, engedelmet kérek a zavarásért.

Részlet Gábris József: Az esztergomi nevelőképzés krónikája I. kötetéből:

„Az 1945/46. tanévben több felvidéki menekült fiatal tett az intézetben magánvizsgát. Többségük a lévai tanítóképzőben kezdte tanulmányait. (Ennek az intézetnek növendékei közül sokan már 1918 után is Esztergomban találtak otthonra. Ekkor az iskola irattárát is itt helyezték el, mely később került az Országos Levéltárba.) A következő években is tartott a fiatalok átköltözése, de az ekkor érkezők többsége már nyilvános tanulóként folytatta Esztergomban, vagy valamely felvidéki képzőben megkezdett tanulmányait. A háborút követő esztendőkből 5-10 menekült tanítójelölt tanult egyszerre az intézetben, illetve lakott az internátusában. Rajtuk kívül legalább ennyien jutottak itt otthonhoz azok a menekültek, akik a város más középiskolájában végezték tanulmányaikat.”

Jó Dobronya László

Egy Öregdiák visszaemlékezései

Igaz én az államosítás időszaka előtt végeztem tanulmányaimat, bizony azok az Öregdiákok mint én is vagyok, már kevesen vagyunk. Gyémánt oklevél átadásakor 2008. okt. 4-en jelentünk meg, Nagy Lajos a képző volt igazgatója az osztálytársam és még két kolléga. Mint ahogy írtam az iskolában eltöltött évek meghatározóak voltak az életemben. Gondolom, hogy valamennyien így vagyunk. Ezért vettem a kezembe a tollat, hogy megírjam, így részesévé válok az írásos anyagoknak, mert kiadvány formájában jelenik meg.

Nekem mit jelentett a képző

Az esztergomi érseki r. k. líceum és Tanítóképző Intézetben 1943. szept. kezdtem meg tanulmányaimat. 1948. jan. 12-én képesítőttem, még az államosítás megkezdése előtt.

Bizony kevesen vagyunk az előrehaladott korunk kapcsán, hogy erről az időszakról az átéltek alapján hitelesen beszámolni tudjunk.

„Nincs szebb kora az emberiségnek, mint az első ifjúság éve, mert nem a világban keressük a barátokat, hanem a barátainkban leljük fel az egész világot.” – ő mennyire igazak Kölcsey gondolatai. Az érseki Tanítóképzőben nagy gondot fordítottak tanáraink az érzelmi nevelésre, így szeretetteljes közösséggé formáltak.

Korabeli tanítást az jellemezte, hogy a tanár és a növendékek együttes kifejtett tevékenysége volt, mely a színvonalas képzés alapfeltétele, tanáraink magas műveltséggel rendelkeztek a „törzsanyagon kívül” sok kiegészítő anyagot nyújtottak így elősegítve a megszilárdítást.

Képzés egész folyamatában törekedtek arra, hogy a növendékek tudásszintje emelkedjék, vagyis a tanultakat alkalmazni tudjuk. Gyakorlat az igazság kritériuma, ha az elméletben tanultak a gyakorlatban beigazolódtak, így válhattak az emberi tudás teljesértékű alkotórészévé.

Célok elérése csak a didaktikai alapelvek betartásával, alkalmazásával érhető el. Ilyen feladatok megoldását csak pedagógiailag felkészült,

elhivatott hivatással rendelkező tanárok képesek. Évtizedek elteltével hálás szívvel gondolunk munkásságukra. Visszaemlékezés alapján próbálom tanáraink tevékenységét és útmutatását kiemelni.

Dr. Gianits József o.f. hit- és erkölcstan tanártól azokat a sarkalatos erényeket tanultam meg, melyek meghatározói a jellem kialakításának, mely arra képesített, hogy a nehézségek közepette is kövessük lelkiismeretünk szavát. Szavait ma is megőrzöm. „Lelkiismeret a tetteink irányítója, az erények együttese adja meg a jellemet.”

Dr. Végvári István: „Didaktika lélektan” – tanárom. Hálás szívvel gondolok a tanár úrra és a pedagógiai módszerére, szinte porosz alapossággal tanított. Meghatározások: definíciók - készség, jártasság képesség stb. Nagy súlyt fordított a tudásszint megállapításának ismertetésére. Mérés: tudás elemeinek számba vétele sokat szemléltetett, Pestolazzi didaktikai nézeteinek híve egyes elemek elsajátításának minőségi szintje.

A kereskedelmi és vendéglátóipari szakmákban hosszú éveken keresztül országos vizsgaelnöki teendőket láttam el. Nagy hasznát vettem a tanultaknak, a jelentések elkészítését így alapos felkészültséggel tudtam megoldani. Iskola irányítása során is a tanult ismeretek hasznosak voltak.

Dr. Biborka Ferenc: (Módszertan Iskola szervezésben.)

Következetes, jól képzett tanár, ragyogóan tanított, figyelmünket jól tudta összpontosítani a tárgyra, kiváló beszédképességgel rendelkezett. Módszerét próbáltam megjegyezni – alkalmazni. Soha nem felejttem el amit búcsúzáskor mondott: „Ha belépsz az osztályterembe, magad előtt látod az osztályközösséget és egyúttal találkozol a lelkiismeretteddel.”

Dr. Sánta Kamil: (Magyar tanár)

„A magyar nyelv tanításának fáklyavivői ti vagytok!”

„A magyar nyelv a nemzet legnagyobb szellemi kincse, egységének legszilárdabb biztosítója, összetartozásnak a legerősebb köteléke, megmaradásunk záloga.”

Olvasás célja: „Hogy pótolja mindazt ami életemből hiányzik.”

Rosta József: történelmet – németet tanított

Reális életszemlélettel rendelkezett.

Józan és kiegyensúlyozott gondolkodásra tanított.

„Erre a történelmünk megfelelő magyarázattal szolgál.”

„A múlt megismerhető de nem átírható.”

Krúdy Gyulát említve mondta: (a mondás Krúdytól származik)

„Magyarországon vagyunk, történelmünket úgy hamisítják ahogy azt akarják.”

Fütyi Imre: pap-tanár, matematikát tanított

„Akinak a matematikához nincs érzéke, annak meg kell tanulni a szabályokat, hogy az eredményekhez eljusson.”

Köszönet ezért, sok szabályt leíratott, így a gyengébb képességgel rendelkezők is megoldották a feladatokat.

Karácsonyi Jenő: biológia

Jól felkészült szaktanár, precíz, laboratóriumot alakított ki. A tanítás során a szemléletesség elve volt a meghatározó, sok hasznos dolgot tanított. A gazdálkodásomban hasznosíthattam, valamit az áruismeretek tanításánál.

Patyi Károly: testnevelő

Fegyelemre, kitartásra, egészséges életmódra tanított, rendre és rendszerességre.

Bálint Ferenc: karnagy, ének-zene tanár

Zseniális szervező az egész fiatalságot mozgósította. Énekkara híres volt, országos elismertséggel. Ragyogóan, dinamikusan tanított. A Bazilika karnagya. A Tanítóképző énekkara szolgálta a mise liturgiájának részét a szereplésével. Gyönyörű „Ave Maria”-t komponált, melyet mint énekkar-tag megtanultam.

Bartal Alajos: igazgató úr

Tevékenységét, egyszerűségét a fiatalok szívükbe zárták.

Az 1940-es években az érseki Tanítóképzőben tanító egyes „kiemelkedő” tanárokról – 68 év távlatából emlékeztem meg, cél az volt, bemutassam, hogy „mit jelentett a Képző” – világnézeti

tisztánlátást adott, sajnos már egy sem él közülük. Így emlékezem róluk:

*„Ezek az eltűnt oktatók neveltek
S nevelnek egyre még
Szavukat máig őrzi lelkünk
Ha feledünk is egy s másik nevét.
De Ők adták az intést az oktatást,
Holt ajkukkal ám halhatatlanul
S bár hallottunk szót annyi mást
Szívünk ma is Tőlük tanul.”*

Esztergom, Jó Dobronya László
1948

Filyó Mihályra emlékezünk

Az öreg diákok egyesületének megalapítója, vezetőségi tagja, rendkívül aktív öregdiákjáról Filyó Mihályról szeretnék megemlékezni, a gyerekek dolgozataiban talált „aranyköpések” vagy „gyerekszáj” közreadásával, amelyet az egyidőben tartott érettségi találkozón – talán 1963-ban – kaptunk Tőle, mint a gyűjteményének részletét. Az iskolai diákközösség lelkes szószólója, vezetője volt, egyetemet végezve újságíró lett belőle. (A Szerk.)

Ezeket a gyerekek dolgozataiban találtuk:

A hajó jéghegynek ütközött és elsüllyedt a Duna közepén. Innen gyalog folytatták útjukat.

Az ókorban a szabadokat csak a rabszolgák elégíthették ki.

Amíg Madách a börtönben sínylődött, felesége romlásnak indult.

Szulimán szultánt az egri vár alatt haragjában megütötte a guta.

A janicsárok felmentek Budára, elszaporodtak és elfoglalták a várat.

IV. Béla a tatárjárás után a kihalt nép pótlásáról személyesen gondoskodott.

IV. Béla várromokat épített.

A hős várkatonák általában nem éltek meg a haláluk napját, mert már korábban elesetek a csatában.

Az Árpád-korban a szent életű férfiak és nők a kolostorokban együtt éltek.

Mikor II. Endre a Szentföldről hazatért, országát és feleségét fenekestül feldúlva találta.

Dugovics Titusz hátsóját a falnak támasztotta és azon felmászott.

A századfordulón Ady termékenyítette meg a tudósokat.

Radnóti Miklós fasiszta építőtáborban halt meg.

Móricz Zsigmond később megnősül, és elveszi feleségét.

A néma Katrin hallgató lett.

Arany János 1817-től 1822-ig született.

A Hunyadi László olyan ballada, amelyben a főhőst feldolgozzák.

Rákóczi Ferenc úgy halt meg, hogy belefulladt a Rodostóba.

Arany János velszi bárdokkal sújtott le a Habsburg-házra.

Vinci két olasz földbirtokos volt a középkorban.

Zrínyi Miklóst a bécsi kamara által feltüzelt vadkan ölte meg.

Petőfi egy szegény cselédlány és a magyar nép fia.

Petőfi mindent megtenne a nemzet érdekében, csak hogy ő is hősi halott legyen.

Petőfi úgy rohant a csatába, hogy jobb kezében a vers, bal kezében pedig a kard volt.

Kölcsey 1815 januárjától 1816 tavaszáig nem írt verset. Ebből az időszakból 3 verse maradt ránk.

A vers első részében egy nagy lógó férfifejet látunk.

A Csongor alá felsorakozó szereplők: Tünde...

Egy gyermek kihordása 9 hónapig tart, függetlenül attól, hogy hány nőt alkalmazunk a feladat megoldásához.

A mérnök, fizikus, matematikus utaznak a vonaton egy külföldi konferenciára. Épp Belgiumban járnak, mikor meglátnak egy domboldalon egy fekete birkát. Felkiált a mérnök: - Jé, Belgiumban feketék a birkák! Mire a fizikus: - Nono! Csak annyit tudunk, hogy Belgiumban van fekete birka! Mire a matematikus: - Nono! Csak annyit tudunk, hogy Belgiumban él legalább egy olyan bárány, amelyiknek legalább az egyik oldala fekete.

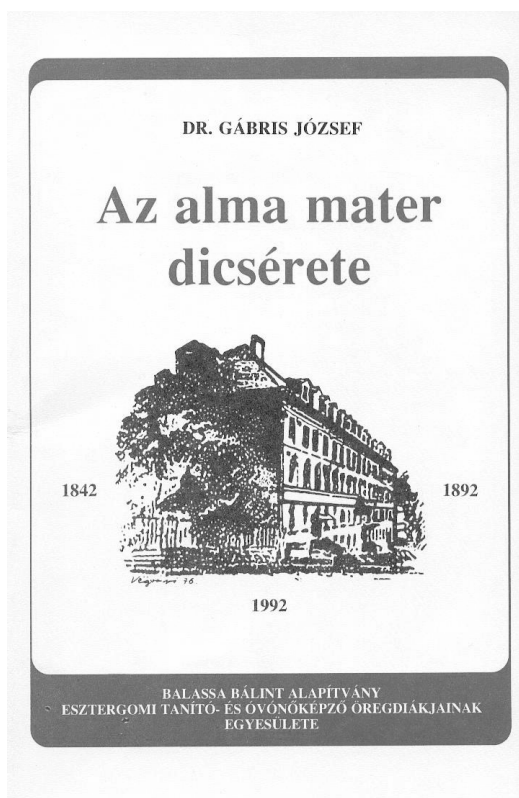
Hogy hívják a messziről jött hajléktalant? – Távcsöves.

Miért nem érdemes József Attilával barkóbáznai? – Mert mindig csak a mamára gondol.

- Tanárnő kérem, mi a kötelező olvasmány?

- Vízkereszt vagy amit akartok.

A nebuló erre elolvasta a Rómeó és Júliát.

Jekli Imre gyakorlóéve Csongrád megyében

A képzőben 1951-ben érettségizett unokabátyám **Jekli Imre** gyakorló évről írok

Kiskirályságra (ma Eperjes) helyezték, egy **tanyaközponti iskolába**, 75 gyerek volt az összevont 2x2 osztályban. (Ennek a képzős évfolyamnak a nagy részét a távoli alföldi megyékbe helyezték.)

Meglátogattuk a húgommal (két gyerek). Vonattal Orosházáig, átszállva Gádorosig utaztunk, ott egy lovaskocsi várt (**Imre** szervezte biztos), talán a gazdaságé, ami elvitt – a kietlen, végtelen pusztában, kátyús, zötyögős földúton – Kiskirályságig. Tanítási nap volt, ott voltak a gyerekek. Szegényes öreg iskola (Móra Ferenc írásaiban, amelyek erről a vidékről szóltak, látni ilyet), csillogó szemű gyereksereggel. Csodálták a két városi lányt. Ilyen sok gyerek egy osztályban - szegény, 19 éves **Imre tanító bácsi!** Elege lehetett belőle - mondom én, de ő azt mondja, egyik legboldogabb tanítási éve volt (a közel negyven év alatt) a tanyaközponti tanítás, ami egyben a gyakorló éve volt. Pedig a tanár segédeszköze szegényes volt: fekete tábla, fehér kréta, néhány megsárgult kartontábla az írástanításhoz, de adott volt az egyénisége, elhivatottsága, a tanítás, a gyerekszeretete, ezért elviselte a vaskályhát, a lavórt, a szegényes szállást, a repedezett sziket, a bokáig érő sarat, így is imádták az egy osztályba zsúfolódott apróságokat.

Ide kívánczik: digitális tábla, TV, számítógép, az órán felszívító mobiltelefon nélkül, a tanyán nevelkedett gyerekekből orvos, tanár, agronómus és becsületes parasztember lett.

Az én kis „tank” fényképezőgéppemmel (amit a 16. születésnapomra kaptam, ára: 75 Ft.) csinálni akartam egy „osztályképet”, de annyian voltak - hogyan rendezzük „képbe” őket? Hosszú, öreg padokat hoztak, az első sor a földre ült, a második a padra, a harmadik mögé állt, az utolsó sor a padra állt. A hatszor hatos képen apró fejecskékük csak mákszemnek látszik, sajnos boldog vigyorgásuk sem látható.

Egy kép, amit nem én készítettem.

Tanyaközpontok iskolájának tanévnyitója

Kiskirályság-Józsefszállás tanyaközpontok összevont iskolájának tanévnyitója 1951-ben. A fűben ülnek, térdelnek, majd padon ülnek, itt középen Imre, a tanító bácsi fehér kihajtott ingben. (Csak egy tanító.) Mögöttük állnak a kisebbek, egész nagyok. Hogy hány a gyerek, nehéz megszámolni, vannak vagy ötvenen. Két oldalt és hátul a szülők (ők a vendégek), mind anyuka, ők hagyhatták ott a munkát a mezőn a jeles eseményért.

Az iskolaudvar nem parkosított, még a nyári gazt sem kaszálták le.

Még arra emlékszem, hogy **Imre** meg akarta mutatni a környéket, az igazgató pedagógus lakását, ahol aludtunk, és a települést, Kiskirályságot és Józsefszállást.

Tűző napon, több kilométerre gyalog nem lehet menni. Hárman voltunk egy kerékpárra. **Imre** gyalog elment Józsefszállásra, és két kerékpárt hozott. Olyan földet, utat még nem láttam: mintha kősziklákon kerekeztünk volna. A száraz sziken akkora repedések voltak, hogy pont belefért a kerék, azt jobbra-balra vágva, így szinte végig toltuk, csak **Imre** maradt az ülésen hosszabb ideig. Elmentünk egy tanyára, ahol juhokat neveltek – töménytelen sokat –, juhsajtot készítettek, ezt is itt láttuk, ettük először.

A földrajz szakon, amikor a szikes talajról tanultam, vagy tanítottam, a csongrádi szik képe jelent meg, élményem alapján meséltem róla a gyerekeknek is. Esőben sártengerré vált a táj, csúszott, mint a jég, ezért nehéz volt rajta közlekedni. Ezekon az utakon télen-nyáron több kilométert tettek meg a gyerekek is gyalog.

Lejegyezte: Gyuriczki Anna

Rados Etelka Jobbágy Tihamérné, 1952.

Utam a katedráig

A 2012-2013-as tanév ismét az emlékezésé

170 éves az intézmény. Az öreg diákok pedig 20 éve fejezik ki összetartozásukat, ragaszkodásukat tanáraikhoz, iskolatársaikhoz, intézményhez.

A felhívás most is, mint 23 évvel ezelőtt elhangzott. „Legyünk résztvevői az ünnepi visszatekintésnek. Emlékezzünk hajdani iskolánkra – hivatásunkra felkészítő tanárainkra.”

E szerény írásom a megemlékezést szolgálja. A felkészülés idejének kezdetét én iskolába lépésem első napjára teszem, ami Tokodon történt. Majd gyermek és fiatal felnőtt korom 8 esztendejét Esztergom különböző intézményeiben bejárós diákként töltöttem. Igen kemény, emberpróbáló évek voltak. A II. világháború és az azt követő politikai átalakulás, zűrzavar, egyének és közösségek sorstragédiáit vonták maguk után. Mindenkori nevelőim IGAZ EMBERKÉNT adtak példát arra, hogy lehet a tisztességet, becsületet megőrizni ebben az embertelen, kegyetlen, szenvedésekkel teli korban. A bejáró diákok a helybeliektől eltérő „többlet” vállalásával sokkal keményebb küzdelemmel szereztek meg diplomájukat. Erről igazán nem sok embernek van tudomása. Bejáró diáktársainkról is szeretnénk megemlékezni. Háborús emlékeim legfontosabb mozzanatait ezért örökítettem meg, mert a mi nemzedékünk az utolsó, aki ezeket az eseményeket átélte, amit soha nem szabad elfelejteni. Hálás köszönettel gondolok Dr. Gábris József prepa társamra (fölköttem levő osztályba járt) értékmentő, szellemi értéket teremtő munkálkodásáért.

Az esztergomi nevelőképzés intézményeiről készült kiváló krónikái adták a támpontot és bátorságot emlékezetem felfrissítéséhez és ezek leírásához. Írásom mottóját is tőle vettem:

„Az almamáter dicsérete”

A HIVATÁS. Előszó, kis kitérővel

Napjainkban ez a szó mintha hitelét idejét veszítette volna. Nem divatos szóhasználat. Szomorúan nézem a huszonéves fiatalokat, akik még ebben a korukban sem tudják, mit kezdjenek magukkal, életükkel. Az okok nyilvánvalóak. Szerintem a világ ma nem gazdasági, hanem lelki válságban van. A fiatalok a legveszélyeztetettebbek. A válság az iskolai nevelést, oktatást is elérte. A társadalomban élő mai minták a külsődleges anyagi értékeket tartják fontosnak. A látszat, a felszínesség váltotta fel a belső emberi értékeket, igényességet. Esztergomtól 10 km-re lévő Tokod faluban születtem 1933-ban. Gyermekkorom ott töltött 15 éve egész életemet meghatározta. A falu lakói életük minden napját a tisztesség, becsület, hit alapján saját maguk alakították ki. Ezeket az értékeket családi örökségként adták tovább utódaiknak. Huberné Gyuriczki Anna preparina társam remek könyvet írt erről a korról „Fejezetek Apám és Tokod életéből” címmel.

Hajbács Ferenc dédapám itt volt 1884-1912-ig kántortanító. Gyerekkoromban „idős szüléktől” néhány történetet hallottam a **mesterről**. A falu a tanítóját akkor még így nevezte. TV és számítógép helyett esténként anyám ölében ülve a családi fényképalbumot nézegettük. Ő mesélt arról, hogy tágabb családjukban az ő gyermekkoráig 5-6 pedagógus működött más településeken. (Bajót, Komárom stb.)

A családi esti mese úgy fejeződött be „majd Te is tanítónő leszel, körülötted is ennyi aranyos gyerek fog játszani”. Ám én nem vártam erre évekig. 5-6 éves koromban már

„tanítónéni” voltam. Hosszú falusi házunk árnyékos fala mögé gyűjtöttem a nálam fiatalabb játszótársakat és saját iskolát nyitottam. Volt tanítási óra magyarázattal, feleltetéssel. Saját kis rajzos cetlijeimmel jutalmaztam. A szófogadatlanokat az akkoriban fontos kellekkel, a pálcával büntettem (nem komolyan). Mindezt valószínűleg nagyon hitelesen és igazságosan csinálhattam, mert a játék közben történt nézeteltérésekhez mindig engem kértek békebírónak.

Iskolába megyek

Első példaképem 2.osztályos koromban a fiatal, kedves, szép **Toma Anna tanítónő**, az eszményi jelenség. Persze, hogy olyan akartam lenni, mint ő. Órák alatt a padok között járva egyforma melegséggel, szeretettel buzdította valamennyi tanítványát a szép betűírásra, számolásra. A legszurtosabb arcát is megcirógatta és magához ölelte. A legfontosabb törvény már ekkor a lelkembe íródott: a pedagógus számára gyermek és gyermek között nincs különbség. Valamennyiüket egyformán megilleti az azonos becsületos, szeretetteljes bánásmód nevelője részéről.

Esztergomi diák lettem

5. osztály után Tokodon az elemi népiskolai tanulmányaimat befejeztem. 1944 szeptemberében a Szatmári Irgalmas Nővérek zárdájában működő **Érseki Róm. Kat. Polgári leányiskolában** folytattam tanulmányaimat. Több diáktársammal együtt naponta ültünk vonatra. Tokodról az Annavölgyről induló bányász „kisvonattal” jutottunk Tokodaltárra az ún. „nagyállomásra”.

Átszállva a Komáromból jövő vonattal érkezünk Esztergomba, tanulmányaink színterére.

Leszállás után kijelölt diáktársaik irányításával iskolánként sorakoztunk. Egyensapkáink különböztettek meg minket egymástól. Párosával, szigorú zárt sorokban vonultunk a Kossuth L. utcán, majd a Duna-parton, arra is figyelve, hogy a gyalogos forgalmat ne akadályozzuk. Reggeli tornának is kiváló volt ez a 2,5 km gyaloglás. Napjainkban sajnos nem tudom elképzelni, még nevelő kísérete mellett sem, hogy ilyen fegyelmezetten közlekedjen kb. 100 diák a városban.

Diákélet a vonaton

A komáromi szerelvényen felirattal jelölt diák-kocsik voltak, melyeket már félig megtöltött a Duna-vonatról érkezők hada. Szemérmes pillantásokkal nyugtáztuk, hogy mindenki ott van-e a megszokott helyén, köztük a „Nagy Ő” is. Nagyon jól éreztük magunkat a zsúfolt kocsiban, remélve, ha egy kicsit tovább nyomakodok, esetleg a közelébe is kerülünk. Tokodaltárron lakott két osztálytársam. A polgárit

és tanítóképzőt is együtt végeztük. **Visnyovszky Lici** és **Túri Csöpi**. Gyönyörű hangjuk volt. Csöpi tudott tercelni, így a reggeli hangverseny kívánságműsorában nagyon szépen szóltak a korabeli romantikus dalok. Visnyovszky Lici szép telt hangjára Bálint Ferenc tanár úr is felfigyelt. Ígéretes tehetségnek tartotta. Hangképző óráira a Bagoly-várba, ahol Bálint tanár úr lakott, gyakran elkísértem. Sajnos a bejárás nehézségei Licinek kedvét szegték és a tanulást abba hagyta. Ma már egyikük sem él.

Közeledik a front

1944 októberében a tanítást egyre sűrűbben szakították félbe a légiriadók. Ilyenkor a kedvesnővérek a kialakított rend szerint, nagyon sietős fegyelmezett tempóban vezettek át az udvaron a másik épületben levő pince-szerű helyiségekbe. A konyhához tartozó nagy belterületű boltíves csarnok, bombatámadás esetére kétség kívül az épületegyüttes legmasszívabb, védett része volt. Hatalmas halmokban állt a sok káposzta, zöldség, krumpli, nagy káposztáshordókkal és más faedényekkel megtámogatva. Hogy minden diák beférjen, az előbb érkezőknek fel kellett mászni ezen kupacok tetejére. Összegömbölyödve, reszketve a félelemtől imádkoztunk a légiveszély elmúlásáig. Az ún. „beperegések” utazás közben is előfordultak. Ilyenkor a vonat megállt a nyílt terepen. A kalauzok sürgető felszólítására, villámsebessen el kellett hagyni a vonatot és tőle a lehető legtávolabbra elfutni, valamilyen fedezéket, akár egy kicsi bokrot keresve elbújni. Az esztelen háború öldöklőinek kiváló célpont volt a vonatszerelvény, főleg, ha katonai, de a civil lakosságot is el akarták pusztítani. A háború „hangjai” a sziréna vijjogása később párosult a leeső bombák fülsiketítő sívításával, majd a rettenetes robbanások hangjával, melyet a géppuskák félelmetes szünni nem akaró sorozatlövései még tovább fokoztak. 70 év múltával is ha valahol „szirénapróba” van, félelmeim újból előjönnek. Nagy gyorsasággal közeledett a front így a tanítást félbe kellett szakítani. Az iskolákat bezárták.

Az utolsó napokban az olvasmányos tárgyakból, magyar, történelem stb. a kedvesnővérek kijelölték, lediktálták a leckéket, hogy otthon saját szorgalommal haladjunk az anyaggal. Senki nem gondolta, hogy milyen kínszenvedések és mennyi ideig sújtják majd a lakosságot.

Háborús élet a faluban

A félelem és pincék sötétje

Filmhíradók, rádiók tudósításából, újságok leírásából eljutott hozzánk e szörnyű világégés minden borzalma. Emberek, katonák, társak pusztulása. Jellegzetes üstdob szignáljával jelentkező BBC később „Amerika hangja” adását, amit mindig csak zárt ajtók mellett – rádiókat lehalkítva – mertük hallgatni, pontosan tájékoztatott a várható eseményekről. Az orosz katonák által „felszabadított” területeken történekről, különösen ami a női lakosságot illeti. Nagyobb értékeinket elástuk és leköltöztünk a pincébe.

A termésköböl álló kisebb házunk alatt, ugyancsak termésköböl rakott szép bolthajtásos pince volt. 5 család költözött e biztonságos helyre. Egyik oldalon faltól-falig vastagra tömött szalmazsákok alvóhelynek kialakítva. Ellenkező oldalon kis asztal, néhány szék evéshez, játékhoz. Sarokban a szénledobó kisablakon kivezető csővel, apró vaskályha. Az előtérben a lépcsősor alján vizesvödrök, lavór és más szükséges kellékek. Fényforrásunk a kiváló, megbízható bányász karbidlámpa. Az egyszerű készülék működéséhez nem kell más, csak karbid és víz. Az oldalán lévő kis kerékkel lehetett a fény erősségét szabályozni. Kis ór lángon éjszaka is világított.

Áll a front

A ma már minden részletében ismert 3 hónapos álló front, Esztergom és térségében, hosszú hetekre kényszerített a pincébe. Az orosz és német katonák valóságos kézitusát vívtak. Mindkét részről rengeteg halott és sebesült. Folyton ismétlődő harci eseményeket felváltó csend idején a férfiak kimerészkedtek a pincéből körülnézni, de soha nem lehetett tudni, hogy éppen németek, vagy oroszok foglalták-e el a falut. Hosszabb csend után a szomszéd György bácsi kiment megnézni a házát, megetetni, itatni az állatokat. Egy lelket sem látott az utcán. A néma csendben egy nagyon halk reccsenést hallott, mintha valaki diót tört volna. Az egyik lábát nagy melegség öntötte el. Odanézve látta, hogy csizmájából ömlik a vér. Valaki átlötte a jobb lábfejét. Ki? Honnan? Miért? A golyó szerencsére nem maradt bent, így orvosi ellátás nélkül, házi gyógymóddal is rendbe jött.

Itt vannak az oroszok!

Már előző nap nagy volt a csend. Egy lélek sem járt az utcán. A férfiak nem is jöttek vissza a pincébe a ház és az állatok körüli teendőiket végezték, persze nagyon óvatosan, minden neszre figyelve. Mi gyerekek is kimerészkedtünk a ház elé az utcára. A Gete felé az utca vége már erdőben folytatódik. Az erdei félhomályban, furcsa szürke mozdulatlan foltot láttunk órákon keresztül – mintha emberek lennének. Dél körül a „folt” megmozdult és lassan szétvált, különálló alakokká formálódott. Erős félelmünket legyőzve kíváncsian néztük az érkezőket. A furcsa szürkés daróc köpenyek és usankák alól soha nem látott idegen arcok, fiatal mongolok, megviselt, fáradt tekintettel kérdezték „myemci jeszty”. Álmoságtól, fáradtságtól támolyogva bebotorkáltak az udvarra, majd a konyhába. Nem tudom mikor ehettek utoljára. A tűzhelyen egy lábosban tej volt. Sóvárogva nézték. Anyám mutogatva magyarázta, hogy ha megfő a nagy fazék pótkávé, kapnak ők is belőle. A hátukon lógó félelmetes géppuskákat csövel lefelé fordították. Nem ültek le. Látszólag már nagyon gyakorlottan háttal nekidőltek a falnak. A nagy hígítással készült cukor nélküli tejeskávénak legnagyobb értéke az volt, hogy forró. Az előőrs elvonulása után késő délutánra az egész hadsereg megérkezett a faluba. Házunkba magasrangú tiszt költözött családotól. 2 katonanő is tartozott hozzá. Külön kocsin a „szajré”. Elvonulásuk után két doboz ott maradt. Az egyikben legalább 70-80 db. használt fogkefe, a másikban egy halom különböző színű és vastagságú selyemszalag.

Tágas udvarunkban felállították a tábori konyhát. A pincéből egy szót „robot-robot” sokszor ismételve, mindenkit kitereltek. (Akkor még nem, de ma már e szónak minden jelentését ismerjük.)

Robotolunk

Érkezett a nyersanyag. Szarvasmarha, sertés, vagy ló testrészei nagy darabokban. Krumpli, zöldség kisebb kocsikban. A gyerekek, nők ezek tisztítását, hús felaprítását végezték. A férfiak vizet, fát hordtak a nagy kondérok alatti tüzet táplálták. Az orosz katonák félelmetes híre miatt a rettegés mindannyiunkban állandó volt.

Mint előbb említettem, a front közeledtével a civil lakosság értékei a földbe kerültek. Ősidők óta jó praktika a javak megmentésére.

Csakhogy a zsákmányt kereső katonák is tudták ezt. Egyszer oroszok, másszor németek hosszú fémpálcával a kezükben, többször átszurkálták a gyanús területeket. A mi elrejtettládánkat szerencsére nem találták meg. Bár mire fél év múlva kiástuk, az üveg és porcelán holmikon kívül minden megpenészedett, főleg a legjobb ruháink.

Elvonult a front, megindult az élet a faluban

A falu számára a legfontosabb a **bányaüzem beindítása**. A kisgazdáknak voltak még tartalékai, amit az oroszok, németek nem vittek el, de a bányászcsaládok éheztek. Egy katonai utánpótlást szállító szerelvénnyel a falu határában maradt. A front miatt nem lehetett már tovább küldeni. A szükség arra kényszerítette a lakosságot, hogy birtokba vegye. A vagonokban lévő rengeteg cukor, konzerv, szappan „eltulajdonítása” mondhatni életmentő volt e családok számára. Először a szerte heverő robbanószereket, töltényeket, lövedékeket kellett eltakarítani. Ezt a munkát a halál kísérte. Ezek az eszközök napjainkban is gyilkolnak, ki tudja, meddig?

Édesapám kiváló lakatosként dolgozott az **Erzsébet-aknán**. Bányásztársaival együtt leköltözött a bányába. Amíg a szükséges gépeket nem tudták beindítani, fel sem jöttek. Az ételment oda vittük. A pihenésre szánt néhány órát is lent töltötték. Kb. 1 hét elteltével megmozdultak a szivattyúk, felvonók, iszapoló gépek. Lehetett kezdeni a munkát. A pénz elveszítette vásárló értékét. Jött a csere-korszak. Civilek tömegei nagy batyukkal közlekedve cserélte értékeit ételmentre. Erzsébet-aknáról teherautókon indult a szén szerte az országba ételmentreért. Cukorgyárakból melaszt kaptunk (melléktermék). Textilgyárból anyagot végszámmra. Falvakban lisztet, zsírt, kolbászt, szalámit. Olajütőkből olajat, melynek időnként jellegzetes gépszaga és íze volt. A kapott lisztből sült ropogós kenyérnek felszelés után, nyersen kifolyt a „bele”. Nagy kérdés! Vajon miből lehetett a liszt? A textilgyár jó minőségű csíkos anyagából sok gyereknek lett „egyenruhája” vagy ágyneműje. A politikai átalakítás nagy gőzzel indult. Agitációs gyűlések politikai pártok szerveződése a szakszervezeti mozgalom megerősödése. Erzsébet-aknán hamarosan megszervezték a bányászgyerekek vidéki nyaraltatását. Tokod és környezete Mátészalkán talált fogadtatásra.

Közöttük én is. Ez nem igazi nyaralás volt, hanem ingyen étkeztetés. Annál a családnál, ahova én kerültem, legfőbb dolgom a pár hónapos gyerek őrzése volt, de legeltettem birkát, tömtem libát, mosogattam, főztem, takarítottam. Ez a család nagyon szegény volt. Millió egér szaladgált az egyszerű sárból-nádból készült ház padlásán. Kézzel meg lehetett fogni őket. Voltak szerencsésebbek is, akik igazán jómódú emberekhez kerültek, s még ruhát is kaptak.

Itt látogatta meg **Tihanyi Juci** polgarista társamat a nyár közepén édesanyja. Eljött lányáért, mert Esztergom iskoláiban megkezdődött a tanítás. Azonnal vonatra ültünk, illetve a sok batyuzó miatt csak heringek módjára álltunk összepréselődve a kupében Mátészalkától Budapestig. A szétlőtt városon keresztül, gyalog át a hullámzó pontonhídon, ami a Margit-hidat pótolta Császárfürdőig. Sok évig ez volt az Esztergom felől érkező vonatok indulása és végállomása. A régi vasúti töltésen most járda fut.

1945. ápr. 18-án adták ki azt a rendeletet, hogy „a tanítás a rendelkezésre álló tanerőkkel és minden eszközzel azonnal megkezdendő”. Ugyanezen rendelet más részletei sejtetik a kíméletlen politikai küzdelem kezdetét. Pl.: „A Nemzeti Hiszekegy imádkoztatása elhagyandó. Továbbá személyi felelősség a régi tankönyvek tartalmának demokratikussá alakítása, amíg új tankönyv nincs. Az iskolában folyó nevelés, oktatás demokratikussá való átalakítása.” A nevelőkről kért kimutatások már sejtetik a jövőt. Pl. postafordultával azonnali válasz ilyen kérdésekre: „Hol tartózkodott az orosz hadsereg bevonulásakor? Jelenleg hol tartózkodik? stb.” Hogy milyen módon folytatódik ez a kezdet, végtelen sok irodalomból pontosan ismerjük. A világtörténelem legsötétebb korszaka Európa e térségében totálisan, brutálisan folytatódik: 1944-1952.

Újból járunk iskolába

Az októberi kényszerszünet után nem sokkal, 1944. dec. 8-án a zárda épületét súlyos bombatámadás érte.

Egész épületrészek, irattár, szertár, bútorok stb. legnagyobb része elpusztult. Mekkora erőfeszítés kellett ahhoz, hogy júniusra a visszatérő diákokat berendezett osztálytermek várják. Az üres ablakok helyére beáztatott filmnegatívok kerültek. A bejáró diákok az állomástól az

iskoláig a megszokott módon közlekedtek. De hogy jutottunk el Esztergomig?

Amiről csak kevesen tudnak

A vidékről bejáró tanulók érdekében délután kezdődött a tanítás. Ebben az időben csak Esztergom-Budapest között épült újjá a vasútvonal. A komáromi szárny még szétbombázva, használhatatlan. Az almásfüzitői kőolaj-finomító, valamint a nyugati irányban futó vasúti hálózat az amerikai szövetséges hadseregnek fontos hadászati célpontja volt. Nehézbombázók sok hullámban támadták napokon keresztül. Óriási láncosbombáinak robbanásait, mint távoli mennydörgést Tokodon is hallottuk. A lángoló olajtartályok hatalmas tűzének fényei a nyugati égboltot vörösre festették. Döbenten álltunk a sötétben. Elképzelni sem tudtuk, mekkora a pusztulás. Azon a vonalon lakó diáktársaink, ha csak nem lett valaki kollégista, nem tudott bejárni még jó ideig. Mi tokodiak, üveggyáriak, altáróiak vállaltuk a sok nehézséget, kihívást. A legnehezebb a Tokod faluban lakóknak volt. Azokban az években 5-6 diák tanult Esztergomban bejáróként. Ma már a fél falu.

Nekünk Tokodról már reggel kellett indulni, hogy az akkor **Kenyérmezőnek** nevezett állomásra időben beérjünk, s a 12-kor induló vonatot elérjük. Ez a távolság a falutól 8-9 km. 3-4 óra gyaloglás. Az út telis-tele veszélyekkel. Körös-körül háborús hulladékok. A lövészárkok zezugaiban véres csaták szennyes-véres kötszerkupacai, lőszerkeg, töltényhüvelyek. Az egyikben egy karcsú, valószínűleg női lábfej. Két napig láttuk, aztán valaki betemette. Kenyérmező előtti kanyarban lelőtt amerikai repülőgépet kiegészített, kifosztott roncsa meredezett hosszú ideig. Az állomás tele várakozó diákkal. A találkozás öröme nap-mint nap feledtette a fáradalmakat. Épségben lévő vasúti kocsik nem léteztek. Az ablak nélküli pulmanok zsúfolásig tele. Még a tetején, lépcsőjén is utaztak a „batyuzók”. Az ablakon kihajló társamnak egyszer a nyakába csurgott fentről a „lé”. Hát igen. Onnan csak a végállomáson lehetett lekászálódni. Gyakran megesett, hogy kocsik helyett áruszállító szerelvény érkezett. Üres marhavagonok, amit csak nagyjából sepegettek ki. A szaga még mindig az orromban van. Ha nem volt más, abba szálltunk. Az un. Platós kocsik kelendőbbek voltak, mert olyan árut szállítottak benne, aminek nem volt szaga. Ám legtöbbször a lépcsőn, ütközőkön kapaszkodva utaztunk. A vonaton megtett távolság sokkal

kevesebb volt, mint a gyaloglás. Előfordult, hogy ennyit sem vonatoztunk. A menetrend szerinti közlekedés is nagyon bizonytalan volt. Az is megtörtént, hogy visszafele az esti 7 órás vonat nem indult, szerelvény hiányában. Az állomásfőnök aggódó intelmeire, csak a síneken menjünk hazafelé, mert semmilyen vonattól nem kellett tartanunk. Meg kell mondanom, hogy az átélt borzalmak után ezek az akadályok szinte játéknak tündek. Ugrálva, énekelve, viháncolva értünk haza. Hol voltak már a légiriadók, öldöklések szörnyűségei. Egészséges, vidám gyerekcsapat voltunk. Soha nem történt baleset. Évekkel később a már teljes békeidőben **Visnyovszky Lici** a hunyó elől véletlenül az „ablakon át” menekült. A köves töltésen legurulva azonnal felpattant és futott a vonat után. Abban a kupéban tartózkodókon kívül senki nem tudott az esetről.

Szüleink persze nem így éltek meg hazatérésünkig a várakozás idejét. Számoljunk egy kicsit. Naponta mennyit gyalogoltunk Tokodról? Kenyérmezőre $2 \times 8 - 9 \text{ km} = 16 - 17 \text{ km}$. Vasúttól a zárdáig $2 \times 2,5 \text{ km} = 5 \text{ km}$. Összesen 21-22 km. Naponta! A távgyalogló bajnokoknak is gondolom hozzávetőleg ennyi a napi edzés adagja. Nálam sem maradt el az eredmény. 77-78 évesen túrázások alkalmával 15-20 km-t gond nélkül megtettem a nálam jóval fiatalabbak elismerő ámulatára.

A szomszédos falvakból (Csolnokról) is hasonló nehézségek legyőzése árán jutottak el a tanulók a vágyott esztergomi középiskolába. Csolnok diákjai pl. a bányaalagútban „**aknavonattal**”, a „**népessel**” (bányászokat szállító kisvonat). Csolnokon lementek valamelyik lejtaknán a „népes” kisvonatig. Bányászok bepakolták őket a személyszállító kisvagonokba (keréken guruló pléhdobozok) és Dorogon a lejtakna kijáratától a közeli állomásig elgyalogoltak. Osztálytársam, **Keckés Manyi** sokat beszélt a „mesés” utazásról. Ő még akkor is a kisvonattal járt, a „népessel” amikor megindultak a buszjáratok.

Persze más napi nehézségek is adódtak. Szégyen-nem szégyen a háború „ajándékai” az élőködők. A pincében eltöltött idő, környezetünkben élő, lakásunkat használó frontkatonák minket, civileket is megfertőztek. Hónapokig tartó küzdelem árán tudtunk a rühtől, tetűtől megszabadulni. A szegénység, pénztelenség volt talán a legnehezebb. Unokanővéreim kölcsöncipője tette lehetővé, hogy naponta elindulhassak az iskolába. Olesó használt tankönyveket vettünk pl. Buzárovicsék boltjában. A napi élelmemnek számító 11. finom, friss falusi tejet városi osztálytársaim

sóvárogva nézték. Persze hogy megosztottam velük. Tízpercekben az a néhány korty nedű sok éhezés után maga volt a mennyország.

1945. júl. 17 dátummal kaptam meg a bizonyítványt. 1-2 hét nyári szünet után az augusztusi hónapot is a tananyag pótlására fordítottuk. A fenti dokumentum, csak e rendeletnek tett eleget.

A kedvesnővérek példamutató élete, segítő szeretete fogódzót adott számunkra e nehéz időkben. Megmutatták a célt és irányt, hogyan, merre kell haladnunk.

Osztályfőnökünk Bellus M. Marietta. Szigorú, következetes, lazaságot, megalkuvást nem tűrő kemény egyéniség. A hit, tudás, műveltség, kultúra átadásának megszállott bajnoka. Tudta, mire van szüksége a sok borzalmat megélt tanítványainak. Leleménnyel hárított el minden akadályt. Neki köszönhetem az első Opera látogatásomat. Bedeszakázott ablakú vagonokban utaztunk a szétlőtt Budapestre operába. Délelőtt a Széchenyi fürdőben voltunk. Meglepő ámulattal néztük a kedvesnővérek nyaktól bokáig érő, fehér vászon fürdőruháját. A fürdő maga is csodálatos volt. Délután a Copelia c. balettben gyönyörködtünk.

Első Balaton-élményem is hozzá fűződik. Teherautóra erősített padokon, lobogó szélben ülve tárult eléink a csoda. A soha nem feledhető látvány. Utazáskor a bejáró tanulók számára éjszakai szállást szervezett családoknál.

Kiseb kirándulásaink gyakori célpontja Búbánat-völgy – Szamár-hegy – és az önképző kör. Szép énekek, szövegek tanulása, bemutatása. Egy karácsonyi műsorral Tokodra is eljöttünk. Családomat, szüleimet is meglátogatta.

Nagy leleménye a Bazilika kitört ablakcserepeinek összegyűjtése, melyből a zárda hiányzó ablaküvegeit pótolták. M. Ancilla apró, törekeny lénye az alázat, szolgálat, erős, derűs lélek megtestesítője. A legalacsonyabb rendű munkát (WC takarítás) önként végezte. Az iskolai nevelés, oktatás továbbra is a hagyományos keresztény eszmei értékek alapján folyt. A világ külső változásait itt nem érzékeltük. Az alakuló politikai eszmék, áramlatok, ideológiák egy ideig a falakon kívül maradtak. Ám az egyre erősödő államhatalom totális támadása az egyház ellen bennünk is félelmet keltett. A korabeli sajtóban rémséges hírek jelentek meg. A szerzetes tanárokat „összeesküvő bandának” titulálták, akik fegyvert adnak a diákok kezébe.

Férjem Jobbágy Tihamér, bentlakó ferences diák volt akkor. Naplójában 1946. ápr. 25-én ezt írta: „Detektívek jöttek lőszert keresni

az intézetbe. Másnap több fiút kihallgattak, bevitték Ambrus atyát is, akit ott tartottak.” Újból mérhetetlen szenvedés zúdult az ország lakóira, vallása, politikai nézete miatt.

Osztályunk ablakából a primási palotára láttunk. Mindszenty József élet-halál harcáról a miséken felolvasott körleveleiből mi gyerekfejjel nem sokat értettünk. Azonban a letartóztatása előtti háziörizetnek szemtanúi voltunk. A későbbi rettegés idejének jele számunkra is láthatóvá vált. „Fekete embereknek” neveztük a palota körül strázsáló, csoportosuló bőrkabátos őroket. Hetekig rótták a köröket, míg 1948 karácsonyán Mindszentyt letartóztatták.

1947-48 Boldogasszony éve

A megfélemlítések ellenére a hitért való küzdelem, Mindszenty József bátor ellenállásának egyik példája az országos Mária-zarándoklat. Százezres tömegek indultak országszerte megvallani hűségüket, hitüket Istennek, egyháznak. A megnyitó ünnepséget 1947. aug. 15-én Esztergomban a Bazilikában tartották. Az ország minden részéről érkező zarándokok vonaton érkeztek városunkba. Az állomástól színes népviseletbe öltözött, zászlókkal, virággal, koszorúval énekszóval hömpölygött a Kossuth Lajos utcán a tízezres tömeg a Bazilika felé. Ilyet azóta csak Csíksomlyóban láttam Pünkösdkor. Felemelő érzés volt a hitüket megvalló emberi sokaság. Útjukat a város zúgó harangjai kísérték. Az ünnepségek más városokban is folytatódtak egész évben.

1948. június 12: Ballagás

Polgári iskolai tanulmányaink végére értünk. Kedvesnővérek a szülőkkel szövetkezve mindent megtettek, hogy emlékezetessé varázsolják ünnepünket. Még egyedi ballagó-ruhánk is volt. A kor nehézségeit tekintve, ahogy ezt ma mondani szokták: „nem semmi”.

Néhány ügyes szülő mindannyiunk számára bevásárolta a szükséges fehér vászon anyagot. Méretre kiszabták, a kellő részekre torockói motívumot nyomattak. A saját ruhája darabjait mindenki megkapta, otthon kihímezte. Majd a szülők összevarrták a részeket. A piros cérnával hímzett fehér vászonruhám évekig a kedvencem volt.

A szünet megkezdése előtti napokban felvételi beszélgetésre hívtak az Érseki tanítónőképző nővértanárai. Irodalom, történelem, földrajz, tárgyi tudás, versmondás, éneklés, jó hang, tiszta, érthető beszéd mint

fő követelmény volt a vizsga alapja. A sikeres felvételi-ről is kaptam értesítést. Azonban a történelem kereke hirtelen nagyot zakkant. Úgy tűnt, az én megkezdett pályám nem folytatódhat. Hiábavaló volt az eddigi küzdelem tanítói hivatásom megvalósításáért.

1948. június 16-án országsszerte megtörtént az államosítás. Esztergom két nevelőképző intézetét összevonták. Hivatalosan közölték, 1948-49-es tanévben az iskolák politikai átalakítása miatt nem indul tanítóképzés.

Tovább tanulni mindenáron!

A zárda épületében, ezt megelőző évben dr. Mosonyi József igazgató vezetésével a kor igényeit kielégítendő (munkáskéz) céljaira új iskola kezdte meg működését. Az **Állami Ipari Leányközépiskola**. Kényszerűségből sok osztálytársammal együtt ezt választottam. Osztályfőnökünk a nálunk alig pár évvel idősebb **Linda Edit**. Örömeinkre több tanárunk a két összevont tanítóképző kiváló pedagógusai lettek. Kocsis Lajosné, Annus néni, Szabados Jolán, Karácsonyi Jenő. „Akkor ez már majdnem tanítóképző” színeztük magunkban a sötét valót.

A két intézmény összevonása által keletkezett zűrzavar hetekig is eltartott. A 27 éves leányképzőt feltelepítették a 107 éves fiúképző épületébe. Az új intézmény neve: Állami Leányliceum és Tanítóképző Intézet. Megbízott igazgatója Rosta József. Nekünk először állandó osztálytermünk sem volt. A kiürült leányképzőben kaptunk ideiglenesen helyet. Tanítási órák nemigen voltak. Mindenki a költözéssel foglalkozott. Napokig hordtuk kézben, kis kocsin a rengeteg könyvet, iratot, szertári kelléket. A hegyet naponta többször is megmásztuk. Néha csak egy földgömböt cipeltem. A tanárok és diákok körében levő nyugtalanság, bizonytalanság lassan lecsillapodott. Mi is állandó osztályt kaptunk a régi polgári iskola épületében. Megkezdhattuk rövidre szabott kérész életünket a számunkra idegen „nem szeretem” iskolában. Most is, mint korábban mindig, a legmélyebb zűrzavarban, sötétségben is láttunk apró kis fényeket. Ezek adtak biztatást, mutatták az irányt az út folytatására.

Életem nagyon fontos szereplői voltak tisztelve szeretett nevelőim. Nyugalmat árasztó tekintélyükkel, tudásukkal, emberségükkel, minden esetben és helyzetben megtaláltam a helyem minden iskolai közösségben.

Esztergomi Érseki Rk. Polgári Leányiskola 4.B. osztálya
Középen Csaba M. Immaculata és Bellus M. Marietta
Utolsó előtti sorban, jobbról a második Rados Etelka.

Emlékfüzet a kedvesnővér tanárok aláírásával. Szeretett volt tanáraink.

Állami Ipari Leányközépiskola első osztálya 1948-49.
Alsó ülő sor bal szélén Rados Etelka
Osztályfőnök mögött jobbra fent Visznyovszky Lidia

Karácsonyi Jenő a természeti ismereteket tanította. Óráin gyakran kimentünk az Erzsébet-parkba, vagy a Várhegy oldalába az élő természet tanulmányozására. Madzagon lógó befőttes üvegbe rovarokat gyűjtöttünk. Zsákmányszerzés céljából egy nagyobb követ kifordítottam a helyéből. Sokféle bogár, hangya nyüzsgött alatta. Tanár úr az ő szelíd, halk hangján kissé vontatott előadásmódban elmagyarázta tettem végzetes következményét, mely felborította, átalakította a kis élőlények életterét. A nedves sötét védett zug mozdulatomra száraz, fénytől vakító, számukra érthetetlen tereppé változott. Szégyenkezve borítottam vissza helyére a követ. Akkor még nem beszélt a világ a természet törekeny egyensúlyáról. Az ember brutális tettei és azok következményei nem volt napi téma. Ha mindenhol Karácsonyi Jenők tanították volna a természettant, biztos, hogy nem lenne élő világunk a végső pusztulás határán.

Szabados Jolika, Jocó néni. Rendkívüli egyéniség. Szakmai tudása, fiatalos, sportos lendülete, magávalragadó temperamentuma a fiatalok őszinte lelkesedését váltotta ki. A világnézetet átfórmáló politikai mozgalmak közül a legvonzóbb a sporthoz kötődő MHK (Munkára Harcra Kész) országos program. Egy héten több sport-délután is volt. A leggyakrabban „időt futottunk” a szigeten. Jocó néni kérlelhetetlen szigorral diktálta a tempót 50-100-500 méteren stopperórával a kezében. Az állandó izomláz tartósan uralta testünk minden porcikáját. Nagy esemény volt minden év májusában, valamennyi iskola részvételével a sport és dal ünnepe. A szigeti ferences pályán zajlottak a parádés bemutatók, produkciók. Az iskolák bevonulása, tanulók fegyelmezettsége mind közös megélt élménye a diákéletnek. Igen nagy nevelőhatással bírt. Az iskolák között állandó versengés folyt. Több száz kritikus pillantás kísért minden mozdulatot. Pár évvel később, képzős koromban mikor Bálint tanár úr beintésére fölhangzott a „Forr a világ bús tengere oh magyar” megéreztük, átértéztük az élet értelmét, szépségét, fontosságát. Mi igazi iskolások egy nagyon látványos medicinlabda gyakorlatot mutattunk be. Igaz, hogy a nehéz labdák némelyike nem akart a kezünkben maradni, de nagy sikerünk volt.

Sportünnepély 1949.
Középen Szabados Jolán tanárnő
Jobbszélen, Rados Etelka,
Mellette Visznyovszky Lidia
Bal szélen, Merész Zsuzsa

Kocsis Lajosné, Annus néni. Mértani és díszítő rajzot tanított nekünk. A művész házaspár az 1940-es években megbecsült, jónevű fiatal tanárai voltak mindkét érseki képzőnek. 1942 centenáriumi év emléklapoktja is őrzi művészi tevékenységüket.

Két tanév után a leányipari középiskola beszüntette működését Esztergomban, és Budapestre, a Lajos utcába költözött. Ha ebben a képzésben maradtam volna, nekem is át kellett volna települnöm. Sokunk szerencséjére, 1949 szeptemberében Állami Pedagógiai Gimnázium elnevezéssel újból megindult a tanítóképzés Esztergomban. Egyetlen percig sem volt vitás, hogy mit válasszunk. A probléma az évvesztés volt. Újból kellett volna ezt az iskolát kezdeni. Ez rajtam kívül még több társamnak jelentett gondot, akikkel a polgári iskolában is együtt jártunk és ők is kényszerűség miatt kerültek ebbe a helyzetbe.

Annus néni óráin mindig nagyon családias közvetlen volt a légkör. Egyéni gondjainkat megosztottuk vele. Újabb bánatunkat is elmondtuk. Ismerte a vidéki diákok erőfeszítéseit, küzdelmét a háború legelejétől azért, hogy tanítók lehessenek. Egyik órán megkérdezte, kik azok akik képzőbe szeretnének menni. 7-8-an tettük fel a kezünket. Annus néni akkor nem szólt semmit. A következő héten azonban boldogan jelentette be, megvan a megoldás! Minden követ megmozgatott, hogy rajtunk segítsen. Abban az időben ez nem volt egyszerű. Hivatalos fórumokon elérte, hogy az induló pedagógiai gimnáziumban számunkra megnyissák a második osztályt. Feltétele volt a kellő létszám, minimum 15 fő. Sajnos ez nem jött össze. Annus néni nem adta fel. Leleményes ötlete támadt: hiszen csak a beiratkozásnál fontos a létszám. Megkezdődött a szervezkedés. Az ötlet lényege: kik azok, akik nem

szándékoznak továbbtanulni? Bocsánat a „hivatalnak” és sok hála, köszönet Annus néninek, meg diáktársainknak, akik soha nem lettek osztálytársaink, bár beiratkoztak. Ez a kegyes család tette lehetővé, hogy bizonyítványunkba 1949. szept. 8 dátummal Rosta József igazgató aláírásával bekerült a vágyva-vágyott szöveg: „Felvettem a Ped. Gimn. második osztályába.”

Mekkora tanúságtétel arra, hogy politikusok által keltett világégésben, zűrzavarban egy igaz ember sokat tud tenni gondokkal küzdő társai érdekében.

Karlo Etelka
pedagógiai gimnáziumi tanuló
TÖRZSLAPJA.

Születési ideje	1933 év július hó 22. nap	
Születési helye	Tokod	
Aja (gondviselő)	neve	Rados László
	foglalkozása	géplakatos
Anyja születési neve	Dobri Etelka	

Kiállította a *Anteponi Állami Pedagógiai Gimnázium*

1949. évi szeptember 8. n.
Rosta József
igazgató

Érkezési bejegyzés (Névváltozás, örökbefogadás, stb.)
A v. n. ill. 1200-P-1/1949. IV. 2. sz. rendelet alapján felvétel a ped. gimn. második osztályába.
A tanuló előző osztályon bizonyítványát az érkező gimn. áll. Igazgató bejegyzésével állathatja ki.
Esztergom, 1949. szept. 8.

* A kiállítás költe a felvételi napja.
** Minden bejegyzést az igazgató aláírásával, keltezésével és pecséttel igazol.

Félre siklott terveim kerekeit Annus néni a pályára visszaigazította. Nagyon nagy hála és köszönet érte mindannyiunk nevében!

Ma már viccesnek tűnik, hogy a Pedagógiai Gimnáziumnak is csak egy évig voltam hallgatója. Anélkül, hogy az épület kapuján kiléptem volna, az Állami Tanítóképző Intézetben találtam magam.

Végre megérkeztem

Képzős osztályunkat magunk között „szedett-vedettnek” tituláltuk. Az osztály magja, Annus néni tanítványai, akikkel a polgárit is együtt fejeztük be. Gogola Lidia, Kecskés Mária, Kis Ida, Merész Zsuzsa, Rados Etelka, Túri Ilona, Visnyovszky Livia – valamennyien vonattal bejáró diákok. Bejáró volt még Visegrádról Szabadi Vera, Nagymarosról Rottár Ági, Kismartoni Gitta, Pilismarótról Gyimesi Mária, Nagysápról Tóth Zsófi.

Tatabánya és környékéről érkezők heten internátusban laktak. Kádi Erzsi, Kunos Klára, Papp Gabi, Rab Mancsi, Tivadar Erzsi, Záray Irén, Bíró Ili.

Mindössze három volt csak a helyben lakó. Baranyai Judit, Jung Edit, Vicze Judit.

Osztályfőnökünk **Kapitánffy Kálmánné**, Borka néni. Igazi tyúkanyó módjára fogta össze a különböző iskolákból, különböző felkészültséggel érkező, heterogén társágot. Adtunk okot panaszra. Mogyorósi tanár úr szerint nem tartoztunk az „észlények” közé. Kivéve Kiss Ida, Kecskény Manyi az osztály eszei. Merész Zsuzsa a szorgalom példaképe, bár óra alatti társalgásait egyszer Homor tanár úr jól irányzott kulcsesomó dobásával szakította félbe. Borka néni szelíd, türelmes lénye villámhárító a hétköznapi viharokban. „De kislányok, kislányok!” sűrű hajtogatása volt a legszigorúbb megrovása.

Tanítóképző 3. osztálya. Osztályfőnök Kapitánffy Kálmánné
Középső sor bal szélén Rados Etelka, mellette második Kiss Ida
Jobbszélén Kecskés Manyi.

Első sor balról második Turi Csöpi, mellette, Merész Zsuzsa

Három év alatt három igazgatónk volt. **Rosta József, Molnár Péter** (rá alig emlékszem) és **Koskó Lajos**. Ő már az új szelek embere volt. Rosta tanár úr történelmet tanított. Heti hétszeri találkozás egy tiszteletet parancsoló, nagy tudású emberrel.

Az intézményben középfokú oktatás folyt. Sok év tapasztalatából állítom, hogy jobban szolgálta a nevelőképzést, mint a mostani felsőfokú intézmények. Bár az ismeretszerzés volt a lényeg, de gyakori tevékenységeink a gyerekek között folytak. Ma csak az utolsó évben látnak gyereket a hallgatók, akiknek a pálya nem hivatás, csak egy foglalkozás hosszú nyári szünettel, ami előnyös más foglalkozással szemben. Ezt igazolja napjaink egyre több alkalmatlan pedagógusa. Angol nyelvtanárnak készülő unokám a rendszer fogyatékosságából adódóan éveken át a credit pontok gyűjtésére, tudás megszerzésére koncentrált. Gyerekekkel csak az utolsó fél évben találkozunk. A pedagógus társadalom régi elv szerint képzett rétege mára kiöregedett, eltűnt a katedrákról.

A jól bevált régi módszer

Szaktanáraink úgy oktattak, hogy közben hivatástudatunkat erősítették. Egyszerre, egy időben voltunk tanítványok és tanítók. A tudás átadásának módszereit, fortélyait, mindkét minőségben folyamatosan gyakoroltuk. Intézményünknek egész sajátos, képzős hangulata volt. Senki nem tudta hatása alól kivonni magát. Tanáraink példaképek voltak. Minták a hivatásszeretben, tudásban, tisztességben, alázatban. Legnagyobb közösségteremtő erővel **Bálint tanár úr** rendelkezett. Az általa vezetett énekkar működéséről sokan megemlékeztek. Sok-sok évtized után az Öreg Diákok találkozóján újból átéltek ezt a varázslatot. Elővettük a régi kottákat és felidéztük a „prepaság” megható érzését.

Kocsis Lajos bácsi és a szlőjd-terem

Az énekkaron és Joci néni testnevelés óráin kívül ide szerettünk a legjobban lejönni. A **Kocsis házaspár** alagsori birodalmába. Annus nénivel itt már csak mint Lajos bácsi felesége találkoztunk. A kedves családi titkot is megismertük. Megfelelő alkalomkor pajkosan énekeltük a nótát: „Gerencséri utca, végig piros rózsa, szállj le Kocsis az ülésről, szakíts egyet róla”. A poén a két név. Annus néni lányneve Gerencsér

Anna, és hát Kocsis valóban leszállt az ülésről és leszakította a rózsát. A szülőj-d-terem szószerint családi kuckó volt. A mintaszerű szeretetben élő tanár-házaspár szabadidejét, lyukasóráit együtt töltötte. Az apró kisiskolás gyerekeik tanítás után itt gyülekeztek (4 gyerek). Lajos bácsi tanította már nekünk a rajzot, de fájó sebeinket ugyanolyan szeretettel ápolta, mint régebben Annus néni. Maga a terem is varázslatos volt. A bumfordi, esetlen munkaasztalok mellett az elitnek számító rajzbakok. Nagyon elegánsnak tartottuk. Emelte a tantárgy különlegeségét, fontosságát. Kedvünkre vándorolhattunk, honnan szeretnénk a beállításokat szemrevételezni, megrajzolni. Jellemző családi jelenet volt az is, mikor alakrajzot tanultunk. A teremben játszogatott a még óvodába sem járó legkisebb Kocsis gyerek, Józsika. Pillanatok alatt ő lett a rajzolandó modell. Valamelyik asztal alól (hangját soha nem hallottuk, úgy elmerült a játszásban) Lajos bácsi előhívta. Felállította az asztalra, úgy szemlélte a test arányait, az ízületek, csontok mozgását, térváltozásait, majd leültette az asztalon. A kis fiúcska szófogadóan teljesítette feladatát. Akkor már biztos voltam benne, hogy még tovább folytatom tanulmányaimat főiskolán rajz-földrajz szakon.

Lajos bácsi fokozott figyelemmel kísérte órai ténykedésem. Egyszer bajszja alatt huncut mosollyal megjegyezte: „Látom, sikerült téged a rajzolással megfertőznöm.” Igen! Ez a „betegség” egész életemen át örömöm forrása volt.

Gyakorlati foglalkozás, vezeti Vicze Judit.
Mögötte, Túri Csöpi, Rabi Manci, Rados Eta, Gogola Lidia

A gyakorló iskola

A földszinten volt 4 alsó tagozatos osztály. Mindig valamiféle áhítattal mentünk a gyerekek közé, hospitálni, bemutató vagy gyakorló tanításra. Mintha templomba mentünk volna. Ott aztán igazán megtanultuk, hogyan kell gyerekekkel foglalkozni. Ma is mosolygó emlékeim közé tartozik **Jónás Feri bácsi** vers és ének tanítási órája. A jól megtermett tanítóbácsinak kb. a térdéig értek a kicsi elsősök. A hivatás és gyermekszeretet sugárzott az egész órán. Óriás tenyerébe kézenfogta az apróságokat. Totyogó lépésekkel énekelve rótták a köröket. Ő mint előénekes az első mondattal: „Hová mész te kis nyulacska?” Azonos partnerként, huncut vidámsággal jött a válasz: „Ingyom-bingyom táliber, tutáliber-máliber az erdőbe.” „Minek mész te az erdőbe?” És így tovább folytatódott a párbeszéd. Léleklevegítő volt számomra, hogy tudott araszolni ez a hatalmas, erős férfi a mákszemnyi apróságokkal.

Horváth Dezső bácsi szellemes ötletei, sziporkái, vidám hangvétellő bemutató órái, azt bizonyították, hogy nincs szükség „véres verítékre” ahhoz, hogy a gyermek partneremmé váljon a tanítás folyamatában.

Azidőtájt nagy sikerrel mutatták be a város színjátszói a János Vitéz-t. Dezső bácsi mint Bagó nagy népszerűsége tett szert. Ezt azonban soha nem használta ki. Állandóan kérleltük, énekelje el híres dalát. Nincs tudomásom róla, hogy bármelyik osztály kérésének engedett volna.

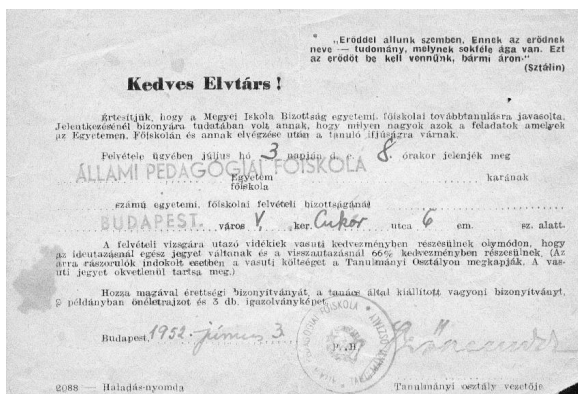
Szóda Feri bácsi az ellentétet képviselte. Órái alatt pissenés nélküli, szigorú rend és fegyelem uralkodott. Katonás stílusával az óra minden másodpercét kihasználta, nem volt „üresjárat”. Időbeosztás, szervezés, fegyelmezés példaképe.

A legelső próbálkozásunk a tanításban

A zárda épületében a régi polgári iskola helyén már általános iskola működött. Ez volt később a József Attila iskola, ahol 30 évig tanítottam. Nincsenek véletlenek! Hospitálni ide jártunk. Képzős koromban hihetetlen megható érzés fogott el. Mi minden történt azóta velem, mielőtt ide gyakorló pedagógusként újból betettem a lábam. Hihetetlennek tűnt, hogy ezt megéltem, és most már biztos, hogy álmom megvalósul, tanítónő leszek.

Borbély Gabi néni 3. osztályában hospitáltam, majd megadta a tanítandó témát: A víz körforgása. Hálás anyag. Boldogan vettem meg a

legfontosabb kelléket, a doboz színes krétát. Miután nagyon szerettem és kicsit már tudtam rajzolni, semmi gondot nem okozott óra alatt a tábla teljes terjedelmét kihasználva elkészíteni a színes ábrát. A leggyengébb tanuló is óra végén értette és tudta, párolgáson át hogy jut vissza a víz az óceánba. Gabi néni nagyon megdicsért, őszintén kételkedett benne, hogy valóban ez volt a legelső tanítási órám. Tényleg nem! Hisz óvodás koromban már tanítottam.

Érettségi után jelentkeztem a Pedagógiai Főiskola földrajz-rajz szakára. Kollégiumi elhelyezéssel felvettek. Első munkahelyem Dorogon a Petőfi S. Ált. Iskola volt.

Az épület, ahova mindig visszatértem, később lányom, fiam, unokám 3 nemzedék

Két gyermekem Tihamér és Éva születése után már esztergomi lakosként a Zárda épületében működő József Attila Általános Iskolába kerültem. Igazgatóm **dr. Szupek Ferenc** volt. 1984-ben új iskolaépületbe költöztünk a Bánomi-lakótelep mellé. Onnan mentem nyugdíjba, 1988-ban.

Tablóképünk 1952.

Nagyon tartalmas, szép életem volt. Nevelői munkámban felhasználtam mindent, amit tanáraimtól örökségbe kaptam. Fiam és lányom is pedagógusok lettek. Legelső példaképem **Hajabács Ferenc**, már írtam róla. (Kántortanító volt Tokodon három évtizedig.) Ő a tanulmányait az 1861-ben alakult Esztergomi Királyi és Érseki Tanítóképző Intézetben végezte az 1880-as években. Minden szempontból elődöm. A Levéltárban gyönyörű kézírásával több dokumentumot is megtaláltam. A falusi pedagógusnak soha nem volt könnyű élete. Diakónus és kántorként négy elhunyt gyermekét temette el. Érdekesség, hogy ugyancsak Tokodon tanított húgom, Rados Mária, a dédunoka. Alattam járt 2 évvel. 1954-ben végzett Esztergomban, Jónás Ferenc osztályában. Nyugdíjazásáig, 1990-ig volt a falu „Masi tanítónénije”. Lányom, Bögösné Jobbágy Éva szintén a nyomunkban járt. Az alsó tagozat 4 évét a Tanítóképző gyakorlójában végezte az 1960-as évek végén.

Felsőtagozatot a régi zárda épületében (ahol polgarista voltam) a József A. iskolában. Egerben a tanárképző földrajz-rajz szakán. Jelenleg Tokodon tanít. Ő Hajabács Ferencnek ükunokája. Tágabb családon belül 23 pedagógust számoltunk működő és már elhunytak. Unokahúgom, Csonka Krassói Emília a legtávolabbi, Finnországban, Tampete Konzervatóriumában hegedűtanár (ma már nyugdíjas).

Befejezésül

Nem túl hosszú feljegyzésem kizárólag a pályára való felkészülésről és létemet meghatározó nevelőimről szólt. A nem kevés küzdelem a működés megkezdéséig. Ami utána következett, az már egy egészen más történet.

Találkozó 1992-ben

Választott hivatásom volt a hobbym. Nagyon szerettem a gyerekeket, családomat, kollégáimat. Elmondhatom, soha nem bántam meg, hogy pedagógus lettem. Ha ma kezdeném, azt hiszem ugyanezt választanám.

Ahányszor lehet, volt képzős társaimmal mindig találkozunk, emlékezünk. Sajnos egyre többen távoznak el körünkből. Emlékeit az élők tovább őrzik.

Néhányan 2008-ban

Végül:

Ady Endre fejezi ki legjobban érzéseimet e sokat hallott költeménnyel:

Üzenet egykori iskolámba

....

„Ha élet lengi be az iskolát,
S én vén diák, szívem fölemelem
Az élet is derűs iskola lesz
S így üdvözlöm a mindig újakat:
S szent frigyünket így folytatja tovább
Föl, föl fiúk, csak semmi félelem.

Én iskolám, köszönöm most neked
Bár zord a harc, megéri a világ,
Hogy az eljött élet-csaták között
Ha az ember az marad, ami volt:
Volt mindig hozzám üzeneted.
Nemes, küzdő, szabadlelkű diák.”

Tápláltad bennem az erőt,
Szeretni az embert és küzdeni
S hűn állni meg Isten s ember előtt.

...

Kedves érdeklődő olvasó. Köszönöm, hogy idejét erre áldozta. Ha kortársam, minden sorát érti. Ha fiatalabb, örüljön a jelennek, tisztelje a múltat és álmodjon békés, boldog jövőt.

Szeretettel: Rados Etelka Jobbágy Tihamérné
egykori esztergomi preparina 1952.

Esztergom, 2013. március

N A P L Ó R É S Z L E T E K

Előszó

Egy kis, fekete klottköpeny zsebben hurcolható pepita füzettel kezdődött ezerkilencszáz-ötven áprilisában, Esztergomban, az akkor éppen állami pedagógiai gimnáziumnak nevezett iskola I/a osztályában, ahol a lányok között kitört a naplóírási láz. Iskolánk a tanítóképző a Scitovszki utcán állt (a következő évben már Makarenkó utcának hívták!), az iskola neve pedig addigra hivatalosan is újra tanítóképző lett. Egy emeleten lévő csapóajtó választotta el az iskolát a kollégiumtól. Itt morzsoltuk napjainkat mi, az „ötvenes évekbeliek”. Háborút viselt gyerekek voltunk, hiányos tudással kerültünk a középiskolába. Volt olyan osztály, például az ötödik, amikor a front átvonulása miatt csupán egy-két hónapot jártunk iskolába. És emlékszem, Rosta József igazgató úr milyen szeretettel nézett rám a felvételemkor, amikor végiglapozta kitűnő bizonyítványomat, amelyen látszott: kint hevert valahol az iskolaudvaron a hóban, isteni csoda, hogy csak azok az oldalak áztak szét, sározódtak össze, amelyeken nem volt írás.

Mi, kollégisták szinte valamennyien keveset hoztunk hazulról, velünk kezdődött az a bizonyos „első generációs” nemzedék. Annavölgyi, dorogi, tokodi, tatabányai bányászok fiai, lányai, és néhány falusi paraszt meg iparos gyereke – jómagam is ez utóbbi voltam, gyanús „egyéb”-nek bélyegezve. A másik két osztályba kerültek a bejárók és az esztergomi polgárok, értelmiségiek gyerekei. Naplóm ennek következtében nagyon kócos volt, tele mindenféle hordalékkal, kacattal, ezért mint a kavicsgyűjtő, aki csak az érdekesebbeket szedegeti össze, úgy válogattam én is azokat a részeket, melyek iskolánk akkori életéről, kollégista napjainkról szóltak.

I/A osztály

1950. április 24. hétfő

Ma hospitáltam. Nagyon érdekes volt, mert mindjárt az első órán tornát tanított egy harmadikos lány. Kimentünk az udvarra, és kezdődött kissé akadozva, bizonytalanul az óra, de mikor áttértek a játéokra, minden érdekes lett, és jól fejeződött be a tanítás.

Utána számtan volt, ezt a gyakorló iskola tanára tartotta. A harmadik órára viszont bejött az egész harmadéves fiú osztály, mert egy Filyó nevű tanított közülük. Nagyon jól sikerült, hangulatos óra volt, a gyerekek csak úgy fújták a végén a dalt. Láttam, Csiszár tanár úr is igen elégedett volt tanítványával, és gratulált az órájához.

Április 28. péntek

Ma elment Mária néni, a kollégiumi igazgatónőnk. Nem tudjuk, miért. Az új igazgatónő Mimi néni. Kollégiumi gyűlésen mutatkozott be a tagságnak, és közben cigarettázott!

Május 20. szombat

Ma volt a ballagás. Kora reggel nagy lelkesedéssel mentünk virágot szedni Szentgyörgymezőre. Feldíszítettük az osztályunkat is. Sajnos, a ballagás csak délután kettőkor kezdődött, nekünk pedig addig még óráink voltak, de hát egyszer csak ez az idő is eljött. Bent vártuk a ballagókat az osztályban. Gyönyörű csokrot készítettünk rózsából, nefelejcsből és szekfűből. Úgy döntöttünk az osztállyal, hogy mi a Figarónak adjuk a csokrot. Végre bejöttek a ballagók, összesen kilencen voltak. Átadtuk a csokrot, aztán elkísértük őket az osztályokba, majd kiértünk a tornaterem feletti teraszra, ahol az ünnepély volt.

Ez volt az első ballagás, amit életemben láttam.

Május 27. szombat

Reggel karénekre rohantunk, mint mostanában minden nap. Holnap megyünk Tatabányára, a megyei kórusversenyre. Ma kinn az udvaron énekeltünk, hogy szokjuk a szabadtériséget. Az ének már kifogástalan,

mondta Tutti, de azért a biztonság kedvéért ebéd után még lesz egy karének óránk.

A mai nap egyéb nevezetes eseménye: orosz órán Mészáros tanár úrral egy jót röplabdáztunk, délután pedig a sportkörön Fábíán Olga megtanított ping-pongozni. Most este van, lázasan készülünk a holnapra, mostunk, vasaltunk, cipőt tisztítottunk. A konyhásoktól megkaptuk az útravalót: két karéj kenyeret fasírozottal, két retekkel. Kb. fél kiló cseresznyét és egy jó nagy darab piskótát, meg még zsíros kenyeret is.

Tíz órakor takarodó, mert reggel korán kelünk.

Május 28. vasárnap

Féltem, hogy reggel nem ébredek fel, de minden rendben ment. A hajnali szürkületben kiballagtunk az állomásra, beszálltunk a vonatunkba, de mivel még jó sok időnk volt a vonat indulásáig, valaki azt találta ki, hogy szedjük pipacsot és azzal díszítsük fel a fülkénket. Rövidesen a többiek is ezt tették, így mire elindultunk, piros pipaccsal lett tele az egész vonat. Jókedvűen énekeltük akkor éppen kedvenc dalunkat: „Tengernyi a búzánk, izmos a karunk,/ kora hajnaltájban vígan aratunk...”

Amikor Tatabányán kiszálltunk, úttörők sorfala között vonultunk, majd egy zenekar a tiszteletünkre a DIVSZ-indulót játszotta.

A Vásártéren először elpróbáltuk a felállást a színpadon, majd kipróbáltuk a mikrofont, aztán vártunk a sorunkra. Kórusunk végül nagy sikert aratott, nagy tapsot kaptunk.

Június 5. kedd

Ma feleltem vegytanból. Simó bácsi azt mondta, holnap is felelek még. A szénsav-gyártást és a szóda gyártást kérdezte. Úgy hiszem, megkapom vegytanból a hatost.

Június 10. péntek

Ma van az első vizsganap. Első órán orosz nyelv, egész jól szerepeltünk. Apus volt az elnök, vagyis a félelmetes Mogyoróssy tanár úr, aki attól Apus, hogy állítólag mindig úgy kezdi a feleltetést, hogy no, lássuk, gyermekem, mit tud?

Ja, és Möszi bácsinak, vagyis Mészáros tanár úrnak én adtam át az osztály nevében a virágot, ugyanis rám fogták a lányok, hogy én vagyok a legjobb oroszos.

A második óránk magyar volt, ettől nem féltünk, Irénke néni elégedett volt velünk. Itt Vasszer volt az elnök, azaz Végvári tanár úr.

Na, de most következett a zene! Ettől nagyon sokan féltünk. Nem is ok nélkül, Fuszi bácsi haragudott az osztályra, szerinte nagyon keveset gyakoroltunk. Éva néni, az iskola másik orosz tanára volt az elnökünk, és akit a nagy szemei miatt Fociszemnek hívtunk. Eddig még minden órát megúsztam, még a zenét is.

Vegyten következett. Kocsis bácsi, a rajztanár elnökölt. Simó bácsi se hívott fel, tehát nem állok kétes jegyre, nyugtáztam örömmel.

Június 11. szombat

Ma már nem izgultunk annyira. Első óránk Gizi nénivel, az osztályfőnökünkkel volt: történelem. Elnök Irénke néni, a magyar tanárnőnk. Azt hiszem, sok jegyet áthúztak: ki javított, ki rontott. Én megúsztam a felelést, na de majd most! Jön a számtan! Hédi nénivel. Amitől féltem, most bekövetkezett. Apus jött elnöknek, a szigorú számtan tanár. Nekünk, I/A-soknak egy furcsa tanárnő jutott: félévkor érkezett valahonnan, épp csak a keresztnévét tudjuk, és valahogy a szavakat is olyan furcsán ejti, alig jönnek ki a hangok sokszor a torkán...

Engem valahogy a szívébe zárt, talán mert én is félévkor jöttem a tanítóképzőbe, és ahonnan jöttem, a tatabányai Rákosi Mátyás Gimnáziumban mi a félévig előbbre jártunk az anyagban, így én már tudtam a függvényeket ábrázolni, megkaptam tehát a hetest, vagyis jó matekosnak számítottam.

Apus persze, hogy elsőnek kiszúrt: „Lássuk hát a Fleckenstein Olgát!” – mondta olyan hangon, hogy a szívverésem is elállt egy pillanatra. „Hisz úgy látom, még eddig semmiből sem felelt.” Az izolált szinguláris pontot kérdezte Hédi néni, és eltelt egy jó pár pillanat, amíg rájöttem, hogy a szögekkel kapcsolatos a kérdés, és ezt senki sem tudta igazán, én sem, úgy hogy jócskán összezavarodtam. „Na, Olga, most én kérdezek valamit” – sajnált meg Apus. De valami olyasmit kérdezhetett, amit még nem tanultunk, mert az osztály élénken tiltakozott, én közben úgy meg voltam ijedve, hogy nem is hallottam

jóformán, mit kérdezett. Apus erre jóindulatúan azt mondta: „Na, jól van Olga, majd jövőre.” Ezzel helyre küldtettem.

Hát, a hetesemnek biztos befellegzett, és teljes joggal. Habár Németh Kati vigasztalt a szünetben, ő látta, mivel az első padban ül, hogy Apus nem húzta át a jegyem.

Földrajz és ének volt még, ezeken nem feleltem.

Június 17. péntek

Ma volt a tanári konferencia. Osztálytitkárunk, Várady Emma egész délután ott volt a konferencián. Pontosan vacsorára érkezett vissza a kollégiumba. A lányok megrohanták, szegény Emma még enni sem tudott. Amikor a többiek lecsendesedtek, én is odamentem hozzá. Emma a kezembe nyomta a papírlapot, amelyre a jegyeinket jegyezte fel.

Nem akartam hinni a szememnek: 6,1 vagyok!

Mert igaz, hogy Mészáros lerontotta a hetesemet oroszból, de számtanból Apus tényleg nem húzta ki, megkaptam a hetest. Gizi néni mindkét tárgyából hatost adott (töri, föci). Viszont a legnagyobb rekordom: Fuszi ötöst adott zenéből! És ez attól olyan nagy dolog, hogy én januárban láttam életemben először zongorát! Tutti mindkét tantárgyából: ének és karének, hetest kaptam. És kitűnő lett a kézimunkám is. Rajz, testnevelés, vegytan, irodalom – ezek hatosok lettek.

Egyszóval kihúszom magam: jeles rendű lettem.

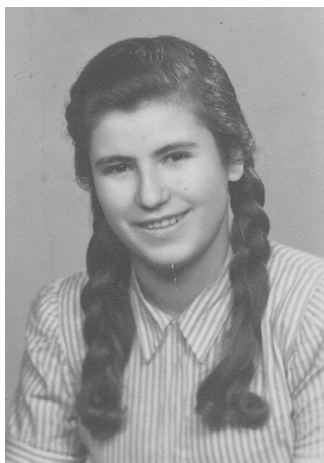
A II/A osztály dr. Jánoska Tiborné osztályfőnökkel – a napló írója a Sztálin-kép jobb sarkánál

Október 29. vasárnap

Az új tanévben valahogy elfelejtkeztem a naplómról. Pedig mennyi minden történt már! Nemrég voltam az iskolai klubdélutánon, ahol nagyon jól éreztem magam. A főszenzáció: táncoltam azzal a negyedikes fiúval, Filyó Misivel, akinek tavaly a tanítását láttam hospitálásomkor. És felkért a II/C-s Jónás Béla is, mind a ketten nagyon jó táncosok, magabiztosan vezettek, csak úgy repültünk keringőzés és polkázás közben.

Egy másik érdekesség: választások voltak, és minket, kollégistákat „agitálni” küldtek a városba, vagyis el kellett mennünk azokhoz az emberekhez, akik még nem mentek délután szavazni, és próbáltuk őket rábeszélni arra, hogy menjenek el. Számomra ez azért volt olyan érdekes, mert én még nem voltam senki esztergomiak lakásában.

Este jutalomképpen a Fürdőszállóba mehettünk táncolni.

A napló írója a bal oldali képen copfosan, majd jobb oldalon rövid hajjal, Zentai Nándor történelemtanárral és az osztály egy részével

November 3. péntek

Ma a történelem óra volt nagyon izgalmas: feleltem, még hozzá ötösre! Az idén már ez a legjobb jegy, megszűnt a hetes osztályozás. Biológiából viszont nemrég „beszereztem” egy kettést, de már gyűjtöttem azóta pár jó pontot. Ja, és zenéből is feleltem, nem volt éppen valami fényes siker... Tudom, többet kéne gyakorolnom.

November 4. szombat

Ma délután egy veterán temetésén énekeltünk az énekkarral.
(Munkás gyászinduló.)

Miután visszamentünk a kollégiumba, átmentem az első emeleti csapóajtón az iskolába, itt van ugyanis a tanulószobánk. Ott gubbasztott egymagában **Nyárádi Rózsa**. Hát te mért nem jöttél énekelni? – kérdeztem tőle. Ó, neki tanulnia kellett, és különben is gyakorlója kezdődik mindjárt. És nem gondolta, hogy ilyen hamar visszaérünk. Gyere velem, úgy utálok egyedül gyakorolni, nyafogta. Miért ne? – gondoltam. Nincs semmi dolgom, szeretem ezt az érdekes, különös lányt. Juci szombaton a tanítás után mindig hazamegy Tokodra, más barátnőm még nincs...

Fölmentünk a második emeleti kis gyakorló terembe, és persze, hogy elterefereáltuk az egész órát. Ugyan mennyi lehet az idő? – tűnődünk, mert karórája ebben a mi időnkben az osztályunkból csak egyedül **Csuka Ilonkának** volt. Úgy éreztük viszont, hogy Rózsa zongora gyakorlója már rég lejárt. Gondoltuk, megnézzük az iskola nagy falióráján az időt. De Rózsa félúton megállt, nem jött le velem a földszintre az óráig. Leérve meglepődve láttam: az óra le van takarva dekorációval, semmi sem látszott ki a vörös drapéria alól. Na? – kérdezte Rózsa a lépcső tetejéről. Semmi – mondtam, le van takarva zászlóval, nem lehet látni, hány óra.

1951. január 22. vasárnap

Este írok, a kollégiumban. Az imént nagy vígasságban voltunk, előadtuk a hálónkban a János vitézt. Vagyis ez persze amolyan paródia volt, hiszen pizsamában és hálóingben pompáztunk, énekeltük a

huszárok dalát, Iluska belépőjét, miszerint „Van egy szegény kis árva lány...”

Ennek az volt az előzménye, hogy az esztergomi kultúrházban a városi színjátszó csoport előadta Kacsóh Pongrács daljátékát, amelyben Horváth Dezső bácsi, a gyakorló iskola egyik tanára játszotta Bagó szerepét, és milyen gyönyörűen énekelt! Mi, a diákjai kétszer is megnézhattuk a darabot, egyszer a kollégiummal, egyszer pedig az iskolával. A II/C-s fiúk is szerepeltek benne, ők voltak a huszárok. Ebből következett, hogy Bálint tanár úr, vagyis a Tutti jónéhány karének órákra beiktatott egy-egy János vitéz próbát a fiúknak, mi többiek pedig magunktól megtanultuk jóformán az egészet.

Január 29. vasárnap

Tegnap színházban voltunk Pesten. A Noszty fiú esete Tóth Marival c. darabot néztük meg. Jól elfáradtunk, mire éjfél után ágyba kerültünk. De azért nem bántam meg, mert szeretek színházba járni. Tutti és Bartos voltak a tanár kísérők.

Április 4. szerda

Felszabadulási ünnepségek voltak, mindenhol énekeltünk: az iskolában, a városi ünnepen, a kultúrházban, a kollégiumban.

A délutáni kimenő alatt Bartos Ágival, egy annavölgyi lánnyal sétáltunk a Kis Duna parton. Olyan jó, hogy tavasz van. Mi mindent összefecsegtünk Ágival a partot szegélyező hatalmas, kopasz platánok alatt! Áginak nagyon szép hangja van, énekóráinkon és karéneken is nagyon jól szerepel. Sajnos, foglalkozik a gondolattal, hogy rövidesen kimarad az iskolából, férjhez megy.

Május 1. kedd

„Ma ünnepre ébredt a város...” – ezt a dalt mindig nagyon szeretjük énekelni Tuttival, persze a „Zengjen a dalunk pajtás”-t se hagyhatjuk ki sosem ilyenkor.

Az idén a tanítóképzősök sorának élén a B É K E szó keménypapírból kivágott színes betűit vitték a diákok. Utánuk a gyakorló iskola úttörői mentek. Mögöttük mi vonultunk énekelve.

Este kimenő fél tízig.

Aztán legtöbbször int egyet a tanár úr, ami azt jelenti nálunk: most mindenki énekel. Ezt örömmel tesszük, hiszen ismerjük a dalok szövegeit.

És egyszer csak feláll Tutti a zongora mellől, és azt mondja: tánc! Mire a fiúk hamar a fal mellé tolják a padokat, és akkor középen lehet máris táncolni, mihelyt Tutti visszatért a terembe, leült ismét a zongora mellé. De most már mindenféle vidám tánczenét játszik, úgymint: „Szénát hordanak a szekerek, szekerek, / én a bakon ülök teveled, teveled”, meg az, hogy „Virágos a város a vidám Jereván, / a fény úgy csillog a bőrünk aranyán...”

Engem különben megint táncra kért a Filyó, és legnagyobb meglepetésemre azt kérdezte, melyik iskolába járok, mert még sose látott szakkörön. Majdnem megsértődtem rá, de aztán eszembe jutott, hogy rövid hajjal nem látott még, ezért nem ismert meg.

Június 16. szombat

Ma volt az évváró ünnepély. Kaptam egy jutalomkönyvet oroszról. Jobban örültem volna, ha magyarból kapok, de hát abból csak négyes lettem. Egyébként 7 ötös, 5 négyes és egy hármas, ez utóbbi tornából. Amire viszont igencsak büszke vagyok: számtan és zene ötös lett.

Június 17. vasárnap

Megvolt a nagy kórustalálkozó, sikerünk volt Pesten is, a **Margitszigeten** éppúgy, mint nemrég Tatabányán. Szerintem nagyon szép volt a „**Szabad szél**”-ből Markó dala, amit egy negyedikes fiúnk énekelt. Mi lányok csak a kórusdalt énekeltük, ezt nagyon szeretjük: „Szél, szél, szállj keletről hozzánk...”, a fiúk pedig a Tengerészdalt.

Fehér blúzban, sötétkék szoknyában voltunk, és mindenkinek volt egy maga készítette zászló alakú jelvénye, rajta az esztergomi tanítóképző kezdőbetűi, ezt a blúzunkra tűztük.

Szereplés után szabad program volt a vonat indulásáig. Horváth Juci titokzatos képpel közölte velem, hogy két fiú vár bennünket a szabadtéri színpad melletti büfénél... Mondanom sem kell, hogy az egyik Sz. Péter volt, a piliscsabai fiú, a másik Juci bátyja.

III/A. osztály

1951. szeptember 1. szombat

Itt vagyok újra Esztergomban, hétfőn elkezdődik az új tanév. Vajon milyen lesz harmadikosnak lenni?

A kollégiumban egyébként nagy újság van: elment Mimi néni! Új igazgatónk pedig Tatabányáról érkezett, a Rákosiból: **Sipos Magdolna**, aki félévig, amíg oda jártam, az osztályfőnököm volt. Csakhogy most már **Zentai Nándornénak hívják!** Vagyis a töri tanárunk felesége lett.

Szeptember 16. vasárnap

Tegnap Pesten voltunk. Korán reggel indultunk, az egész iskola kirándult. Délelőtt megnéztük az Országházat, milyen hatalmas, gyönyörű épület! Mindenkinek nagyon tetszett, kívülről is, de talán még szebb volt belül.

A III/C-sekhez az idén új fiú érkezett, **Illyés Lászlónak** hívják. Igencsak feltűnően öltözködik: sötét zakóban, fehér nadrágban volt, világoskék ingben és egy nagyon tarka nyakkendőben. Rengeteget legyeskedett a lányok körül, állandóan fényképezett boldogboldogtalant, minket is, ahogy jöttünk Jucival az Országház előtti téren át, aztán amikor megálltunk egy szobrot bámulni.

Ja, és amikor még bent voltunk, és néztük a kupola csarnok oszlopai fölötti falon királyaink és fejedelmeink szobrai, egyszer csak megszólalt mellettem egy vidor hang: „Elfogadnék egy olyan jó kis csukát, mint az ott ...” – és a Mátyás király mellett álló apród kis, hegyes orrú topánkájára mutatott. Körülnéztem, de mivel senki sem volt éppen mellettem, rádöbentem, hogy ez a mondat nekem szólt.

Az **Országház** után a **Nemzeti Múzeumba** mentünk. Itt megint lenyűgözött bennünket a hatalmas oszlopaival, szépségével maga az épület. Odabent egy kiállítást néztünk meg, aztán a Múzeumkertben sétáltunk, és itt összetalálkoztunk két tavaly végzett iskolatársunkkal, akik bölcsészkarra járnak. Nagy volt az öröm és a tereferé! Varga Rózsika sok-sok érdekességet mesélt, ami nekem azért volt olyan fontos hallani, mert én is ide készülök érettségi után.

Később villamosra szálltunk, és elmentünk az ötéves terv kiállításra, ami az iskolai kirándulásunk tulajdonképpeni célja volt,

Este megnéztük a Nemzeti Színházban a Bánk bán-t. Kicsit fárasztó volt idáig a nap, bizonyára ennek tudható be, hogy nem igazán tudtam figyelni a játékra. És ráadásul mi Katonát, a Bánk bán-t nem is tanultuk, mint ahogy a világirodalomból sem vettünk eddig semmit. Varga Rózsika mondta is, hogy mennyi pótolni valója volt ebből a tárgyból.

Mindenesetre a színház épülete is lenyűgözött, és azért a színészek játéka is nagyon tetszett.

Október 8. hétfő

Ma megnéztünk énekből egy bemutató tanítást, Tutti tanított, roppant érdekesen. nagyon kellett figyelniünk Tutti tanítására, mert hiszen rövidesen mindenkire rákerül a sor tanítási gyakorlatból. Ez ugyanis az idén már külön tantárgyunk.

A délelőtt „főeseménye” még: **Horváth Jucival** rohantunk tan. gyakorlatra, hogy még kaphassunk ülőhelyet. A mosdó előtti sarkon túl majdnem feldöntöttük Illyést, aki szintén loholva jött szembe velünk, kezében egy cserép muskátlival, azzal, ami a c-sek tanári asztalán szokott állni. Alkalmasint öntözni vitte.

Egyébként Izsó Mancsi tanított – elsőnek az osztályból, szerintem kiválóan! Manciból biztosan kiváló tanítónő lesz, minden adottsága megvan ehhez: bátor, talpraesett, magabiztos lány, kedves, élénk hangja van – és azt hiszem, osztályunkban ő a legszebb lány.

Október 9. kedd

A mai pedagógia órán Vasszer elmesélte, hogy meg akarja írni az ifjúság lélektanát. Most gyűjti könyvéhez az anyagot, mondta. Egyébként nagyon érdekesen magyaráz, Ma a képzetről, a figyelemről és az akaratról tanultunk. Elmondott egy példát is ezzel kapcsolatban: a negyedik M. Zsuzsa jön reggel iskolába, vagyis hogy a dorogiak jönnek, egy csoportban. Ő, mármint a tanár úr néz ki az ablakon, mert kíváncsi, köztük van-e Zsuzsa, mivel neki éppen tanítási gyakorlata lesz ma. Most tehát a Vasszer figyelme teljesen M. Zsuzsára irányul, karcslú alakjára, hosszú, fekete hajára. A többiek háttérbe szorulnak ebben a percben a tanár úr számára, vagyis azokat is látja, de ha a szemét lehunyja, csak Zsuzsa képe jelenik meg előtte.

Ez tehát a figyelem, mondta Vasszer.

Én is kerestem rá azonnal példát, és meg is leltem rögvest. Mivel mi kollégisták szerettünk az ablakból báméskodni, ma reggel is néztük, amint a tokodiak jöttek csapatostól, s mert ott baktatott köztük a hosszú, vékony Illyés, az én figyelmem is kizárólag őrá irányult..., a többiek nálam is mind háttérbe szorultak, és ha akár most is még behunyom a szemem, egész könnyen megjelenik ennek a fiúnak a vidáman grimaszoló, kópés képe.

Október 10. szerda

Elhatároztam, hogy nevelem az akaratomat. Az első lépés sikerült: ma reggel felkeltem az első csengetésre, és hősiezen lementem a kollégistákkal az udvarra tornászni. (Ezt mostanság szeretjük elbliccelni.) A második lépés is sikerült: előbb értem le a reggeli stúdióra, mint Csuka Ilonka! (Ez igazán nehéz feladat volt, megelőzni Ilonkát.)

Október 15. hétfő

Első óránk tan. gyakorlat megbeszélés volt. Vasszer elmondta, mire figyeljünk majd a második órán, amikor a gyakorló iskola tanára bemutatóórát tart, majd elkérte a füzetünket, ahol az óravázlattal kapcsolatos módszertani kérdéseket kellett kidolgoznunk. Átnézte őket és osztályozta is.

A második órán tehát bemutató tanításra mentünk, ami mindig érdekes annak, aki csak nézi az órát, és nem neki kell a szenvedő alanynak lenni, vagyishogy neki kell tanítania. Nagy Mari mellett ültem, aki igen okos, vidám szőke lány, és nem lehet mellette egy percig sem unatkozni. Most is egész órán a „Doktor úr”-on vihorásztunk halkán, hogy azért az órát ne zavarjuk, de mivel ott ült a mi sorunkban, muszáj volt rá figyelnünk: olyan széleseben jegyzetelt, soha fel sem nézve, szinte minden szót leírva, ami az órán elhangzott.

A „Doktor úr” egy **Tardosi Béla** nevű III/C-s fiú, aki érdekes, zárkózott, furcsa és kissé érdekes egyéniségével érdemelte ki ezt a nevet. Elsős korunk óta így hívja mindenki. Hosszú mustárszínű köpenyben jár mindig, magányosan, mogorván álldogál komoly szemüvegesen a folyosón a szünetekben. A kisebb diákok azt hitték, és mi magunk is elsős korunkban, hogy ő egy fiatal tanár, olyan szigorú arca van.

Október 27. szombat

Ma zeneszakkörön nagyon jól éreztem magam. A Tutti **Csajkovszkij Románc-át** küldte az „ábrándos” III/A-nak. Igaza volt, mi tényleg szeretünk ábrándozni, mondtuk neki később. És miközben hallgattuk a Románcot, behunytam a szemem, és egy nagy kertet láttam, hatalmas fákat, leszálló alkonyt, és valahonnan távolról hallatszott a zongoraszó, ez, ami itt, ami most...

Csajkovszkij Románcát Tutti, az énektanárunk egy sajátosan „esztergomi képzős” szöveggel énekelte mindig, nem pedig a Karády Katalin által közismerttel. A mi szövegünk így hangzott:

„Künn ballagok a kerti fák során,
Egy dal zendül a régi zongorán.

Elringató, lány zeneszó...

Ó, emlékszem, ezt hallottam már réges-rég,

A szívem őrzi, mint egy szép mesét.

A bölcsöm mellett ezt dalolta tán anyám,

Az édes hangját mintha most is hallanám,

Mikor a szél hozza a lombos kerten át,

A szerelem s a boldogság dalát,

A régi halk Csajkovszkij dalt...”

Este még megnéztük a kollégistákkal a **Donyeci bányászok című filmet**. Nekem nagyon tetszett benne a donyeci táj. És persze, a főhőst játszó **Druznyikov** is, akiért Izsó Mancsi annyira odavan.

November 4. vasárnap

Délután klubnap volt az iskolában. Nagy esemény történt velem: életemben először táncoltam egy tanárral! Bartos Jenő kért fel, a félelmetesen szigorú pedagógia tanár. Nagy zavarban voltam, de közben csak úgy dagadozott kebelem a büszkeségtől, mert a behemót mackó Bartos magabiztosan vezetett, és kedvesen beszélgetett tánc közben, úgy hogy jó volt vele táncolni.

Kisszóda alattunk járt egy évvel – a bátyja, vagyis a Nagyszóda, azaz **Szóda Ferenc gyakorló iskolai tanárunk** volt. A Kisszóda is nagyon jól zongorázott, ismerte mindazokat a dalokat, amelyekre mi minden alkalmat megragadva táncra perdültünk, mintha csak előre

szaladtunk volna az időben: mi már igencsak a „legvidámabb barakk” voltunk akkoriban.

A szombati „maszek” szakkörre a Kisszóda szokott bejönni délután, ő játszik nekünk, lányoknak itt a folyosó végében az öreg zongorán. Mi ropjuk, amíg ránk nem csördít valamelyik kollégiumi nevelő tanárnőnk.

November 17. szombat

Jaj, milyen meggondolatlan voltam, nem mentem el énekelni a Tuttival! Pedig nagy szükségem lenne a plusz egységre! Tutti az idén ugyanis kitalálta, hogy legyen egy „zene – ének egységfüzet”-ünk. Egy félév alatt száz egységet kell teljesítenünk zenéből (énekből ugyan csak ötvenet), aki eléri a százat, az csillagos ötös, aki megközelíti, az is még megkapja – csillag nélkül, persze, és így lefelé haladva négyes, hármas, stb. Na már most, mondjuk, ha az ember zenéből nem gyakorolt eleget, és nem tudja két kézzel együtt a Mozart Menüettet, ami a 40. egység a füzetben, akkor kiválthatja egy „plusz” egységgel, ha elment énekelni mondjuk egy veterán temetésére, vagy egy ünnepélyes párttaggyűlésre.

Miután sorszámoztuk a füzet első részében a zenénél százig a sorokat, a végénél szerkesztettünk egy tízszer tízes beosztású négyzetet, abba beírjuk év eleje óta azokat a sorszámokat, amelyeket teljesítettünk, és ha valamit nehezen teljesíthetőnek gondolunk, elmegyünk a kiskóruossal énekelni, és akkor a tanár úr beírja a következő órán az egység füzetünkbe a pluszt.

Egyszerű módszer és praktikus. Tuttinak azért jó, mert így sose kell különösebb nyomást gyakorolni ránk, hogy menjünk vele énekelni ezekre a társadalmi megbízásokra, nekünk pedig mindig jól jön egy plusz egység. Hát ezt most elmulasztottam.

Mentségem az, hogy napok óta izgulok: hétfőn ugyanis tanítani fogok! Méghozzá számtant. A tanítási tervezetet természetesen elkészítettem, meg is tanultam, de még az összes szemléltető eszközt meg kell csinálnom. Keménypapírom, ollóm, ragasztóm ugyan van, de amíg mind a húsz kis csillét kinyírom? Meg a csákányokat, bányászlámpákat. Ezeket majd mágnessel a táblára kell tapasztani összeadás, kivonás közben.

Szóval szépen be vagyok gyulladva...

November 19. hétfő

Túléltem életem első tanítási gyakorlatát, ó, gyászba borult egek!... Jobb nem beszélni az egészről.

Nem azt mondom, hogy minden rossz volt, mert hiszen amitől félttem, a kis papír csillék meg a többi szemléltető eszközöm rendben volt, nem potyogott le a tábláról, összeadtunk, kivontunk, a gyerekeknek mindez nem is volt már ismeretlen, hiszen az előző órákon már foglalkoztak ezzel az anyaggal, nekem csak be kellett gyakoroltatnom a két műveletet, de hogy 15 percem maradjon az óra végéig, amíg nincs mit csinálnom, mert az óratervemben szereplő anyagot elvégeztem, mindez nagyon kínos volt. Csak állsz a fecsegő, unatkozó gyerekek előtt, és bővölöd az időt, hátha gyorsabban halad, de nem, az idő mintha megállt volna... És közben töröd a fejed, mit csinálhatnál még, de semmi nem jut eszedbe.

Nem is gondoltam volna, hogy a lányok ilyen jóindulatúak lesznek a bírálati órán, és hogy jót is találtak a tanításomban. Érdekes: egyik jó pontomként azt emelték ki többen, hogy milyen nyugodt voltam, hogy mennyire nem izgultam. Csak ámultam: én, nyugodt? Félholt voltam az idegességtől.

Tanári összegzés: nagyon sietős volt a tempóm, lassabban kellett volna beszélnem, és több gyereket is felhívhattam volna felelni, később pedig a táblához is kihívhattam volna többjüket.

Minden esetre túl vagyok rajta, a tanulságokat majd legközelebb megszívlelem.

Nos, evezzünk nyugalmasabb vizekre: délután **DISZ titkár választás** volt a tornateremben. Osztályunkból nem érdekelt különösebben senkit, mivel tudtuk, az idén a negyedikes titkár helyett a második osztályból jelölnek, van ugyanis valami olyan hagyomány, hogy két évente legyen választás. Tudtuk azt is, hogy az esélyes két másodikos lány közül az egyik a rövid fekete hajú **M. Ilon**, a másik pedig a szőke, mutatószájú R. Matild. Az előbbi lett iskolánk **DISZ titkára**.

November 22. csütörtök

Ma hospitáltam. Első órán ott volt a III/C-ből a névsor második fele, ennek következtében a „hármak” két tagja. Egy Tóth Lajos nevű, szűrős szemű, lenyalt hajú, hosszú osztálytársuk tanított. Eleinte

szörnyen taszított ez a fiú, de aztán megbocsátottam neki a számomra ellenszenves lényét, mivel ő is kifutott az időből. Igaz, neki csak 5 perce maradt feleslegben.

Üveges nagyon figyelt egész órán, mert ő volt a Tóth kijelölt főbírálója.

Az utóbbi időben sokat romlott a tanulmányi eredményem, kaptam is szidást osztályfőnöknőnkől, most volt ugyanis a negyed évi értékelés. Majdnem mindenből hármásra állok, egyedül oroszból, és bármilyen hihetetlen: számtanból tartottam meg az ötösömet!

Egyszóval: neki kell állnom a tanulásnak sürgősen.

November 25. vasárnap

Ma Dorogon voltunk, az ottani kultúrházban szerepeltünk. Van egy jól bevált műsorunk, ezzel járjuk egy idő óta a környék helységeit, tavasszal szeretnénk ugyanis kirándulni pár napra a Balatonhoz, ehhez gyűjtjük a pénzt.

A műsorban többen énekelnek, (Lila orgonák oly dús a lombotok..., János bácsi hegedűje, hej tirájjrom, tirájjrom...stb.), Nyárádi Rózsa és Simon Jutka még Tatabányán, általános iskolás korukban egy táncsoportban voltak, ők tehát most megtanították néhány lánynak az ismert néptáncokat, ruhát pedig kölcsön kaptak hozzá.

Van egy mókás opera paródiánk, („Vajon hol késik? Nem látom őt! Vajon hol késik?” – éneklő sipítózó szopránban a primadonna, egy fiúnak öltözött alt hangú, jól megtermett lány pedig ott kóvályog körülötte a színpadon), ezzel a jelenettel rendszerint nagy sikerünk van.

Legjobban szeretjük a „Néma jelenet” címűt, ez amolyan pantomim játékféle. Egy parkban játszódik, bűnözőt kerget egy rendőr, a bűnöző beszalad a parkba, ahol egy üres pad mögött áll egy szobor nélküli talapzat. Oda ugrik fel a szökevény, és szoborrá merevedik. Rendőr némi eredménytelen szimatolás után el. Innentől kezdve sok-sok humoros játékra van lehetőség: olvasó lány a padon, vele ismerkedni akaró jampec, akit a szobor kupán vág, amikor már nagyon szemtelen, durcásan elvonuló lány, aztán tereferelő nénikék, majd részeges tűzoltó. A „szobor” hátulról mindenbe beavatkozik, ezzel jó sok galibát okoz, míg végül – miután kiissza részeges tűzoltó pálinkáját – az rájön a turpisságra, és mérgesen leönti bűnözőnket egy vödör vízzel.

November 26. hétfő

Ma Gyurics Kati tanított, szerintem nagyon jól, egészen addig, amíg nála is be nem következett a „tragikus vég”: 20 teljes perce maradt „üresen”... Úgy látszik, nagyon sietünk, túl feszes a tempó, mondta a bírálati órán Vasszer, és azt is hozzátette, hogy a legtöbb felnőtt tanárnak az a problémája, hogy „kifut az időből”, vagyis nem végez az anyaggal, kevés neki az óra, majd tapasztaljuk mi is ezt később, az életben.

Ettől tehát megvigasztalódtam, de főleg, persze, attól, hogy már nem én vagyok az „időrekorder”...

November 27, kedd

Ma vagyok 17 éves, bizony. **Kelenföldi Róza**, vagyis ahogy mindenki hívja, a Buci, hozott nekem otthonról (Csolnok) egy szép csokor krizantént. Az idén ilyen későn nyílt ki a kertjükben, mondta. Nagyon örültem a virágnak, rádöbentem, hogy én jószerével még soha nem is kaptam senkitől virágot.

Buci az osztálytitkárunk és ő a legjobb tanulónk is. Mostanában sokat beszélgettem vele, és örülök, hogy rövidesen beköltözik a kollégiumba.

November 28. szerda

A mai zenegyakorlómra délután bejött a Tutti, és mert a zongora felett nem égett a villany, kicserélte a körtét. Vele volt egy III. c-s fiú, akit úgy hívnak, hogy Drigala Teofil. Milyen furcsa egy név ez!?! Habár e téren nem szólhatok egy szót sem, az én nevemmel sem dicsekedhetem éppen...

A Tutti aztán meghallgatta a zongora gyakorlatomat, majd bejött **Horváth Dezső bácsi**, a gyakorló iskola tanára is, és akkor azt mondta Tutti: - Az Olgi most átadja nekünk a helyét, és leül a padba. Készséggel szót fogadtam, és közben meg is hatódtam kellőképpen, mert életemben először hívtak valaki Olginak.

Mint kiderült, Dezső bácsival hangversenyre készülnek. Egy Schubert dalt gyakoroltak, amelynek szövegéből erre emlékszem: „Adelaida... rajta csillog egy név a rózsaszirmán...”, jaj, és Kodály Esti dalát, amit mi is tanultunk, és amit nagyon szeretek. Dezső bácsi

gyönyörűen énekel, remélem, elmehetünk mi, kollégisták is a hangversenyre majd.

November 29. csütörtök

A délutáni esetem a sajtó félórával volt érdekes. Mivel a kollégiumban tavaly óta hálófelelős vagyok, hetente egyszer sajtóértekezletre kell mennem a klubszobába. Ilyenkor el kellene mondanunk, mit olvastunk a heti sajtóban, én rendszerint semmit, ezért igyekszem megjegyezni azt, amit a többiek mondanak, hogy majd utána a hálóm népének elmondhassam, mik voltak az érdekes események a héten hazánkban és a világban.

Kollégiumi nevelő tanárnőnk, Antónia néni – akit mi persze, Toncsikának hívunk egymás közt – ma éles hangon megjegyezte: a Fleckenstein és a **Csuka** hangját legközelebb majd zongora mellett fogjuk kipróbálni! Összenéztünk **Ilonkával**, majd ki-ki ment a hálójába, ahol ilyenkor már ott kellene lennie a szobatársaknak. Csakhogy engem az idén egy tizenhat személyes nagy hodályba raktak, zömmel elsősök és egy pár másodikos alszik még nálunk, alig lehet lépni a sok emeletes ágytól.

Nagy nehezen összeszedtem a csivitelő népséget, majd eldaráltam nekik a híreket, tudósításokat, amiket fontosnak találtam a hallottakból, aztán szélnek eresztettem őket. Főnt hasaltam az emeletes ágyam tetején egy könyvvel, körülöttem néma csend, amikor nyílt az ajtó, Toncsika szikár alakja tűnt fel benne, majd bosszúsan távozott. Ajaj, hallgathatok majd Magdi nénitől bölcs intelmeket holnap.

December 1. szombat

Tegnap egész délután azt a nyavalyás számtant tanultam, ma mégis beszédtem belőle! Még reggel is átvettem egyszer a szabályokat, mégis összekevertem, mert Apus persze, hogy engem feleltetett. Olyan dühös lett, hogy elővette látványosan a noteszét, és durr bele egy hatalmas egyest, a szára tán még ki is lógott tíz centire! Úgy bögtem, még tízpercben is, Buci nem győzött vigasztalni.

Utána orosz dolgozat, persze, hogy azt is elszúrtam. Akkor találtam csak meg a „gyetyja” ragozását a könyvben, amikor már leírtam rosszul. Mészáros tanár úrnál, akit Mőszinek hívunk, elnézi nekünk, hogy kicsit puskázunk, mert azt mondja, már az is valami, ha az ember

tudja, hol kell a könyvben keresni. Kiradíroztam, de így is látszik, nem tudtam elsőre.

December 4. kedd

Tegnap Pesten voltunk. Bucival, Nagy Marival, Rákosfalvi Mariskával ültünk együtt a vonatban, és nagyokat viháncoltunk, úgyhogy rövidesen oda is jött hozzánk a két kísérő tanárunk, Bartos és Vasszer, mert mint mondták, megirigyelték a jókedvünket... Ők is bekapcsolódtak a tereferébe, így aztán észre sem vettük, hogy már beértünk Császárfürdőre, az esztergomi vonat ugyanis valamiért nem megy tovább. Innen villamossal kell átmennünk Pestre.

Egyébként az Operettszínházban voltunk, és A szelistyei asszonyok c. darabot láttuk. Nagyon sokat nevtünk Mujkón, Mátyás király udvari bolondján, akit Latabár Kálmán játszott, és akit Péter úgy hív, hogy Latyi.

December 22. szombat

Most csak úgy kutyafuttában írok, a buszom indulásáig van még egy kis időm, megyünk haza, kezdődik a karácsonyi szünet.

Mára már nem kellett készülnöm semmiből, hospitáltam ugyanis. Kit találtam az utolsó padban, amint beléptem a terembe? Nos, akiről az utóbbi időben szinte teljesen megfeledkeztem, a bohókás Illyés Lacit. Szünetekben jókat beszélgettünk, az egyikben kedvesen megkínált egy szelet zsíros kenyérral. Mondtam neki, hogy majd hozok neki viszonzásul otthonról karácsonyi beigli, mire mondta, hogy feltétlenül igényt tart rá.

1952.

Január 3. szerda

Vonattal jöttem vissza Esztergomba, a busz ugyanis nem közlekedik a nagy hó miatt. Almásfüzitőn, az átszállásnál talákoztam csak a tatabányaiakkal. Somogyi Marikával, vagyis közismert nevén

Somesszal és Nyárádi Rózsával egy kocsiba szálltunk. Velünk utazott Somesz öccse is, aki szintén itt tanul a gépipari technikumban.

Január 9. szerda

Rövidesen újra megyünk Pestre, az Operába. Ma befizettük a jegy árát, én a „plusz” jegyét is. Természetesen a legolcsóbb helyekre megyünk rendszerint, így nem okoz pénzügyi gondot ez a gyakori színházba járásunk.

Mivel Bucinak megfogadtam, hogy rendszeren fogok ezentúl tanulni, tényleg mindenből elkészültem ma délután, a stúdium alatt. Ámde mivel nagyon szeretek olvasni, hiányérzetem támadt megkezdett könyvem után. A szorgalmas Csuka Ilonkával már többször elkövettük azt a „galádságot”, hogy villanyoltás után, miután Toncsika végigjárta a hálókat, mindenhová bekukkantva, hogy alszunk-e, mi Ilonkával kilopódtunk a folyosóra – egymás melletti hálóban lakunk –, várunk pár percet, majd amikor seholy senki, felosonunk a negyedik emeletre, keresztül megyünk a hatalmas klubtermen, amelynek az udvar felőli sarkában van egy titokzatos kis helyiség, benne asztal, pár székkal. Ennek a kis teremnek nincs ablaka, tehát semmi fény nem szűrődik ki a nagyterembe, így aztán akár az utcáról se látni a világosságot, amit mi a villany felkapcsolásával teremtünk.

Ilonka ilyenkor még egyszer átveszi az anyagot, amit már délután gondosan megtanult. Én a kollégiumi könyvtárból kölcsönöztem „kötelező olvasmányt”, az **Ázsájev: Távol Moszkvától** címűt hoztam fel, és ebben találtam egy nagyon érdekes Tolsztoj idézetet, amit most kiírok magamnak ide: „...mindenki egy törtszámhoz hasonlít. A számláló azt mutatja, valójában miféle az ember, a nevező pedig, azt, hogy mit képzel önmagáról. Minél nagyobb a nevező, annál kisebb a törtszám értéke. Ha a nevező végtelen, a törtszám értéke nulla.”

Január 16. szerda

Ma földrajz órán látogatónk jött, valamilyen tanfelügyelő. Gizi néni igencsak izgult, láttuk rajta. Engem is feleltetett, ötöst kaptam. A következő órán pedig zenéből is feleltem végre, így most már van 62 egységem. Ha eljutnék félévig a 75-ig, négyest kaphatnék.

Ma délután egyébként megvolt az a hangverseny, amelyen Dezső bácsi is fellépett. Mindannyian elmehettünk az iskolával, ez volt az első

hangverseny, amin részt vettem. Érdekes, hogy Fuszi konferált, és egy Kossuth-díjas művész is szerepelt a műsorban. Viszont a C-s fiúk a végén nagyon szépen énekelték a Bajkált, azt az éneket, amit az előző évfolyamok fiúkórusaitól ismertünk, mostanra a mi fiainknak a hangja is „beérett”, ahogy a Tutti mondta a minap.

Dezső bácsit a Tutti kísérte zongorán, Üveges pedig, aki nagyon ünnepélyesen volt öltözve, és igencsak tetszett mindenkinek, a kottát forgatta Tuttinak .

Január 20. vasárnap

A tegnap igencsak eseménydús volt. Elég rosszul indult: a Tutti nem fogadta el az egyik egységemet zenéből, marad a hármás félévkor? Aztán számtan, dolgozatírás, az öt példából kettőt elszúrtam, aztán ének, végül karének, majd ebéd után irány végre az Opera!

Az Operaház előtt **Tóth Margittal** elmentünk képeslapokat venni, ám amint visszaértünk, látom, hogy ott sétál valaki le s fel, zöld lódenben, barna kalapban... Azért csak örültem neki, és mivel volt még időnk, sétáltunk még egy kicsit. „Íme, ott megy Ferrari Violetta, nézd meg jól, ő játszik a Civil a pályán című filmben” – mondta Péter a közelünkben felbukkanó divatos színésznőt látva.

Egyébként a Rigolettót láttuk, Gyurkovics Mária gyönyörűen énekelt, Engel József volt a herceg, tőle hallhattuk „Az asszony ingatag”- áriát. Ez volt egyébként életem legelső opera előadása, amit láttam. Hozzá kellett szoknom ahhoz, hogy annyi minden olyasmi van az életemben, ami a „legelső”...

Január 21. hétfő

Ma Buci tanított, mondanom sem kell, hogy kiválóan. Egy komoly számtan tanár megtestesült mintaképe volt. (Hah, az irigység sárga ördöge íratta velem ezt a mondatot!) De tényleg hiszem, hogy Róza barátnőmből nagyon jó tanár lesz.

Amivel viszont dicsekedhetek: a számtan dolgozatom négyes lett! (Mégis csak szeret az Apus egy kicsit.)

Január 31. csütörtök

Ma a hatodik órában megvolt a bizonyítvány osztás. Magyar 4, pedig nemrég írtam egy ötös dogát, egyetlen hibám sem volt, igaz viszont, hogy Dobroljubovból előtte beszédtem... Történelem hármás, szerintem Nándi bá' valakivel összekevert, hiszen nemrég kétszer is feleltem ötösre, legalább négyest érdemeltem volna... Földrajz: 5, orosz: 5, számtan: 4, a többi majdnem mind hármás. Átlag: 3,64, tehát közepes lettem.

Február 14. csütörtök

Ma rendhagyó módszertan óránk volt: a Vasszer gyönyörű verseket olvasott nekünk! Nekem legjobban **Tóth Árpádtól a Lélektől lélekig** tetszett. Ki is kölcsönöztem délután a könyvtárunkból. Azóta többen lemásoltuk, és a két utolsó versszakot már kívülről is fújjuk.

Március 3. hétfő

Szombaton nem kellett iskolába mennünk, ezért sokan hazamentek. Kelenföldi Róza hívott hozzájuk Csolnokra, elfogadtam a szíves meghívást, csak az okozott gondot, hogy vasárnapra nekem színházjegyem volt, Buci pedig otthon maradt. Végül aztán az öccse kísért át másnap Dorogra, ahol felszálltam a vonatra, és csatlakoztam a színházba menő osztálytársakhoz.

Leszállás után kezdődtek a bonyodalmak. Izsák Olgától megtudtam, hogy Sz. Péter valamilyen politikai ügybe keveredett, ezért nem jöhetett. Someszhez csatlakoztam, mert a többieknek mind volt már párja, átmentünk tehát villamossal Pestre. A Nagymező utcába kellett eljutnunk, az Ifjúsági Színházhoz, ahol Az úrhatnám polgár-ra volt jegyünk. A színház előtt már összeverődött az esztergomi csapat, amikor megjelent Jónás Béla Gyurics Katalin, Drigala Teofil Simon Judittal és az ő társaságukban Üveges Tibor.

Jaj, szegény Somesz! De hát nem tudtam ellenállni a kísértésnek, amikor Tibor kedvesen ezt duruzsolta előre nekem: remélem, eljössz velünk színház után, kimegyünk Jónásékkal meg a lányokkal a **Vidám Parkba, Állatkertbe**, az esti operaházi **Hattyúk tava** előadásig még rengeteg időnk lesz.

Így történt tehát, hogy miután jókat kacarásztunk Molière epés mondatain, a színházból kijöve bűnbánóan búcsút mondtam Somogyi Marikának, és csatlakoztam a vidám, bohókás társasághoz. Kíváncsiságom és kalandvágyó kedvem legyőzte a Somesz iránt érzett jó kétévnyi barátságot.

Nagyon szép délutánt éltem át. Úgy éreztem, ez az a dolog, ami az emberrel csak egyszer történik meg az életben, vagy ha többször, akkor is hamar illanó csodaként éli meg az ember.

Hatosban gyalogoltunk ki a **Vidám Parkba**, természetesen mindenki a „párjával” bandukolt. Mondanom sem kell, hogy én most voltam itt először! Föülünk a körhintára, és én nem győztem bámulni magam: az otthoni búcsúban föl nem mertem ülni erre a ringlispíltre, most meg emelkedem, zuhanok, és nem érzek félelmet. Lehet, hogy az emberre ennyire hatnak a társak, a bátrak, a magabiztosak?

Aztán az óriáskerék! Csodálatos volt ott fenn, a magasban, lenézni Pestre, miközben egy ilyen csinos fiú ül mellettem... És persze az sem volt egy utolsó dolog, amikor a dodzsemben ültünk, és nagyokat ütközve, viháncolva száguldoztunk, hogy aztán a viharvasútban jó nagyokat borzongjunk, s hogy mi lányok ne féljünk, partnereink védőszárnyait sem vetettük meg...

Nekem az **Állatkert** is nagy élmény volt, régóta vágytam látni a majmokat, elefántokat, vizilovakat. Szívesen barangoltam volna még itt, de a fiúk állandóan a korgó gyomrukról értekeztek, ezért kísértáltunk az Állatkertből, és kerestünk egy vendéglőt, de itt csak sört és kiflit kaptunk, ezért megettük Drigala otthonról hozott minden süteményét, amit nagylelkűen szétosztott közöttünk.

Lassan elérkezett az idő az esti előadáshoz, elsétáltunk az Operaházhoz. Üvegessel megtárgyaltuk, hogy érettségi után, ha mindkettőnket felvesznek a bölcsészkarra, sokat fogunk találkozni. Ebben maradtunk vidor ábrándok közepette, majd felcaplattunk az operaházi legfelső emeletén lévő kakasülőre, sajnos, állóhelyre kaptunk csak jegyet. Habár A hatyúk tava gyönyörű volt, mi bizony mindannyian éreztük az egész napi járást, kelést, így nem csoda, hogy a vonatban hazafelé el-elszundítottunk.

Március 23. vasárnap

Ma napos vagyok a kollégiumban. Ez azt jelenti, hogy egész nap itt rostokolok a portán, egy kis asztal mögötti széken, és miután a tanulni

valóimmal végeztem, a nyugalmasabb időszakokban nagy csend van körülöttem, tehát kedvemre írhatok, olvashatok.

Időközben túljutottam a második tanításomon, ami sokkal jobban sikerült, mint az első gyászos, időkifutásos, és ezúttal kedvemre való volt az anyag is: Petőfitől a Nemzeti dal, vagyis olvasmány tárgyalás. Szavalásban ugyan sose voltam valami jó, de azért „elment”, eléggé mozgalmas is volt az óra a zászló készítésekkkel, az éppen közelgő ünnepre való hangolódással, úgyhogy megérdemeltem a négyest. Érdekes, hogy még a Csuka óráját is elfelejtettem kölcsönkérni, mégis kitöltöttem az időt, igaz, hogy gondosan lemértem a tervezet tanulása közben, melyik mozzanat mennyi időt vesz igénybe, tehát biztosra mentem.

Valamilyik nap volt egy könyvankét, vagyis Puskin: A kapitány leánya c. könyvről volt szó. Irénke néni rámlöcsölte azt a feladatot, hogy mint az osztály legtöbbet olvasó tagja, szóljak hozzá. Tele volt a fizikum diákkal, azt hittem, menten frászt kapok, amikor Irénke néni könyörtelenül fölszólított. Fölálltam, miközben még mindig a csodában reménykedtem: hátha megnyílik a föld alattam, hátha tűz üt ki, hátha... Aztán megszólaltam végre: „Mária Ivanovná... Mária Ivanovna regényben..., szóval Mária Ivanovna...” Ekkor furcsa kis sustorgást hallottam a teremben. Jézusom, ezek most ki fognak engem röhögni, rándult görcsbe a gyomrom, és akkor kétségbeesetten nekiduráltam magam, és attól kezdve összefüggően, értelmesen beszéltem. Nem is volt többé sustorgás, normálisan végighallgattak.

Még hátra van a Jókai dolgozatom leírása, mert miután a fél osztálynak besegítettem, az enyém még csak gondolatban van készen. Jenőy Kálmán jellemzése az És mégis mozog a Föld címűből, egyúttal Jókainak ez a regénye nőtt legjobban a szívemhez.

Május 26. hétfő

Túl a nagy élményen: három csodálatos napot tölthettünk a Balatonnál! Csütörtökön hajnalban indultunk, és délben megérkeztünk **Balatonfenyvesre**, ahol bevonultunk nagy boldogan a **Dorogi Bányászok Nyári Otthonába**. (Ez volt kiírva az üdültre, amit megkaptunk három napra.)

Bucival, Izsóval, Rákosfalvi Mariskával, Simon Jutkával és Ujival, vagyis Újvárosi Marival kerültem egy hálóba. Berendezkedés után aludtunk egyet, majd leszaladtunk a partra, hogy most már úgy igazán

megcsodálhassuk ezt a mi „Magyar tenger”-ünket! Aztán átzarándokoltunk Nagy Mária papájának kocsmájába, ahol mindannyian kaptunk egy pohárka finom itókát. (Azt hiszem, Mari édesapjának köszönhattük az üdülőben való lakást is.)

Másnap vonattal átmentünk Fonyódra, ahol hajóra szálltunk, aztán irány a Badacsony! De addig még itt volt nekünk maga a csoda, a Balaton, amelyet először üdezőldnek láttam, aztán egy felhő eltakarta a napot, és akkor már haragoszöld lett, és amikor már a közepe táján járhattunk, úgy éreztem hirtelen, tenger vesz körül, mert a partok szinte eltűntek közben. Jó időnk lesz, mondta Nándi bácsi, a kísérő tanárunk, aki a maga tízévnyi előnyével tudta ezt.

Közben megérkeztünk, a hajóállomásról Badacsonytomajra mentünk, innen indultunk fel a **Badacsonyra**. Útközben érdeklődtünk, hol találjuk meg a **Mersics-villát**, előző este Mari apja a lelkünkre kötötte, hogy ezt nem szabad kihagyni, ott kapni a legfinomabb balatoni nedűt... Végre az egyik házban megmondták, merre menjünk. Oda is találtunk, megrendeltük a bort, amit a hegyről lejőve fogunk elfogyasztani, majd felértünk rövidesen a tetőre. Gyönyörű volt a kilátás, innen nézve már nem zöld volt a Balaton, hanem kék.

Közben találtunk egy sziklát, amelyre rá volt vésve: „**A természet temploma. Járd áhítattal!**” Egy kicsit jártuk is áhítattal, de aztán elkezdődött ott fent, a tetőn egy remek fejelés Nándinkkal, valaki ugyanis hozott labdát, Mezei Margit szájharmonikát, szóval jócskán felvertük az erdő csendjét. No, de nem sokáig, hiszen várt már bennünket a Mersics villában a finom badacsonyi nedű, amit lelkesen ízlelgettünk. Ez az épület, melynek udvarán ültünk, egymagában is maga a csoda volt! Kis tornyok, kiugró erkélyek, teraszok, no, és a kert! Tele volt nyíló rózsával. Kaptunk is a ház asszonyától mindannyian egy-egy csokornak is beillő szálát.

Vidám énekszóval vonultunk le a hajóállomásra, csak úgy zengett a Nyárkánon: Künn a fákon újra szól a víg kakukk madár, / napsugárban úszik minden, száll az illatár... A hajón pedig mit is énekelhettünk volna mást, mint a Tuttitól tanult „Hej halászok, halászok, merre mén az hajótok?” címűt.

Másnap eső, szél, megismertük a háborgó Balatont is ezúttal. Estére azért kiderült, egy utolsó nagy séta, hintázások az üdülő kertjében aztán: ég veled Magyar tenger, szépséges Balaton!

Június 12. csütörtök

Túl az év végi vizsgákon, nagyjából hoztam a formámat: valószínűleg jórendű leszek, magyarból, oroszból, rajzból biztos az ötösöm, a többi négyes, hármas.

Ma egyébként nagy meglepetés és egyben öröm is ért: az osztályból négyünket felterjesztettek ifi vezetőnek ide, Esztergomba, a nyári úttörő táborba, vagyis **Honeszt (Honosi Anna)**, **Bucit (Kelenföldi Róza)**, Flekit (vagyis szerény személyemet), és egy esztergomi lányt, Üveges Katit, azt hiszem, csak névrokona a nagy „szívtiprónk”-nak.

Június 24. kedd

Itt vagyok hát újra Esztergomban, a **Komárom megyei Úttörőtáborban**, mint ifi vezető. A fiúkollégium egyik szárnyában lakunk, a Vizivárosban.

Azt hiszem, rossz tanár leszek: máris beleestem abba a hibába, hogy egyes gyerekeket jobban szeretek, mint a többit!... (A kis Koszorús Éva Tatáról tagadhatatlanul a kedvencem.)

És egy érdekesség: a gépiparisok is itt vannak gyakorlaton a koleszban. Somesz öccse, aztán a kedves Füredi Feri, akik sokat jártak be hozzánk a képzős kollégiumba tanév közben.

Június 29. vasárnap

Változatlanul nagyon szeretem csoportomból a kis Évát, no, és a mindenki kedvence kis virgonc Gabit, úgyhogy megnyugodtam, mások is így vannak ezzel. Egyébként a délelőttök strandolással telnek, délután csendes pihenő, majd játék az udvaron, séták a városban, olykor mozi, és tervbe van véve egy tábortűz is.

Esténként, amikor a gyerekek már alszanak, mi ifik az udvaron asztaliteniszezünk, kuglizunk Fürediékkel, Honeszt kivéve, mert őt a tanárok majdnem az első perctől kezdve egyenrangú társnak tekintik, ezért jócskán irigykedünk is rá Bucival. Mert igaz, hogy Róza barátnőm a legjobb tanuló az osztályban, és igaz, hogy ő az osztálytitkár, de az igazi „vezérürü” mindig Honesz volt az osztályban, ez tagadhatatlan. És én – ha barátnők nem is lettünk vele – mindig éreztem a szeretetét, már csak a „sváb beütésünk” miatt is... (Én csupán apai részről.)

Július 3. csütörtök

Jaj, nagyon szalad az idő, már csak pár napunk van. Érdekes dolgok vannak alakulóban: mint már írtam, a fiúkollégiumban lakunk, és itt tartózkodik az intézmény igazgatója is, aki sűrűn látogatja a „vezetőség” csinos hölgyeit. Honesz mesélte, hogy Benőcz (a diri) még vele is milyen jól elbeszélgetett.

Mi Bucival nagyokat sétáltunk esténként, segítettünk a tábortúznél, kugliztunk a fiúkkal, én közben nagyon jól összebarátkoztam Horváth Anival, egy most végzett általános iskolás lánnyal, aki ősszel már hozzánk fog járni a képzőbe, és akiről utólag derült ki számomra, hogy ő a Horváth Dezső bácsi kisebbik leánya, vagyis a gyakorló iskolánk tanáráé. Ani sokat mesélt a testvéreiről, a bátyjáról, aki nem átallotta a barátainak felolvasni Ani verseit, elbeszéléseit, színdarabjait, merthogy ez a kislány már még újságot is szerkesztett az iskolájában.

És Ani ismerte azt a titokzatos férfiút, akiről legendák szóltak Esztergom szerte egy jó ideje már: dr Hársing Lajos magyar – francia szakos tanárt, akit mindenki csak Bébinek hív, mert a legenda szerint amikor először lépett be a gimnáziumi leány osztályba órát tartani, valaki félhangosan felsóhajtott ábrándosan: „De hiszen ez még bébi! ...

”

Július 6 vasárnap

Ma hajókiránduláson voltunk a Dunakanyarban, vagyis Dömösön töltöttük az időt addig, amíg a hajó vissza indult. Megint egy csodálatos dolog, amit először éltem át: hajóval a Dunán, a két parton hegyek, erdők, sziklák, nagyon szép volt. És a különleges élmény: a hajón ott volt a Bébi is! Most jól megnéztem, mert a minap, amikor Anival a városi könyvtárban jártam, láttam őt egy pillanatig, Ani mutatta, hogy íme, ő az, aki a nővére osztályát úgy megbűvölte. Tagadhatatlanul csinos férfi, persze, már nő, állapítottuk meg sajnálkozva – vihorászva Bucival, Anival.

Később egyszer egészen közel kellett elmennem előtte, velem volt kis kedvencem, Koszorús Éva is, aki szokás szerint el nem mozdult mellőlem. Egy idős bácsi meg is kérdezte kajánul: ő a kedvenc?

Hát akkor ég veled egy időre Esztergom, holnap megyünk haza, hogy aztán rövidesen kezdődjék **nyári mezőgazdasági munkánk az osztállyal Tagyoson.**

Július 13. vasárnap

Itt vagyunk Tagyos pusztán, három hetet vállaltunk, természetesen ki más jöhetett volna velünk, mint a már szinte osztályfőnökünk, Zentai Nándor, akit jóideje csak úgy Nándiként emlegetünk. Sárgaborsót nyüvünk nap mint nap, ezt úgy kell csinálni, hogy hajnalok hajnalán kelünk, délig rekeszekbe szedjük a borsót, és amikor már érezzük, hogy peregni kezd, azaz a borsó hüvelyei szétpattannak a hőségtől, abba hagyhatjuk a munkát, hiszen több lenne a kár, mint a haszon.

Ebéd után nagy olvasások, séták, naplemente-nézések. Mi Nyárádi Rózsával felfedeztünk magunknak egy jókora szénakazlat, és kikölcsönöztük a gazdaság fél könyvtárát magunknak. A kínálat kissé egyoldalú: Zója és Sura, Ifjú gárda, Az acélt megedzik, de Voynich: Bögöly című könyvét a többiek is sokan elolvasták a hatásunkra.

Szóval kedvenc szénakazlunkon heverünk estig egy pokrócon, és nagy olvasásban vagyunk, amikor jön Horváth Juci: gyertek, két könyvmolyok, megyünk Gézával, az agronómussal Környére kocsmázni. Hát lehet egy ilyen ajánlatnak ellenállni?

Július 28. hétfő

Szombaton otthon voltam Tarjánban, elhívtam Bucit is, hiszen milyen jól éreztem magam a tavasszal náluk én is. És bár meglazult az utóbbi időben kissé a barátságunk, én nem szeretném elveszíteni azt. Édesanyám jól felpakolt bennünket süteményekkel, aminek a hálónkbéliek igencsak örvendtek.

Ma este elmentünk az ÁG irodára kollektíven rádiót hallgatni: a svéd – magyar futball mérkőzést közvetítették, 6 : 0 – ra győztünk, így tehát bekerültünk a döntőbe! Hogy lelkesedik mindenki **Puskásért**, **Grosicsért** meg a többi játékosért! Én eddig oda se figyeltem ezekre a dolgokra.

Augusztus 1. péntek

Hurrá! Letelt a rabigánk, ez volt az utolsó munkanapunk. Holnap reggel utazunk haza.

Tegnap este voltunk **Erdős – Tagyoson**, ez egy gyönyörű, vadregényes hely. Ott él egy nagy park közepén egy kastélyban egy csudabogár öregúr, és neki van egy igazi csillagvizsgálója. Jóképű ifjú

agronómusunk vitt el bennünket az „**öreg Kopernikushoz**”, merthogy így hívják őt a környéken, mondta Géza.

Sajnos, holnap a focidöntőt már nem hallgathatjuk meg vele... - hát a végén még sajnálni fogjuk a hepehupás tagyosi utakat, melyek az esti sétáink rémei voltak a sötétben, hazamenet szálláshelyünkre? És a végén még hiányozni fognak a hajnali kelések, a napfelkelték – lementék, a nagy olvasások?

És Gézát se látjuk többé, akibe titokban mind egy kicsit beleszerelmesedtünk... Jaj, lányok, lányok, földi boszorkányok – mondotta Nándor, de hányszor...

IV/B

Szeptember 1. hétfő

Ma volt a tanévnyitó. Sok-sok újsággal indult az utolsó évünk, például III/A-ból IV/B lettünk, az előző három harmadikból két negyedik osztály lett, osztályfőnökünk Mészáros Ferenc, azaz Mősi bácsi, akit ismerünk és szeretünk, hiszen orosz tanárunk volt eddig. Tizenhat lányt, lényegében az eddigi orosz csoportját vonták össze az ő fiú osztályával, tehát vegyes osztály lettünk.

Egy másik nagy újság: hozzánk helyezték a képzőbe Hársingot, azaz a Bébit, ő lett a IV/A osztály, vagyis a párhuzamos lány osztály főnöke. Nekünk pedig ő fogja tanítani ebben a tanévben az irodalmat.

És még egy érdekes újság: Soós Judit, a nyári úttörő táborvezetőnőnk itt fog tanítani a gyakorló iskolában, és úgy hírlik, rövidesen férjhez megy Benőczhöz, a fiú kollégium igazgatójához.

Én változatlanul Horváth Juci mellett ülök, ezt már másképp el sem tudjuk képzelni.

És hogy milyen lesz ez a IV/B? Ez bizony nagy kérdés.

--- --- ---

És hogy milyen volt, azt majd egy más alkalommal, ha lesz rá idő, igény, lelkierő, stb.

Most csupán néhány gondolatfoszlányt, „kavicsot” a halomból, ami ide kívánczok.

Bébinek köszönhattuk Adyt, József Attilát, Illyés Gyulát, Déry Tibort, a Lukács vitát a Felelet –ről, stb. És neki köszönhattuk a híres tanítóképzős hangversenyeket, a Bálint Ferenc méltatlan eltávolítása utáni úrt ezek a komolyzenei hangversenyek töltötték ki.

A félév lezárása után kellett beadnunk a jelentkezéseket az egyetemekre, főiskolákra. Ekkor – nagy bánatomra – meg kellett alkudnom sorsommal: idős, beteges szüleim voltak, akiknek a négy év is gondot jelentett. Úgy gondoltuk otthoni közös egyezséggel, hogy érettségi után elmegyek egy évre tanítani, leteszem a képesítő vizsgát, ezáltal „kenyér lesz a kezemben”, és ha aztán tanulni akarok, mehetek, hiszen ha velük történne valami, bármikor abba hagyhatom az egyetemet – taníthatok alsó tagozatban.

Mészáros tanár úr próbált erről lebeszélni: jövőre már nem fogják felvenni – mondta előrelátóan. Neki lett igaza, csupán nagy vargabetűk árán, munka mellett végeztem el a magyar – történelem szakot, jóval később tanítóképzős társaimnál.

Csendesné Flekenstein Olga

Ballagás után Barta Máriával
(Csuli) barátnőmmel az osztály
Legjobb tanulójával

Osztálytársaim a vagány Illyés
Lacival a Margitszigeten
(osztálykirándulás 1951.X.17-én)

(Szerk. képei)

Horváth Gizi

Néhány mondat Kanadából

Egy szombati napon – ekkor már negyedikesek voltunk – kint táncoltunk az iskola teraszán, 7-8 óra között hálóingre vetkőzve (az udvar felőli hatalmas terasz). Mezei Margit, Kiss Margit, Izsó Marika, ...Manci és én. S azon vettük észre magunkat, hogy a kollégium felőli nagy ajtó becsukódott, bezárták.

Rettenetesen megrémültünk, hogy mászunk le az emeletmagas terasról? Itt éjszakázunk, mi lesz, ha reggel ránk találnak? Még a gondolat is jéggé fagyasztott bennünket (különben hűvös volt).

Menekülési lehetőséget keresve észrevettem, a kollégiumi WC ablaka nyitva, azt kellene valahogy elérni (kb. 1 m-re a kő korláttól) mondtam. Mászunk át valahogy. Egymást segítettek, nyomtuk, toltuk, már csak én maradtam Izsó Mancit segítve az ablaknyílásba, mikor lekapcsolták a villanyokat. Manci megbillent, de a túljutottnak sikerült megtartaniuk. Átkerülve az ablaknyíláson fellelegeztünk az ijedtségtől. A mellékhelyiség többszöri elfoglalása után beosontunk a saját hálótermünkbe.

Másnap Izsó Manci kórházba került, valószínű megfázott, nagyon megijedtünk, de a kórházi látogatáskor együtt röhögünk nagyokat, sikerült nagyobb baj nélkül megúszni a táncbemutatónkat.

Horváth Gizi Kanadából (1953)

Ballagás után a Bástyán.
1953.V. 9.

Az osztály fele egy
május 1-i felvonulás után a
képző kertjében

Gyuriczki Anna Huber Andrásné

Részlet a „Fejezetek Apám és Tokod életéből 1901-1953” című könyvemből:

A képzős évekre emlékezem

Olyan gyorsan peregetek az események, hogy mire föleszméltem, a csodált, hatalmas épületbe jártam, tanítóképzős lettem. Ilyen iskolai közösséget elképzelni se tudtam, napjainkban már nem is létezik. Egymás segítségében a közvetlenség, tanár-tanítvány, gyakorló tanító-tanítójelölt, tanítójelölt-alsós gyakorlósok, pedellusok (Feri bácsi, Lajos bácsi), diákok a felsoroltak között.

Az illetődöttségemet némiképp enyhítette, hogy az osztálytársaim jöttek velem a zárdából kb. 20-an. Az államosításkor az egész tanítóképző a fiúiskolába költözött. A mi osztályaink voltak az elsők, akik már az első osztályt itt kezdték a **Pedagógiai Gimnáziumban**. (Micsoda marhaság! Erre hamar rájöttek. Másodikban már tanítóképzősök lettünk.) Olyan sokan voltunk, hogy három osztályt alakítottak. Egy városi A, bejáró B, kollégista C lányosztályt, plusz a fiúk osztálya. Másodikban már a bejárókból és a városiakból alakult a II. B osztályunk. Ennek a II. osztálynak megmaradt az osztályképe.

A II. B. osztály

Ugye látjátok, hogy ez egy történelmi értékű dokumentum? A lényeg mi vagyunk: 32 tanítónőjelölt, középen az osztályfőnök (egyben földrajztanár) **Jánoskáné Gizi néni**vel. Jobb oldalán én ülök, mellettem **Barta Mária** (Csuli), tragikus sorsú barátnőm. Bal sarkon a tokodi Margittai Éva, három altárói: **Sági Mancsi, Demeter Juli, Gádori Teri**. A terem hátsó falánál rendeződtünk a fényképezéshez, egyben méltó háttérrel keresve. Akkor ennél méltóbbat, időszerűbbet nem találtunk volna - a nép tanítója, Lenin, a nép vezére, Rákosi Mátyás és a nép barátja, V. Sztálin elvtárs képe alatt. A dekorációt is mi csináltuk: lelkesen, piros kartonból vágtuk ki a betűket, elég nyomorultul sikerültek, a részvételt vállalom. (A jelzők akár fel is cserélhetők, a lényeg nem változott.)

Emlékek sokasága nyomakodik elő, elég valamilyen rendbe szedni őket. A tanáraink példaképeink, meghatározó pedagógus egyéniségek voltak. Mindről nem beszélhetek, pedig mindegyik megérdemelve néhány szép, méltató mondatot. A személyes élményekkel kezdem. A tanárok közvetlensége meglepett. Már az első napokban igen udvariasan mosolygott rám **Jónás Ferenc** tanár úr.

Tartása udvariasságot, előzékenységet sugárzott. A magas, teltebb férfit félretartott feje, oldalazó mozgása, jellegzetes karlendítése tette egyénivé. Egyszer megszólított:

- Ugye maga Gyuriczki Anna? Van valami köze Gyuriczki Ilonkához?

- Igen, az unokatestvérem.

Megérintette a vállamat, egy osztályba irányított, beültünk a padba. Először a kérdések záporoztak felém. (Elképzelhető: megállt bennem az „ütő”.) „Mi van Ilonkával?” „Férjhez ment, három gyermeke van, Tokodon él” – mondtam. Ő nős, van egy fia – mondja. Nem hitte volna, hogy találkozik valaha is rokonnal, vagy Ilonkával. Elmondta nekem: ez volt az első szerelme. Csodálkozva ránézhettem: hát ez meg hogy lehet? Elmondta. A család háza **Szentgyörgymezőn**, az északi bástya alatti közben állt. (Ezután többször jártam arra, ma is áll, átépítve dr. Jónás László él benne.) Apja szobafestő-mázoló, a ház bal oldali részében élt népes családjával. Az U alakú ház két másik oldalát bérbe adták családoknak. Itt béreltek Jenő bácsiék egy lakást. Így került barátságba Ilonka kb. 12-13 évesen a 17-18 éves Ferivel. Ilonka gyönyörű, mosolygós lány, vastag szőkés copffal – mondja. Olyan szerelmes volt belé, hogy se látott, se hallott. Elköltöztek, Ilonka valószínűleg akkor jött a Kantinba. Sokáig nem felejtette el.

Középiskolákban kereste, nem találta. Örült, hogy „valakinek” elmondhatta ezt a „nagy titkot”. Később, ha „összefutottunk”, még beszélt erről. Figyelemmel kísérte a négy évemet. Pedagógia órákon „izgult”, hogy jól feleljek, és jó jegyet adhasson. (Ez nem mindig sikerült.) A tanár úr később született öccse, Jónás Béla velem párhuzamos osztályba járt. Leírhatatlan, hogy mennyi kellemetlenséget okozott bátyjának a csínytevéseivel. Egy szankciótól nem tudta megvédeni.

A jóképű, jóságos öregúr, a zongoratanár **Gelyer Fuszi** tanár úr. A csínytevések célpontja ő és a zongoraórák. Hozta magával Pestről a „becenevét”? A fa szolmizációs nevet finoman fu-nak ejtette, a szó-t-szi-nek, mert a huncut diákfejek esetleg mással asszociálhatják, ezt a finom agglegény lelke nem tudta volna elviselni.

Néhány tanár kedvességéből ráaggatott nevével: a finomkodó, alacsony, kopasz **Temesvári tanár úrnak** (vasserkopf) csak ezt a „nevét” használtuk.

A fontoskodó, idősödő, szőke kontyos orosz tanár **Éva néni** a sto eta? De a fociszem is. **Mogyorósi tanár úr** volt az apuci, apus. Igazi tudós ember **Karácsonyi tanár úr**. Biológia tanár, szakmájában rendkívüli hírnevet szerzett. Sugárzott az örömtől, ha délután – meghívására – néhányan felmentünk a botanikus kertbe az irányításával dolgozni, kapálni, gazolni. **Homor Pál** igazgató is volt egy ideig, fél évig a II. osztályban – osztályfőnökünk.. Fizikát tanított, nagy szigorral. Nem tűrte a fegyelmezetlenséget. A beszélgető, nem figyelő diák előtt az asztalon csörrent a kulcsosomó. Hogy tudta mindig a padra dobni pl. a katedrától? Attól féltünk, eltalál, és akkor mi lesz? De pontos volt a célzás, így nem történt „haláleset”.

Horváth Dezső bácsi - csak így beszéltünk Róla, Dezső bácsi. Igazi pedagógus egyéniség. Alacsony, idősödő, mindig vidám, kiváló tanítójelölteket tanító. A gyakorló (elemi) iskolában tanított. Osztályában a hospitális (óralátogatás) tanítás élmény volt. Olvasás és biológia vagy környezetismeret órát tanítottam nála, a **gilisztáról**. Végigkuncogta az órát, amikor az élő gilisztákat a tenyeremen mászatva mutattam be a gyerekeknek. (Itthon gyakoroltam, hogy ne undorodjak tőlük.) A másik élményem Vele: az aulában délután karének próba folyt. Dezső bácsi hazafelé menet elment mellettünk. Valaki elkiáltotta magát: énekeljen a Bagó! Dezső bácsi nem kérette magát, a kórus elé állt, Tutti vezényelt, máris zengett csodálatos hangján a **János vitézből Bagó dala**. Ezt a többi kórusdal követte, az idősebbek az egész János vitézt

tudták énekelni. Ennek a karéneki órának a hangulata eleven emlék. (A városban működött akkor egy szinkör, ők adták elő a János vitézt nagy sikerrel, itt alakította Bagót Dezső bácsi.) A képzős kórus adta az énekkart.

A **karénekkal** folytatom és **Bálint Ferenc tanár úr, Tutti** bemutatásával. Szavajárása: tutti, mindent bele, ez tutti jó volt. Így ragadt rá a kedves Tutti. Énekórákon szigorú, követelő tanár, énekkaron játékos társ. Teljes erőbedobással, mindenre figyelve vezényelte, gyakoroltatta a nagyszámú társaságot. Az első éveimben még ott voltak a nagymenő harmadikos, negyedikes fiúk, fantasztikus tenor, basszus hanggal. Hol voltam én a kórusban? Szólista nem lehettem volna, a gyönyörű hangú szopránok sorába se állhattam, a második szólamban viszont szívből, lelkesen énekeltem, így részese lehettem a Tuttilal való éneklés rendkívüli élményének.

Mit énekelünk akkor? Mindent. Alaposan feldolgozott, betanított Kodály, Bartók, Bárdos műveket.

„Magas a rudafa, ága elágazik,
aranyzál haja, Magyar Ilona..

Haján körül gyöngy koszorúja **Gyöngy..**”

Még most is látom: Tutti száját csücsöríti, két ujjával pattint, mutatja, hogy kell megnyomni, pattintani a GY hangot, majd lágyan megnyújtani a gyöngy utolsó GY hangját. **Divatos operettek dalait.** A legemlékezetesebb a **Szabad szél** igazán szocialista szellemű operett. Kit érdekelt? Zengett a dal:

„Szél, szél, szállj keletről hozzánk,
szállj, szállj, új világot hozzál...
jöjj el, te zengő hajnal,
győztes szabadság dallal...”

Éljeneztük Sztálint, a Sztálin kantátában, Rákosit több szólamban, teljes hangerővel. (Egy sor sem maradt meg, mert a szöveg nem volt érdekes.) Csak énekelhessünk saját örömünkre, zengve, túldalolva minden esztergomi kórust, sőt a margitszigeti országos kórustalálkozóra is eljutottunk. Eredmény?

Tutti vezényelt, odaadással, lendülettel, nagy szakmai tudással. Lobogott a vörös haja, csapzottan az arcába hullott, fejrántással, lendületes mozdulatokkal hátravetette. Szeplős arcából villámokat szórt fénylő kék szeme. Megbabonázott mindenkit, éneklőt és hallgatót egyaránt.

Május elsején, ezen a csodálatos tavaszi napon (ha nem esett az eső) mennyi dal hangzott el az iskolai, a Széchenyi téri ünnepeken, a Dunaparti felvonuláson, a szigeti sportpályán! (Érdekes, ez megmaradt. Egy szép tavaszi napon együtt énekelhetne a sok középiskolás a Városháza előtt, az lenne az igazi boldogság.)

„Ma ünnepre ébredt a város,

ma hajnalra kék lett az ég.

Kibomlik ezerszám a zászló

és szívét kitárja a nép.

Ref.: Köszöntsük nótaszóval május elsejét...

Miénk a napsugár, a széles szemhatár...

Éljen május elseje s az ifjúság.”

Vártuk a tavaszt, a Széchenyi téri zakatolást a több száz esztergomi diákkal együtt. Emlékszik még valaki erre?

„Hegyek, völgyek között zakatol a vonat,

én a legszebb lányok közül téged választalak (fiút is)”

Erre a szövegre egymás vállát fogva körbejártunk, vagy végeláthatatlan „kígyót” alakítottunk.

Ref.: „Egy a jelszónk, a tartós béke,

állj közénk és harcolj érte!”

Erre párt választottunk, kart karba öltve forogtunk. Zakatoltunk a végkimerülésig. Akik akkor még nem éltek, röhöghetnek, de mi élveztük, mint a többi közös játékot.

A kegyetlen kor, a féltékenység, a mérhetetlen népszerűség és szakmai tudás megirigylése, a politika (Ő nem adott rá okot, hacsak... a Bazilikában is orgonált, a Vár padlásszobájában lakott.), a buta fáfejűek eltanácsolták Esztergomból. Nem mérték fel a következményt. Utána sem a képzőnek, sem Esztergomnak – hosszú ideig – nem volt hozzá mérhető karmestere, iskolai kórusa. Együtt távozott az osztályunkkal a szeretett Alma Materből: mi végeztünk, Őt elküldték.

A tanár-diák viszony közvetlenségét bemutatva mesélek. **Bartos Jenő tanár úr** (didaktikát, módszertant tanított) megkülönböztetett szeretettel foglalkozott az osztályunkkal, a csak lányokkal. **A balatonfűzfői kiránduláskor kísérő tanár, a bábolnai diákmunkán is.** Szívesen beszélgetett órán kívül a köré sereglő lányokkal. Odafordulva, teljes figyelemmel hallgatta a bátor beszélőt, mesélőt. Gyakran nagyokat kacagott - nem nevetett, hahotázott, kuncogott, hanem tisztán, jóízűen csilingelve kacagott, közben helyeselve ismételte: „igen”. Férfit még nem hallottam így kacagni.

A május elsejei ünnepség után együtt maradtunk, kirándultunk a **Várhegyre**, pontosan 1952. május 1-jén, a fénykép hátuljára írtak alapján. Velünk jött Bartos tanár úr is.

Először a fényképről. A várfalon állunk, alattunk a város. Verőfényes májusi nap volt - miért homályos a kép? Talán mert már 60 éves? A felső lánysorban a tanár úr, én a bal szélén „nádszálkarcúsú derékkal”, ugye alig hihető? Majd kerestünk egy árnyékos, füves helyet, letelepedtünk egy hosszú beszélgetésre.

A Várhegyen

A bátrabb nagyszájúakból folyt a szó, a jólinformáltak iskolai pletykái, főleg a tanárokról. **Kompolthy Aliz**, **Váradi Judit**, **Németh Kati**, **Paulovits Juci** voltak a hangadók. A tanár úr jókat kacagott, de a pletykába nem kapcsolódott be, majd ő mesélt. Szereti az osztályt, komoly, rendes lányok vagyunk (Milyenek is lehettünk volna abban az időben?), ápoltak, tiszták. Ha nőszülne, csak közülünk választana feleséget. (Anyjával élt a Vízivárosban.) Kinézett egyet, akinek a blúza alól kivillant a hófehér melltartó pántja: ilyen tiszta lányt választana. (És a többi szempont?) Elképzelhető a kérdések, találgatások zápora. Ő csak kacagott. Mi tudtuk, ki az a lány (P. J.) - egyéb megnyilvánulásokból -, de ő másik tanárra kacsingatott. Bartosra pedig M. V.

Mi végeztünk. A tanár úr alattunk lévő osztályból választott egy tényleg aranyos és nett lányt. (Egyiküknek sem volt jó választás.) Ilyen tanár-diák viszony ma már elképzelhetetlen.

Kirándulás Balatonfüzfőre

Az osztállyal 1952. május 21-én. Előzőleg egy magunk összeállított műsorral (jelenetek, vers, ének) szerepeltünk a környék Kultúrotthonaiban, ahol osztálytársaink laktak. Így kerültünk Annavölgyre, Csolnokra, Rákóczi-telepre, Honosi Panni, Kelenföldi Buci, Tokodra az én szervezésemmel. Ezekre az előadásokra emlékszik **Szóda József tanár úr**, különösen az annavölgyire, mert Tokodról gyalog mentünk – a hegyeken keresztül – Annavölgyre.

Bálint tanár úr, Tutti az énekkarával elkísérte az osztályt, ennek volt tagja Jóska barátom. Az előadások sikerét – mert fergeteges volt – az énekkarnak és Neki, Tuttinak köszönhattuk. Az előadások bevételeit összeadva 1600 Ft gyűlt össze. (Ez hatalmas összeg volt, ha összevetem első, 1956. júliusi fizetésemmel, ami 690 Ft volt, szeptember 1-től emeltek: 920 Ft lett.) Az utazás költségeit fedezte, 30 fő részvételével.

Napló részlet: „Vonattal indultunk a déliből, éjjel. Hajnali négy órakor érkezünk Füzfőre. Szállásunk a gyártelepen az ipari tanulók iskolájának tornatermében volt, matracokon. A gyönyörű helyre reggel csodálkoztunk rá. A föld alatt hadianyag gyár van, azt beszéltek. Fel is robbanhat alattunk? Füredre kirándultunk a **gyár buszával**, délután a fűzfői öbölben vitorláztunk a **gyár hajóin** és evezőseivel. Most láttam először a Balatont. Elsőre ennyi szépséges élmény - majd „elszálltam”! Másnap **Jocó névivel** (Szabados Jolán tornatanár) Füredre utaztunk vonattal, innen Tihanyba hajóval. Következő nap reggel korán a gyár busza megint Füredre vitt, innen Siófokra hajókáztunk a „Csobánc” nevű kishajóval. Itt csúnya idő, eső fogadott, pedig még egyet akartunk fürödni. Nem volt más programunk, vonattal visszamentünk Pestre. Itt már „szélnek eresztettek” minket. Koch Tibi – rokon – várt az állomáson, Vele csatangoltam a Vidámparkban, náluk aludtam.”

Ne csodálja senki az emlékezetemet, ezt az akkor készült naplóm megmaradt néhány oldaláról másoltam, a megmaradt 11 oldalból. Hova lett a többi negyvenhárom? Talán a „terhelő vallomások” miatt tűzre került. Pedig micsoda bestseller lehetett volna belőle „Egy preparina (tanítónőjelölt) naplója az 1950-es évekből” címmel.

Ezt a kirándulást dokumentálni is tudom - hála a „kistankomnak”. Sajnos több kép nem maradt meg. Az **első képen** a fűzfői parton vagyunk.

A képen látom Bartos tanár urat: fentről a második sorban, jobbról a második. Nándi bácsi történelem tanár elöl ül, Jocó nénit nem találok - nem szeretett fényképezkedni, vagy ő fényképezett.

A másik kép a füredi mólónál készült.

A képet látva „beugrik”: a kiránduláson velünk volt egy fűzfői vendéglátó harmonikás fiú is – baloldalon harmonikával, mellette a kísérőnk. Megtaláltam magamat is, Bíró Zsuzsa mellett fekszem, de szokatlan pózban, ilyet soha nem csináltam. Utólag végiggondolva: addigi életem legszebb kirándulásán vehettem részt. Az előkészítés (pénzgyűjtés, levelezés), szervezés a fogadó, szponzoráló gyárral, mikor, hova szállítson, szállást hol tud kialakítani 30 lánynak – főleg fiú – iskolában: ez a produkció egy gyakorlott földrajztanárnak is dicsőségére válhatott volna – mondom én. Hogy ki volt Ő, már nem tudhatom meg. Azért is köszönet, mert egyik kísérőnk sem volt az osztályfőnökünk. (Gizi néni nyugdíjba készült, öreg volt a kirándulásra.)

Vége a csodálatos kirándulásnak, kezdődhet a mindennapi „robot”. Nem az egyszerű tanítási napok, hanem az **osztályozó vizsgák**, akkor ez volt a „kétes” jegyűek feleltetése, vagy a szaktanár „csillogása” néhány tanuló briliáns feleletével. Az átlag csendben lapulhatott, de előtte jelentkezhettek javító felelésre az órán. Ebben az évben nem nagyon érdekelt, hányas leszek. Az Apámmal történtek megvisselték

testemet, lelkemet, értelmemet. Azért fizikailag ott voltam, és maximálisan izgultam. Így írtam le:

„Nehéz időket élek. Ma vizsgáztunk pedagógiából, még jó, hogy a múlt héten összefoglalók voltak. Jónás tanár úr feleltetett, de sokat segített, hogy jó jegyet tudjon adni. Csuli, a szomszédom elém csúsztotta a vázlatát, a tanár úr megkönnyebbült, folyékonyabbá vált a felelésem. Csütörtökön lesz az utolsó vizsgánk számtanból, ebből a tárgyból tudunk a legkevesebbet, különösen személyesen én. Borsódzik a hátam, ha arra gondolok: Mogyorósi tanár úr feláll az asztaltól (szürke köpenyében), a táblánál állok, felém ballag, fogalmam sincs, mit kell csinálni a felírt képlettel. Próbál „rávezetni”, kapirgálok én is, megfordul, visszaül, felém pillant, a szemüvege alatt homályosságot látok „reménytelen eset” - int a kezével, helyre somfordálok. Különben ezt gondolta minden lányról, azért 1-2 kedvence akadt az osztályban pl. Barta Mari (Csuli) a barátnőm. Utolsónak őt hívta ki felelni, most aztán csilloghatott, mert Csuli még a matekot is kitűnően tudta. Nem izgat már semmi, csak a bizonyítvány a kezemben lenne.” Napló, 1952, VI. 10. bejegyzés.

A bizonyítványt megkaptam, most megnéztem: nem is volt olyan rossz.

Nyári diákmunkára 3 hétre toboroztak 3.-4.-es diákokat. Az én osztályomból sokan – talán 20-an – jelentkeztünk. Hozzánk rakták a már végzett negyedikeseket, néhányat. **Bábolnára** mentünk, annak is a **Farkaskúti mezőgazdasági telepére**. Minden mezőgazdasági munkára

befogtak, ami éppen aktuális volt, sőt még nehezebbre is, lássuk, mit tudnak a tanítójelölt kisasszonyok – gondolhatták. Ott volt a szállásunk is. Erre és még sok másra emlékszem, a részleteket a naplóból másolom, ezeket már elfelejtettem.

Indulás a földekre Bábolnán

Ez az egy kép készült a brigádról. Traktoros pótkocsival indultunk

valamelyik munkahelyre, jobb sarkon állok én, Eta alul a második.

Bábolna-Farkaskút, 1952. VI. 24.

„Tegnap még a pokolnál is rosszabb helyen voltunk. (Előző nap burgonyát ültettünk.) Kévéket hordtunk térdig érő tarlón. Úgy összeszurkáltuk a lábunk szárát, hogy vérezett, délután már sírva dolgoztunk. Reggel még büszkén viseltem a szalmakalapomat, azt mondták, mint egy filmszínésznő, délutánra ez a „díva” már menni is alig tudott. (Nagy sikere volt a kalapomnak, fejről-fejre „járt”.) Ma egész nap zuhog az eső, fekszünk az ágyon, még felülni sincs kedvünk. A megígért asztal, szék még mindig nem érkezett meg, az ölemben még olvashatatlanabban írok. A többiek levélben öntötték ki bánatukat. Emeletes vaságyaink kemények, még szerencse, hogy alul fekszem, Rados Eta fölöttem. Ez a „boszorkány” mindig kitalál valamit, hogy ne unatkozzunk.

Eta mesélte: éjszaka fehér lepedőbe burkolódtunk, gyertyával a kezünkben „szellemjárást” játszottunk a tábor, a tanyán lakók ijesztgetésére, majd multságára. Az ehhez hasonló játékok fő szervezője **Kecskés Jancsi**, egyfel lejjebb járt.”

A következő lapot mellékelem, mert ezen a napon lettem nagykorú. Egy lány életében ennek a napnak kell a legszebbnek lennie. Sajnos nekem ezen a napon nagyon puritán ünneplés jutott. A lényegét kimásolom, hátha a lap nem lesz olvasható. Bábolna-Farkaskút, 1952 VI. 29. Ma vagyok 18 éves.

1952. VI. 29. Nasárcsny,
Bábolna Farkaskút.

Ma vagyok 18 éves. Nagyon különös körülmények között ünnepeltem. Reggel korán felkelttem „nagykorúságot” ünnepleni a konyhán kívül. A nagy napra kibakartok is a mellesleg ágyak körül ünnepi hangulat uralkodik.

Tegnap és tegnap előtt az egész napot burgonyát ültettünk. Mi nyeltem az ültetett burgonyát betakarítottuk. Egyszer a normája 600 négyzet és mi 7.700 négyzet betakarítottuk az nagy, hogy 130%-t értünk el, és 32 Ft keresztünk perletem. Tegnap is 128%-t értünk elünk az a eredmények újra ünnepi hangulat uralkodik.

Naga ünnepra is betakarítottuk. Perletem este már alig kerengtem, de nem lehetek ná nagyon ki voltunk nézve a én kerem 13 dte 10 fél nagyságú ketyegés. Nem is lehet fogni velük. Példáért a kezem is nagyon fáradt. Itt este voltam 8-ig dolgoztam.

Díva megmondattunk a lábunk nagyon fájó azt a talpó betakarított. Miamint az egész ünnepi hangulat van is szék este 9. óráig indult egyben is kerék ünnepi kábelhöz a konyhába is reggelyel a szomszédokhoz burgonyát kell majd is a ünnepi hangulat uralkodik.

Ma nagyon fogunk megadni. Gyermek, Mária, János, Bibo, László, Mária, Babina. Elvettük a napot a meccsel. Nem volt nálam senki, este nagy fáradtságos székünk egy körül kerék 7.8 de nem kerék.

Naplóból részlet

„Nagyon különös körülmények között ünnepelek. A „kedvemért” vasárnap van, ez is különös véletlen. Annyi volt más a napban, hogy kitakarítottuk a szobát, rendbe raktam a holmimat, úgy éreztem, ünnepi hangulat lengi be a nyomorult termet. Este az ünneplésemre a brigád ünneplőbe öltözött, bementünk a **Farkaskúti központba**, táncolni akartunk, de nem sikerült.”

(Hogy miért nem, arról nem írok, de nem is emlékszem.)

„Két nap burgonyát takartunk, gépi vetés után, mi nyolcan. Nekem sehogy sem ment, pedig nagyon akartam. Kompolti Aliz segített a sorokat „kivinni”. Egynek a normája 600 négyszögöl, mi 7700 négyszögölt, 130%-ot teljesítettünk, és 32 Ft-ot kerestünk nyolcan. Tegnap is 128%-t teljesítettünk, mint az állatok, úgy hajtottunk. Még az újságba is bekerültünk. Szombatra már nagyon kimerültünk. Az én kezemen 13 db hólyag lett a kapanyéltól, nem is tudok fogni. Estére hárman belázasodtunk, Bíró Zsuzsa, Molnár Zsuzsa és én. Bepirosodott a lábunk a két nappal előbbi kévehordástól, tarló szurkálta össze. A „főnök” lovashintóval a bábolnai kórházba vitetett. Az orvos megvizsgált, injekciót, tetanuszt adott, borszeszt a borogatásra, ultraseptil krémet kenetetésre. Holnap vasárnap, pihenhetünk. Igaza lett, meggyógyultunk. Annyira, hogy vasárnap a kézilabdameccsre is elmentünk egy középiskolába. Mi hárman csak nézőnek, a többiek voltak az ellenfél. A meccset a mieink elvesztették.”

Hát ilyen tartalmú egy diáknapló, messze az otthontól. Mást is írtam bele, de az nem publikus, ezért is lehetett a lángok martaléka a kis füzet nagyobb része.

VII. 4. Naplórészlet.

„Néhány napot kihagytam. Holt fáradtan értünk haza este 8 órakor, nem volt erőm írni. Hétfőn megint burgonyát takartunk. Kedden kavicsos, köves, nagyon gazos, tarackos szőlőben kapáltunk volna, ha tudunk. Nem tudtunk – a kapa visszavágódott a kőről –, ezért másnap újra kellett kapálni. Szerdán 480 db fát kellett volna megkapálni, hogy 81 Ft-ot keressünk (8-an). Én **6,05 Ft-ot kerestem**, ebből ebédre 35 fillért vontak le. Tegnap borsót szelektáltunk (?), ami a többihez viszonyítva könnyű munka. A szőlőt megint újra kellett kapálni. Na, ebből aztán elég, nem bírjuk tovább. Összepakolunk, hazamegyünk, itthagyjuk ezt az átkozott helyet. Sajnos ez nem sikerült, akárhogy is, ki kellett bírni ezt a 12 napot. Szent Isten, ennyi van még??”

Néhány oldal innen is hiányzik, sejtem, miért.

Aki nem tudná, milyen volt egy önkéntes nyári diáktábor, itt erről apró

ízelítőket kapott. Akkor is és most is megállapíthatom, fantasztikus közösség kovácsolódott össze a hosszú idő alatt. „Országot is építettünk”, kerestünk is, fiatalok voltunk, jól éreztük magunkat. Ezt is megpróbáltuk, derekasan helytálltunk, csak némi nyafogással.

A következő bejegyzés IX. 2., egyben az utolsó:

„... már a gondolkodó képességem is csaknem teljesen felmondja a szolgálatot. Legfőbb gondom a tanulás lenne az utolsó évben, de ez nem megy, ezért a kollégiumba akarok menni, hogy zavartalanul tanulhassak, a tragédia mellett leérettségizzek... Ma volt az évnnyitó, új osztályfőnököt kaptunk. A gimnáziumból jött át **dr. Hársing Lajos tanár úr**, magyar (francia) szakos, úgy látjuk, határozott, szigorú lesz. A beceneve **Bébi**, azt mondják, a debreceni egyetemről hozta magával...”

„Nem hiszem, ezután tudok-e még írni.”

Máshol leírom, miért.

A negyedik osztályban szárnyaltam. Erőn felül akartam teljesíteni. Azért is megmutatom mindenkinek, nem lehet megtörni, pedig de nehéz napokat éltünk! Bartók évforduló ünnepségére kiselőadást vállaltam. Nem tudtam elmondani, elbicsaklott a hangom, leléptem a dobogóról. Nagy volt a lelki teher. Hársing tanár úrnál – vállaltam, vagy sorra kerültem? – magyar órára Ady vers elemzésével készültem (Disznófejű nagyúr...). A Bibliotékában gyűjtöttem anyagot, nagyon élveztem. Az írásért dicséretet kaptam, de nem volt erőm elolvasni, csak egy kis sírás után – tanár úr biztatására – folytattam.

A tanítóképzős években nem csak oktattak, de általános műveltséget is adtak. Színházlátogatás, kirándulások, országjárás. A hétvégi színházba a családtagok is elmehettek, „beszerveztem” a Szüleimet. Színházjegyet szerzett Koch Tibi, K. Jancsi is. Amikortól állami alkalmazottak lettek, nem volt akkora hajtság, mint a maszek világban, rá tudtam beszélni Őket a színházra. Felvették ünneplő ruhájukat, Apám nyakkendőjét kötött, színházba járó úriember lett. Nem hiszem, hogy pesti életükben jártak színházba.

Apám és Tokod életéről írt könyvem részlete a tanítóképzős évek. Apám halála és temetése a befejező rész (1953. február). Ebből egy részlet: „A képzős osztálytársaim mind a 27-en Hársing tanár úrral együtt eljöttek a temetésre. Gyalog a Nagyállomástól, a Kantinban

melegedtek. A találkozókön résztvevő osztálytársaim még emlékeznek a zord időre és az emberekkel tele temetőre.” Leírtam Hársing tanár úrra és az együttérző társaimra emlékezve.

A következő esemény is a képzős időkhöz kapcsolható, hát elmondom. Többen jelentkeztünk továbbtanulásra. A főiskolai felvételi vizsgán elmondták, jelentkezhetünk **nyári „országépítő” munkára Sztálinvárosba** a lakóházak építéséhez, kőműves brigádok mellé, vagy más munkára. Nyilatkoztunk: „igen, megyünk (ezzel növeltük a felvételi esélyeinket, különösen én, az „egyéb”). Kérdőívet és tájékoztatót kaptunk. A sikeres felvételi borítékjában ott volt a munkára vonatkozó melléklet.

Kistank gépemmel megörökítettem (más fényképezett) a „Tóth és Erkel” brigádöt, a hat kőművest, hat női segédmunkást és minket a nyolc képzős lányt együtt. A másik képen csak mi vagyunk, az „Erkel brigád”.

A Tóth és az Erkel brigád együtt

A bal sarkon én vagyok, Kelenföldi Buci, Barta Mária, ... Jakucs Lívía, Nyárádi Róza, Kompály Aliz, ... 1953. július 25. Nagyon kemény munkát végeztünk, a malteres ládákat cipeltük, húztuk, toltuk a magas pallón a vakoló kőművesek után.

Tereprendezésre is emlékszem. Jókat szórakoztunk a felnőttek viccein. Igazából vigyáztak ránk, kímélték a kis tanítónéniket.

Most tudtam meg: a képzőből akkor több brigád is ott volt Sztálinvárosban az építő diáktáborban. A mi évfolyamunk és az alsóbb osztály fiaiból alakult brigádok. Szóda Józsi (Kisszóda) mesélte: hatalmas sátrakban laktunk 10-en, 5-5 szalmazsák két oldalt. Jóska a III. ezred VI. század 3/6-os sátrában lakott. (Tiszteletre méltó emlékezet.) Nemzetközi diákbrigáddal együtt dolgoztak, szórakoztak, amire nem emlékszem. (Valószínű azért, mert megütöttem a gerincemet és a gyógyításával voltam elfoglalva.)

Ha lenne hely, a sok sztorit is leírnám, amit Jóska mesélt. A diáktáborok – bármit mondanak a ma élők – csodálatos élménnyel gazdagítottak, még elismerő oklevelet is kaptunk, boldogan vettük át, hisz akkor már „felnőttként” részt vettünk a város építésében.

Befejezésül néhány mondat.

A ballagás idejéig a negyedik osztályban felnőttem, szellemileg éretté, okossá váltunk. Köszönhetjük ezt tanárainknak. Ballagás után is együtt maradtunk az osztályfőnökünkkel. A körben középre ültettük és körbevettük a 34 fős, egyenruhás leánykoszorúval, 1953. május 9-én. Találkozóinkat – együtt a két osztály – öt évenként megtartottuk. A meghívott – még élő – tanáraink mindig eljöttek. Öregedve, már évenként találkozunk, mindig kevesebben. Kis csoporttal a **tokodi pincékben** találkoztunk, ahova **Hársing tanár úr** is eljött a feleségével, Jutkával 1999. április 19-én. Csodálatos találkozó volt. A vidám hangulat, a sziporkázó szellemesség, a gyerekes játékok – amelyekben vidáman részt vett – el nem felejthetők. Tanár úr már betegeskedett. Mi gulyást ettünk, őt sült csirkemellel, krumplipürével vártuk. Meghatódott a tapintatos figyelemtől. Egy év múlva 2000. április 16-án meghalt. A temetésén tanítványai (a gimnáziumi is) kórust alakítva énekeltük kedves dalait, operarészleteket is. Hátborzongató volt a meghatódottság a családban is.

Ezzel emlékezve a tanár, az író-műfordító (francia) dramaturg, a rádió és televízió munkatársa volt osztályfőnökünkre.

Tablókép 1953.

Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal,
akik ismerték, szerettek és becsülték, hogy

DR. HÁRSING LAJOS
tanár, nyelvész, dramaturg, író-műfordító, a rádió és televízió munkatársa

2000. április 16-án, életének 75. évében elhunyt.
Felejtethetlen halottunk hamvait 2000. május 15-én, 11 órakor
a kelenföldi Szent Gellért Plébániatemplom Urnatemetőjében
(XI., Bartók Béla út 149.),
a református vallás szertartása szerint helyezzük örök nyugalomra.

Gyászolják: felesége, lányai, unokái, vejei.

Az urnatemető sajátos jellege miatt a koszorúkra vagy virágokra szánt összeget
kérjük, ajánlják fel a Szent Gellért templom javára.

Cím: 1111 Budapest, Beresényi u. 10., dr. Hársing Lajosné.

(Szerk. tulajdona)

2013. március

Gyuriczki Anna Huberné

Kalácska László

Egykori prepa emlékei

Az áttekinthetőség kedvéért igyekszem csoportosítani emlékeimet.

1. Bemutakozom

Kalácska László vagyok, jelenleg bátaszéki lakos. (Bátaszék, Szabadság u. 6. T.: 06 74 493 703)

1935 május 6-án születtem Kemence községben (ez a Börzsönyben van). Édesapám kádármester volt, édesanyám háztartásbeli. Még két fiútestvérem van. Bátyám, Endre 1949-ben végzett szintén az esztergomi tanítóképzőben, ő is tagja volt az Öreg Diákok Egyesületének. Sajnos 2009-ben meghalt. Öcsém, Gábor textiltechnikumot végzett Budapesten. 1956-ban ők Kanadába távoztak. Öcsém még most is ott él.

Általános iskoláimat Kemencén végeztem. Utána kerültem én is bátyám nyomdokain az esztergomi – akkor még – pedagógiai gimnáziumba. 1949. okt. 6-án Rosta József igazgató úr vett fel. (Családi okok miatt egy hónap késéssel) az I/c fiú osztályba.

1949-1953 között voltam tehát a képző diákja – vagyis a Rákosi-korban.

Kitűnő érettségim után kerültem Budapestre az ELTE-re földrajz-földtan szakra. Másodikban azonban a földtan helyett átirányítottak történelemre. Így végeztem végül is földrajz-történelem szakos tanárként 1957-ben (ill. történelemből 1958-ban).

1957-től 2002-ig (vagyis 45 évig) a Sárbogárdi Petőfi Sándor Gimnázium és Szakközépiskola tanára voltam. Jelenleg bátaszéki lakos vagyok.

2. Iskolánkról – osztályomról – tanárimról

1949-ben iskolánk címe: **Állami Pedagógiai Gimnázium Esztergom.**

Igazgatója: Rosta József, osztályfőnök: Mogyorósi József. Osztály: 1.c. fiúosztály, 21 fő. Még hittant is tanultunk.

1950-ben igazgató: Dr. Molnár Péter, osztályfőnök: Karácsonyi Jenő, osztály: 20 fő. Kilencen esztergomiak, a többiek Bajna, Tokodaltáró,

Csolnok, Kemence, Vámosmikola, Vácrátót, Püspökhatvan, Nagysáp, Tereske.

Tanáraink:

Ének-zene:	Bálint Ferenc, Geyer Béla
Történelem:	Kapitányffy Kálmánné
Karének:	Bálint Ferenc
Rajz-kézimunka:	Kocsis Lajos
Matematika:	Farkas Zoltánné
Magyar:	Lipter Éva
Fizika:	Homor Pál
Orosz nyelv:	Nározsni Ilona, Mészáros Ferenc
Földrajz:	Dr. Jánoska Tiborné
Testnevelés:	Mészáros Ferenc.
Biológia:	Karácsonyi Jenő

Hatan voltunk kollégisták.

Kik alkották az osztályt?

Bellovai B. – Bucsányi J. – Cseh L. – Drigala T. – Horváth I. – Izsó I. – Jónás B. – Kalácska L. – Kecskeméti S. – Lukszics J. – Németh L. – Patonai F. – Pál D. – Preczlik L. – Tardosi B. – Tóth L. – Üveges T. – Villányi G. – Vincze K.

Az osztály hangadói sajnos nem a legjobb irányba befolyásolták többségünket. Eléggé problémás osztály voltunk.

Akkoriban az órákat mozgalmi dal éneklésével kezdtük és végeztük. Kezdetkor igyekeztünk minél hosszabb dalt énekelni, a végén meg minél rövidebbet. Különösen sokat bosszankodhattak tanárnőink.

Farkasné – Kapitányffyné – Liptai tanárnő többször is kiborult első órán a hosszú éneklés miatt. Pl: Egy a jelszónk a béke, vagy Kovács vagyok ifjú a lelkem, vagy a végén a Föl vörösök, proletárok, vagy Amuri partizánok 1 versszaka. Hullottak az osztályfőnöki figyelmeztetések, megrovások. Igazi betyárszellem fűzött össze.

Végül a DISZ is lépett s elvette tagkönyvünket büntetésül. Mindenki DISZ (Dolgozó Ifjúsági Szövetség) tag volt. Önkritikára kényszerítettek. A megoldás megint jellemző volt ránk. Egy iskolai műsor keretében kellett önkritikát gyakorolnunk. Ezek színhelye a tornaterem, ahol állandó színpad is volt.

Akkoriban ment nagy sikerrel Kacsóh-Pongrácz János vitéze egy városi műkedvelő gárda előadásában, helyi zenekarral. Ennek egyik dirigense volt Bálint tanár úr (Tutti). Így közülünk is sokan szerepeltek a

tömegjelenetekben. **Bagó** szerepében **Horváth Dezső** gyakorló iskolai tanárunk remekelt.

Nos, innen kölcsönöztük dalainkat, amivel felléptünk. Először a francia király dalát adtuk elő. Jónás Béla alakította, mellette én és Villányi Géza voltunk a tábornokai (papírcsákóban, fakarddal). Béla énekelte a francia király dalát (szép hangja volt) – „Vívтам életemben sok szörnyű csatát...” mi meg illegtünk-billegtünk mellette. Nagy sikerünk volt. Ezután az egész osztály bejött a színpadra és „A fuszulyka szára...” dallamára elénekeltük az önkritikánkat és fogadkozásainkat, közben többször bűnbánóan vertük a mellünket:

„A második c-ben
Nagy dolog történt.
Lemaradtunk a versenyben,
Meg a fegyelemben.
Refrén:
Mebántuk, megbántuk (vertük a mellünket)
És szívből sajnáljuk,
Hogy a mi tagkönyvünk
Más kezében látjuk.

A közönség viharos tapsal jutalmazta szereplésünket.

Visszaadták tagkönyvünket is, hiszen már indult az új tanulmányi verseny Rákosi elvtárs 60. születésnapja tiszteletére. Gyorsan meg is tanultuk az új mozgalmi dalt:

„Itt az idő pajtás,
Munkához kell látni;
Jótanulásunkkal
Építővé válni.
Jótanulás ez a munka,
Áll a nemes verseny,
Minden gyerek jobban tanul
Nem marad el egy sem.”

Hogy-hogynem én 105%-ra teljesítettem felajánlásomat (oklevelet is adtak róla).

1951-ben – harmadik osztály – már csak 18-an maradtunk. Az iskolánk neve 1950-től már: Esztergomi Állami Tanító- és Tanítónőképző, Makarenkó u. 3. Igazgató: Koskó Lajos. Osztályfőnök: Mészáros Ferenc.

Sokat változtunk, hiszen már a Gyakorló iskolában hospitáltunk és tanítottunk, a kis lurkók már tanító bácsinak hívtak. Más részt osztályfőnökünk is igen keményen fogott minket. Új tantárgyak: neveléstan, módszertan, tanítási gyakorlat.

Makarenkó és **Kairoff** lettek a nagy **példaképek** és útmutatók. Ilyen könyveket kellett elolvasnunk, mint **Makarenkó: Új ember kovácsa**. Megvallom, nekem kedvenc könyvem volt. A „követelek töletek, mert tisztellek” nevelési alapelvet én is magamévá tettem. Még a makarenkói pofon is előfordult prakszisomban. Vagy **Iljics-Szegal: Hogyan lett az ember óriás?** – végeredményben egy történelmi áttekintés az emberiségről. Vannak benne érdekes részek is.

Természetesen fokozott agymosásnak voltunk alávetve. Helyzetünket nehezítette, hogy mi erősen kettős nevelés hatása alatt voltunk. Mást tanultunk az iskolában és mást láttunk otthon a családban. Utóbbit titkolni kellett – vagyis hazugságra voltunk kényszerítve sokszor. Családom erősen vallásos volt – én is úgy nevelkedtem otthon. Jött a jegyrendszer, a nincstelenség, a kuláküldözés, a klerikális reakció elleni fokozott kampány (a mi falunk papját Tornynos Gergelyt is az ÁVH elhurcolta és a váci börtönben halt meg), a borzalmas falusi szegénység. Ugyanakkor pedig a rendszert kellett dicsőítenünk, győzelmi indulóit harsognunk. Bizony keserves volt az eligazodás. Szerencsére fiatalságunk túl tudta tenni rajta magát.

1952-ben aztán az iskolavezetés összevont két osztályt – egy fiú és egy lányosztályt.

Így lettünk 4. b. osztály, 33 fővel. Az igazgató és az osztályfőnök személye nem változott.

Az összevonás több szempontból is sikeres volt. A lányok jelenléte mérsékelte indulatainkat, szerelmek is szövődtek – sőt még házasság is lett később. A lányok szorgalma is hatott ránk. No meg az érettségi közelsége is. Már több órát tanítottunk is.

Új tanárok is jöttek: Dr. Hársing Lajos (magyar), Zentai Nándor (történelem). Tanítási gyak. Bartos Jenő, Jónás Ferenc, Dr. Végyvári István (magyar, tan. gyak.), Szóda Ferenc (úttörővezetés).

Érettségi vizsgáink 1953 május 15-én a magyar írásbelivel kezdődtek és június 16-18-án a szóbelikkel végződtek. Én június 16-án kedden, d.u. 2-8 óra között szóbeliztem az egyik tanteremben.

Talán érdemes röviden felidézni.

Elnök: Nagy Árpád
Igazgató: Koskó Lajos
Jegyző: Horváth Dezső
Szaktanárok:

Mogyorósi József (matematika)
Dr. Hársing Lajos (magyar)
Dr. Végvári István (biológia)
Zentai Nándor (történelem, alkotmánytan)
Bartos Jenő (pedagógia)
Jónás Ferenc (tanítási gyakorlat)

5 tárgyból szóbeliztünk: magyar, történelem, matematika, pedagógia, biológia.

A tételeket az elnök jelölte ki és a szaktanár adta oda (vagyis nem mi húztuk).

Az én tételeim a következők voltak:

Magyar (Dr. Hársing Lajos):

- a.: Zrínyi Miklós élete, költői és politikai munkássága
- b.: Sztálin nyelvtudományi cikkeinek fontosabb megállapításai
- c.: Egy alárendelt, összetett mondat elemzése mondattani szempontból.

Matematika (Mogyorósi József):

- a.: A Thales-tétel és alkalmazása
- b.: Egységre következtetéssel megoldható feladatok (2 példa volt, az egyik: 4 kiló cseresznye 20 ft. akkor mennyibe kerül 5 kiló?)

Történelem-alkotmánytan (Zentai Nándor):

- a.: A II. Internacionálé csődje és Magyarország részvétele az I. imperialista világháborúban
- b.: A munkás-paraszt szövetség. (Itt az elnök megkérdezte: Olvasta Rákosi elvtárs választási beszédét? Hallottam a rádióban. Hogyan nyilvánult meg a beszédben a munkás-paraszt szövetség gondolata? (a begyűjtés szerepe))

Pedagógia (Bartos Jenő):

- a.: A burzsoá hazafiság

b.: A nemzetiségek ellen irányuló iskolapolitika és a munkásmozgalom bírálata a burzsoá közoktatási rendszerrel szemben

Biológia (Zentai Nándor)

a.: A csíralemezek kialakulása, a fejlődés biogenetikai törvénye

b.: Természetes és mesterséges környezet

18-án d.u. 5 órakor eredményhirdetés volt (2-en buktak). Egyik osztálytársunk csak azért, mert rövidnadrágban jött érettségizni.

Az érettségi bankett a Fürdő-szállóban kezdődött, majd éjjélkor még visszamentünk a képzőbe és Mészáros Ferenc osztályfőnökkel kuruc dalokat énekeltünk és táncoltunk is.

Osztálytársaim egy része elment tanítani az általános iskola alsó tagozatába, különböző helyekre, más része (én is) továbbtanult főiskolán vagy egyetemen. A bukottak is sikeres pótérettségit tettek.

3. Kollégista emlékeimből

Én négy évig voltam kollégista. 3 kollégiumban is laktam.

Első évben a mai Ferences Gimnázium volt a kollégiumunk. **Simó László tanár úr** (kémia) volt az igazgatója. Kb. 120-140-en lehettünk, képzősök, gimisták, technikumi tanulók. Emlékszem, hogy a legfelső emeleten egy nagy teremben 80-an aludtunk. Volt egy felsőéves teremfelügyelőnk is. Ki milyen ágyneműt hozott otthonról azt használta. Legtöbbünknek nagy dunyhája volt. Vaságyak matracokkal. Mindenkinek volt a terem végén lévő szekrényekben egy része, amit mindenki lakattak zárt le.

Külön szívfoltja volt a kollégistáknak az u. n. **Oleg Kosevojások csoportja**. Ők mindenben a szovjet komszomolistákat akarták utánozni. Ezt kifejezésre juttatták öltözködésükkel is. Hímzett gimnasztyorkában jártak, orosz dalokat énekeltek, gúnyolták az ablakból a mellettük lévő ferences templomba menő híveket. (Úrnapi körmenetkor tangóharmonikáztak, indulókat üvöltöttek az ablakból – akkora botrányt kavartak, hogy még a pártbizottság is megróttá őket.) Ők voltak a nótafelelősek is. Ugyanis minden reggel zárt sorokban, énekelve vonultunk végig a városon az iskolába. Hazafelé már nem. A kedvenc

nótájuk, amit mindig énekelnünk kellett: az olasz Avanti popolo, amit olaszul és magyarul is énekelünk.

Előre proletár a végső harcra

„A vörös zászló mindig győzni fog
A vörös zászló mindig győzni fog
A vörös zászló mindig győzni fog
Minden piszkos reakciós lógni fog.”

(Az utolsó sort már ordították.)

A másik kedvenc daluk a Fel vörösök, proletárok. Mindenkinek kötelező volt énekelni. Azt hiszem, valamelyik technikumba jártak, hozzánk nem.

Simó Laci bácsi szenvedélyes dohányos és lelkes focirajongó volt. Többször is előfordult, hogy a saját szobájába hívott be minket szurkolni a rádiója mellé. Még Dorogra is eljött velünk egyszer egy Dorog-Dózsa meccsre. Akkor indult a későbbi aranycsapat karrierje. Mi is szenvedélyes szurkolók voltunk.

A következő évben az egyház visszakapta a kollégiumot és nekünk költözni kellett. Új helyünk a Zárda épülete lett a primási palotával átellenben. Az apácákat már elköltöztették onnan.

Igazgató: **Simó László, majd Benóc Ferenc.**

Nevelők: Mogyorósi József, Medve Kálmán, Barta László, Végvári István, Zentai Nándor.

Osztályunkból 5-en voltunk kollégisták.

A zárda hatalmas épületek együttese volt, nagy belső udvarral. A tanuló szobáinkból a primási palotára láttunk. 30-an voltunk egy tanulóteremben, egy diákfelügyelő vezetésével. A miénket **Mazalin Györgynek** hívták. Alattunk járt egy évvel. Nagyon szépen tudott furulyázni. Termete miatt is volt tekintélye, erős basszus hangjával is tudott fegyelmet, rendet tartani. Amikor 1953. márciusában **meghalt Sztálin**, az iskolában az egyik óraközi szünetben gyászzene szólt, majd beolvasták Sztálin méltatását a hangszórókba, amit mi a folyosókon állva hallgattunk, majd 3 perces gyászszünet volt. Este a kollégiumban a tanóra után a lefekvés előtt még hallgattuk a tanuló rádióját S. Gyurka csak úgy viccből odacsavarta az Amerika hangjához – „No, nézzük, mit mondanak az imperialisták!” S mit ad isten éppen a „meghalt a cselszövő”-t énekeltek a Hunyadi Lászlóból. Ez kitudódott – Gyurkát kicsapták a kollégiumból, mi megúsztuk megrovással. 1956-ban **Gyurka** szegény otthon **Tatán a Nemzeti Bizottság vezetője lett s**

ennek okán 1957-ben felakasztották. Az 5 éves találkozónkon megdöbbenve hallottuk Mészáros tanár úrtól.

Benőc Ferenc igazgató úr magas, bajszos, megtermett ember volt. Engem régivágású tisztartóra emlékeztetett, mert mindig birgeli csizmában járt. Esténként, lefekvés előtt megszólalt a jelzőkürt berregő hangja és felsorakoztunk a naposjelentésre, majd a napi eredményeket értékelte, dicsért, megrótt és jelezte a másnapi teendőket is. A kollégium menzája tűrhetően főzött. Mi nem nagyon éreztük a jegyrendszer, a közellátás nehézségeit. Bár kétségtelen, hogy hússal nem kényeztettek el és többször volt szárított krumpli főzelék is paprikászsír feltéttel. Ünnepi menünek számított a mákos tészta. A nevelők is velünk étkeztek.

Én tisztasági felelős is voltam a mosdóban. Ez is ott működött. Hetenként beszedtük a szennyest, vegytintával minden ruhába beírtuk az illető ruhaszámát. Kimosták, kivasalták, s aztán mi szétszortíroztuk a számok alapján. Az enyém a 81-es volt. Az ágyneműt mángorolták, nem vasalták. Ott láttuk, hogy a zárda egykori szép könyvtára hogyan hamvadt el a kazánban.

Ekkortájt szoktunk rá, hogy a menzai kosztot kibővítendő a cseresznyeéréskor többször meglátogattuk az iskola szigeten lévő gyümölcsösét. Tanáraink is jártak oda és soha egy rossz szót nem ejtettek ezért. Több nagy cseresznyefa is volt. Még a csónakháza is megvolt az iskolának a szigeten.

Itt bonyolódott le az **MHK (Munkára Harcra Kész)** próbák futószáma is. Kb. 2 km-t kellett futni. Többen gyenge fizikumúak félúton átvágtunk a szigeten és felére rövidítettük a futást. Soha senki ezért nem szólt. Legfeljebb csak ezüstfokozatot értünk el.

Nem emlékszem miért, de 4. évben a második félévben már ismét új helyen voltunk. A ferences templommal szemközt egy szép barokk palotában. Érettségi után innen költöztem haza. Az igazgató még Benőc Ferenc volt.

A nevelők: Medve Kálmán, Mogyorósi József, Veres Jenő, Sasvári Ferenc, Dr. Kneif Tibor és Nagymajtényi Jenő voltak.

Még a zárdában voltunk 1952-ben, amikor József napkor szerenádot adtunk Mogyorósi tanár úr szobája előtt a folyosón. Azt hiszem, az Akácós út c. dalt énekeltük el. Kijött – én adtam át az osztály ajándékát egy cigarettatálcát. Megköszönte és kedvesen azt mondta: „No kiskomám (így hívott) aztán te rá ne szokj a dohányzásra!” Megfogadtam a tanácsát.

Összességében azt mondhatom: én szerettem kollégistának lenni (havi 10 Ft. volt a kollégiumi díjam). Jó volt a közösségben.

4. Ének-zene-énekkar

Az énekelni tudás felvételi követelmény volt. Nekem pl. a Himnuszt kellett elénekelnem. S. **Bálint tanár** úr ennek alapján fél évig a szopránban énekeltetett, csak félévkor tett át a tenorba. Ő tanította az **éneket a Kodály módszerrel**, vagyis rengeteget **szolmizáltunk** – így tanultuk meg a dalokat is szólamonként, Ő kántorkodott is a Bazilikában – sőt ott is nagy vegyeskórusa volt. Tőlünk is sok jobbhangú diákot oda is beszervezett. Itt is lakott a Bazilika kántori lakásában (ma a múzeum épülete). Még nem villanyorgonája volt a Bazilikának. Így többször – mentünk fűjtatni páran. (Hárman állhattunk rá egyszerre a nagy fűjtatóra.) Ezért a szerepéért 1951-től egyre több támadás érte s végül **át is helyezték Nagykőrösre** az ottani képzőbe. Minderről nekem is beszélt, amikor később a 60-as években már sárbogárdi tanárként diákjaimmal Budapesten az Erkel Színházban megnéztük a Hunyadi Lászlót és a szünetben összefutottam vele a büfében. Iskolánk talán legkedveltebb tanára volt. Tudott jóízűen nevetni és nevetetni. Mindenki karénekes volt valamelyik szólamban.

A próbákat a bejárati csarnokban tartotta a 6. órában, hetenként kétszer. Énekórákon is próbáltatta sokszor a szólamokat. **Hatalmas, szépen éneklő vegyeskórus** voltunk. Nem véletlen, hogy a városi vezetés is gyakran igénybe vette (ünnepségeket, a heti pártnapokon, választások idején). Énekelünk gyárakban, adtunk szerenádot kiváló dolgozóknak, szerepeltünk bányásznapokon Dorogon, az Esztergom-tábori páncélos laktanyában. Nem mindig az egész kórus, volt, hogy csak 20-30-an voltunk. Részt vettünk több kórustalálkozón a városban és Dorogon is.

A dalok 60-70%-a mozgalmi dal vagy szovjet szerzők műve volt, sok Bartók, Kodály, Bárdos mű (Bolyongás, Esti dal, Bárdos népdalfeldolgozások, pl. Hej igazítsd csak jól a lábad...) sok madrigál: Friderici Baráti kör, Gestoldi: Csónakos ének, Palestrina, Monteverdi, Devoland (Drága perc) stb. Sok-sok magyar népdalt, gyermekdalokat is tucatszám. Klasszikusok műdalait (Beethoven, Schubert, Mozart). Egyedül egyházi művek nem szerepelhettek a repertoárunkban (azokat a Bazilika kórusa énekelte a Bazilikában – egész miséket.)

Érdekességként hadd soroljak fel már mozgalmi vagy szovjet dalt.

Nagyon szerettük énekelni Dunajevszkij: Szabad szél c. kompozícióját. Fülbemászó dallamai voltak Dunajevszkijnek. A kottáit rendszerint valamelyik gyárral vetette meg (ott is voltak kórusai) pl. a Sportárutermelő N. V. (repülőgépgyár).

Kottája sajnos nincs meg, de a szövegére részben emlékszem.

*„Szél, szél szállj keletről hozzánk,
Szél, szél új világot hozz ránk.
Jöjj el te zengő hajnal
Győztes szabadság dallal.
Dúlj, fújj, űzz el minden árnyat,
Haj, hó, zengj, te szabad szél.
Bármerre száguld szárnyad,
Ott a szabadság kél.”*

Ez a refrénje volt. A további szövege ecseteli, hogy az elnyomók ellen kirobban a partizánháború és győzedelmeskedik. A szövegét Hámos György ültette át magyarra. Egyik próba előtt valaki a kottában Hámos neve elé odaírta, hogy szél – így lett Szélhámos György belőle. Amikor kiosztották a kottákat, elkezdtünk hahotázni. Tanár úr is felfigyelt, min nevetünk. Mutattuk neki is – ő is hatalmasat hahotázott, s aztán elkomorult, és kérte, hogy rádiózzuk ki az odaírt szöveget, mert a gyári kórusban esetleg valakik megsértődnek s ügyet csinálnak belőle, s ő üti meg a bokáját. Természetesen megtettük.

Egy Lenin dal tanítása is tápot adott az ellene indított hajszának. A címe talán a Kreml fenyői volt – szerzőjére nem emlékszem. Nem a szokványos, megszokott induló stílus volt. Ünnepeyes, szomorkás hangulatot árasztó a szöveg és a dallama is. A szövegére emlékszem:

*„Szálás sudár fenyők állnak a Kreml előtt,
Magas bástyákra borul az éj Árad tiszta fényed
És a falak felett, csillag fénye remeg.
Messze árad a tündöklő fény.
Álmod rubintos ötágú csillagok
Vigyázzák, a fényük rád ragyog.
Gránit nyughelyedhez hálás hű szívünk
És a szeretet elhozott.*

Refrén: *Lenin győz a néped!
Mindig élni fogsz
S mint a nap ragyogsz.
Árad tiszta fényed
Győz a néped: Lenin!”*

Amikor 1953 tavaszán ezt tanultuk – látogatója volt az órán a tanár úrnak. Mint kiderült – ez a látogató az óra után kikelt a tanár úr ellen, hogy micsoda gyászos, temetői hangulatot árasztó dalt tanít nekünk Leninről, hogy ez inkább templomi dal és a klerikális reakció ügyét szolgálja mintsem a szocializmus győzelmes építését stb. Hiába érvelt a tanár úr, hogy szovjet szerző dala és a MSZBT (Magyar-Szovjet Baráti Társaság) kiadása, miért ne énekelhetnénk majd áprilisban Lenin születésnapján. Egyszóval, ahogy keserűen mondta akkor nekem az Erkel Színházban – ez a dal is szerepet játszott lejáratásában, bár nyilván a bazilikai szerepe volt a legnagyobb szálla a pártbizottság szemében.

Nos, akkor **ízelítő a mozgalmi dalokból**. Címek:

Fel vörösök, proletárok!	Kovács vagyok
A rablánc a lábon nehéz volt (Lenin dal)	Poljuska (Vár ránk a síkság...)
Amuri partizánok	Csapájev dal (Őszi záporok
Bunkócska (Sose hallok olyan...)	hullanak...)
Avanti popolo (Előre proletár...)	Munkás gyászinduló (A zsarnokság
Új tüzkohót szít a tőkés nyugat	dőzsölt...)
A munka dicsérete (Szép	Ordítva rontott ránk
gyermekem jöjj ki)	Tűzerinduló (Mennydörgés vad
Szódd a selymet elvtárs	lángja...)
Már termelnek újra a gyárak	Komszomol dal (Nézd a
Zseleznyák a hős partizán	gyárainkban...)
Fel küzdelemre hős haza	Ajkunkon vidáman új nóta
	Bányászdal (Hej, ha nyílik a ...)
A köztársaság dala (Elnyomás,	Indul a traktor
szolgasors...)	Drága föld
Marseilleise	Szovjet himnusz (Szövetségbe
Carmagnole (A gaz bitangnak...)	forrt...)
Kis kertünkben szép tavaszi estén	
Barna kislány (Egyszer nyáron hús	DIVSZ Induló (Egy a jelszónk a
hajnalban)	béke...)
Geyer Flórián dala (A Föld	Lobogj, te szent lenini zászló
teremtésének...)	Szállja te büszke ének
Varsavjanka (Rontása tört ránk...)	Sztálin kantáta (A föld és a
Madrid határán álltunk a vártán	tenger...)
Kínai katona dal (Sárga szél fű...)	

Francia partizán dal (Nem hallod-e pajtás...)	Hazánk fegyverbe szólított Ó miért is láttalak meg akkor téged?
Kalinka	Szél zúg a széles Dnyeper partján
Dózsa népe	Katyusa
Gond és éhség börtönünk	Milyen bús szomorú ez a fűzfa
Vörös Csepel	Áll egy ifjú nyírfa
Tárd ki májusi virágos kikelet	Valahol a Volga mentén
Sej a mi lobogónkat	Szulikó
Rákosi a jelszónk	Nézz csak szerte (Sztálini avatás)
Rákosi jár előttünk	Könnyű a szívünk
Szól a kakas hajnaltájban	
Sújt a csákány, dől a szén	Fenséges Bajkál
Szép est közeleg már	A vén keringő
Odakinn a csillagfényes pusztán	Te büszke kozák
Dalolva szép az élet	Lila orgonák

Egy-két dalra érdemes külön is kitérni. Ott volt pl. a ballagásunk. Szó se lehetett holmi „Ballag már a vén diák, Gaudeamus igitur” és hasonló dalokról. Győzelmi indulók – esetleg „Elindultam szép hazámból”. Mit lehetett énekelniük? Pl.: a Komszomol dalt:

„Ajkunkon vidám nóta csendül Szívünkben néma bánat, harsog a dal. Dalunktól hangos a város, a viskó, Dalolja velünk a vén s a fiatal Dalunktól szebbül az élet az alkotás Dalolva bátran a harcba megyünk Ameddig dalra fog nyílani az ajkunk reám, Miénk a föld s a világ se bír velünk.”	„Nézd: a gyárakban a munka pezsdül Nóta csendül kinn a réteken. Ám harsogja harci kürtök riadója: Búcsúszóra szól az énekünk! Visszatérek drága jó anyám Mindig büszkén gondolj majd Mindig büszkén gondolj majd reám, Könnyet értem ne ejts Mondd csak azt: jó utat, Gyere, öleld meg búcsúzó fiad! A szép hazánkért küzdünk Úgy e harcban csak mi győzhetünk, Majd ha győztesek közt viszont látsz jó anyám Bátor fiadra büszkén nézz le rám!”
A dallama is élénk, indulószerű. Vagy a másikat, amit énekeltek:	

A ballagást nem szomorú búcsúzóinak kellett felfognunk, hanem a győzelmes szocializmus útján való elbocsájtásnak.

Azért persze szép hímezett tarisznyánk is volt (alsóbb osztályos leányok hímezték, az enyémet Vati Mária), benne kis pogácsa, 2 filléres, egy hímezett könyvjelző és egy kártya a készítő nevével és egy idézet. Az enyémben: Arany János: Előtted a küzdés, előtted a pálya ... stb.

Tipikus hidegháborús dal volt az „Új tűzkohókat szít a tőkés nyugat”.
Íme a szövege:

*„Új tűzkohókat szít a tőkés nyugat
Új háborúra uszít, bujtogat.
Országról országra ellenáll a nép
Dolgozva harcol a békért.*

Refrén:

*A béketábor legyőzhetetlen
A béke útja biztos út,
Ha összetartunk rendületlen
Legyőzzük végre a háborút.”*

A szocialista országok a nagy béketábor – s a gaz imperialista, kizsákmányoló a nyugat.

Ne feledjük, akkor folyt a kíméletlen koreai háború, amely a mai napig megosztja Koreát. El a kezekkel Koreától – ilyen jelszóval voltak országszerte tömeggyűlések. Esztergomban is. Naná, hogy az énekkarunk is szerepelt.

Nagyon szép a dallama, szívesen énekeltük a „Drága föld”-et.

*„Drága föld, szülőhazámnak földje,
Drágakőnél drágább kincset ad.
Nincs a földön gazdagabb, szebb ország.
Minden ember érzi, hogy szabad.
jött,*

*Egyik ember annyi mint a másik
Bár a bőre barna vagy fehér.
Egyet ér, mert egyenlő az ember,
Mennyi munkát végez, annyit ér.*

Refrén:

*Nincs ki gátat emeljen közöttünk,
Társ a társra mindig rátalál,
Mert a jog s a szabadság közénk*

*Megszereztük kemény harcban
Drága föld...”*

Sokszor énekeltük a Bányászdalt is. (főleg Dorogon)

*„Hejha nyílik a tárna   Fenn már járnak a gépek
Hívogatva ásít felénk,   És nyomukban ömlik a fény
Vár bennünket a mélyben   És az otthon feléled, ha itt a fekete szén.
A szén, a fekete szén.   S míg a néptől cserébe jön a forró szeretet
Fel hát, üt már az óra   Újra szállunk a mélybe: „Jószerecsét” a felelet.
Kapt el jól a csákány nyelet Bányászok, hej ez a felelet!”
És az üdvözlő szóra:
Jószerecsét a felelet.
Bányászok! Hej ez a felelet!*

Ezt a Blanter orosz szerző művét akarták ráerőszakolni a bányászokra bányászhimnusként is. Nem sikerült. Amikor volt (talán 1950-ben) a nagy bányászszerecsétlenség Dorogon (80 bányász halt meg, egy iskolatársunk édesapja is) a bányászzenekar csak eljátszotta a régi bányászhimnuszt a temetési szertartás végén: a „Szerencse fel, szerencse le, Ilyen a bányász élete” – kezdetűt. Énekelni tilos volt, hisz benne van az „Isten kezében életünk, hisszük, hogy megsegít Ő” – is.

Esztergomban működött egy népes vājáriskola is. 1952-ben kapták a szép kivitelű bányász-egyenruhájukat. Emlékszem, mennyire irigykedve néztük a kollégista vājártanulókat, ahogy feszítettek szép új egyenruhájukban. Az ott tanító tanárok is kaptak. Többségünk ruhatára bizony nagyon szegényes volt. Volt tanuló, aki a telet is posztóból, házilag varrt cipőben (mamuszban) vészelt át. Ballagni is sokan – én is – kölcsön ruhában, cipőben ballagtunk.

Énekelni nagyon szerettünk. Ha a városban volt zenés rendezvény, igyekeztünk ott lenni. Egy vándortársulat is előadta a János vitézt a moziban. Felcsaptunk jegyszedőnek, s így kétszer is megnézhattuk. Volt szimfonikus hangverseny, opera és operett műsor is. Vagy az akkor felkapott énektrió (a neve nem jut az eszembe), akik az „Apu hogy megy be az a nagy elefánt az oroszlán barlangjába” c. dalt is énekelték. Az operaest után a kollégiumban is gyakran felhangzott a Rigolettó híres áriája „Az asszony ingatag” – csak persze diákszöveggel:

*„Az asszony ing alatt
Fogott egy bogarat
Kicsit és feketét
Csípte a fenekét...”*

Volt humor is bőven.

A zeneórák lelke **Geyer Béla** tanár úr (Fuxi bácsi) volt. Többségünk zenei előképzettség nélkül érkezett. Engem is motivált, hogy mint bátyám – én is kántor-tanító lehetek. Ebből persze nem lett semmi. (Bár az intézeti orgona még megvolt a tornaterem galériájában.)

Megtanultunk furulyázni (Béres-féle fémfurulyán). Kötelező volt a zongora is. Elméletet is tanultunk (elemi fokon kottaolvasást) és gyakorolni is kellett. A zongora gyakorló termek a padlásszinten voltak kialakítva (talán 6 db.). Ide voltunk órarend szerint beosztva gyakorlásra. Akinek otthon volt lehetősége, az nem. Fuxi bácsi gyakran jött, megmutatta, mit, hogyan. Időnként aztán zeneórán jegyre is el kellett játszani kis darabokat. Végtelenül türelmes volt. Tanulmányaink végére már tűrhetően tudtunk játszani egyszerű darabokat. Haydn, Kabalevszkij, Kadosa számokra emlékszem. Az osztály legjobb, legképzettebb zongoristái: Jónás Béla, Belovai Barnabás és Üveges Tibor voltak. Jónás és Üveges ilyen vonalon tanult aztán tovább és Németh Laci is.

Az iskolának volt egy gombos tangóharmonikája is. Patonai Feri barátom kikölcsönözte és szívós gyakorlással remekül megtanult rajta. A kollégiumban gyakran szórakoztatott minket. Mindezek azért is kellett, mert az elemi iskola alsó osztályában ezeket is kellett tanítani.

5. Gyakorló iskola – gyakorló tanítások

A gyakorló iskola I-IV. osztálya is az intézetben volt elhelyezve. Másodikos korunktól jártunk hospitálni (órát látogatni) a gyakorló iskolába. Be voltunk osztva órarend szerint. Mindegyik osztályban kellett órát hallgatnunk. A látogatásokról külön látogatási naplót vezettünk. Megadott szempontok szerint kellett jegyzeteket készíteni. Ezeket **Bartos Jenő és Jónás Ferenc** tanár urak – vagy a gyakorlós tanítók – leellenőrizték. Minden órán egy megadott szempontot kellett nagyon megfigyelni – hogyan nyilvánult meg. Pl.:

1950/51-ben 8 szempontból adtak egyet. (ezeket a látogatási napló első oldalán tüntettük fel):

1. A gyermek viszonyulása a tanításhoz és az egyes tantárgyakhoz;
2. A gyermek közösségi érzésének megnyilvánulásai, viszonya a közösséghez;
3. A gyermek viszonyulása a politikai eseményekhez, a Szovjetunióhoz, a népi demokratikus államformához, az 5 éves tervhez;

4. A gyermek figyelme és érdeklődése, figyelme ébrentartásának eszközei;
5. Irigység és féltékenység a gyermekek között;
6. A gyermek képzelete, fantáziája (példákkal);
7. Gyermekhibák, azok megelőzése és javítása;
8. Büntetés és jutalmazás a gyakorló iskolában.

Le kellett írni az osztály ülésrendjét név szerint. Az én első hospitálásom 1951. jan. 29-én volt a gyakorlós III. osztályban **Szóda Ferenc** tanár úrnál. A szempontom a büntetés és jutalmazás volt. A tanár úr fekete és piros pontokat alkalmazott. Ezen az órán – ideiglenesen – I, II, III, IV. o. tanulók is voltak. Szóda tanár úr keményen osztályozta megfigyeléseimet, mert tartalom 3, helyesírás 5, külalak 3 - + kapott. Magunk között így is neveztük: a szigorú ember. A megfigyelési szempontok idővel bővültek. Ilyenekkel is találkoztam füzetekben:

- Hogyan viselkednek egyes tanulók a tízpercben és az órákon;
- Mit figyeltem meg a gyermekek izomzatával kapcsolatban (testnevelés órán) – ezt az órát egy 3. éves tanító néni tartotta;
- Hogyan rögzítette meg a tanító a tanult ismereteket? (Horváth Dezső tanító tartotta);
- Hogyan vette figyelembe a tanító a gyermek egyéniségét a tanítás folyamán (Szintén H. D.);
- Hogyan alapozta meg a tanítás a tudományos világnézetet? (egy 3. éves gyakorlós)
- Hogyan alkalmazta a tanító a kérdéseket a tanítás folyamán? (gyakorlós tanárnő)
- Óravázlatok leírása II. o-ban (aznapi órák)

A harmadik évben már gyakorló tanításainkra is sor került. Én 3 órát tanítottam. Egy I. oszt. számtan, egy I. o. beszélgetés és egy II. o. testnevelést. E mellett 10 tanítási órán hospitáltam a gyakorlós tanároknál.

A második félévben újabb 4 gyakorló tanításom volt. IV. o., a kis P betű, földrajz – a Kiskunság III. o. rajz – egy vizesvödör rajza, testnevelés III. o. – gimnasztika, távolugrás, játék.

Külön füzetben vezettem a tanárok bemutató tanítási óráit és a saját, megtartott óráim vázlatait ill. tervezetét vezetni. Egy másik füzetben az osztálytársaim gyakorló tanítási óráit kellett vezetni. Ezeket utána

részletesen elemeztük Bartos Jenő tanár úrral. Ezek igazi „acélt megedzzük” órák voltak. Így sajátította el a tanítás sok-sok csínját-bínját. Természetesen igazi pedagógussá a későbbi „mélyvíz” – az önálló pedagógus munka tett. A „jó pap holtig tanul” – mondja a szólás, ha valaki jó pedagógus akar lenni – utána is.

Így festett 1952/53-ban a gyakorló iskola tanári kara:

I. o.: Magyarné

II. o.: Horváth Dezső

III. o.: Borbélyné

IV. o.: Szóda Ferenc, Benőc Ferencné

I-III. o.: Gerendás Géza

Tanítási gyakorlat elmélet. Dr. Végvári István (Varszer)

Gyakorló órák vezetői: Bartos Jenő, Jónás Ferenc.

(Füzeteimből pár oldalt majd elküldök példának.)

Különben szinte minden füzetünk első oldalára valami szlogen került:

Tanulás=Tudás!

Tanulni, tanulni, tanulni! (Lenin)

Tudás=Hatalom!

Jótanulással építjük a szocializmust!

Tanulj, hogy boldogulj!

Jótanulással építjük a szocializmust!

Én a 3. o. elemista koromtól tanító-tanár akartam lenni. Igazán elkötelezetté e pálya iránt a képző tett. Nem véletlen, hogy az egyetemen a földrajz-történelem szak mellett én is beiratkoztam egy 3 éves külön kollégiumra is a Földes Ferenc Pedagógiai Kollégiumra, ahol tanítóképzős gyakorló iskolai tanárnak is kiképeztek. A sors fintora, hogy amikor végeztem – 1957-ben, megszűntek a régi értelemben vett tanítóképzők ill. átalakították főiskolákká. Így is sok, újabb hasznos ismeretre tettem szert a későbbi pályámhoz. Pályámon mindvégig a gyerekek tisztelete, szeretete és a minél többet, minél jobban átadni elv vezérelt. Kísérletező ember is voltam s talán nem eredménytelenül.

6. Egyéb emlékmozaikok

Az 1950-es első tanácsválasztások

Óriási politikai kampány volt. Mi is részesei lettünk. Faliújságok – csasztuskák – zakatolások töltötték ki a választások előtti napokat. Zakatoltunk a képzőtől a kerektemplomig és vissza a Fő utcán (akadályozva a forgalmat is).

„Hegyek között völgyek között

Zakatol a vonat

Én a legszebb lányok közül

Téged választalak.

Egy a jelszónk: tartós béke!

Állj közénk és harcolj érte!”

Hegyek között..... a végtelenségig.

Az első két sornál összefogódzva, sasszézva mentünk, aztán körbe álltunk – egyvalaki középre. A kiválasztottal körtáncot járt, a többiek tapsoltak hozzá és énekeltek. Utána tovább pár métert. A végére el is fáradtunk. Néhol megálltunk és csasztuskát énekelünk. Pl. a Gerencséri utca dallamára.

„Tanácsválasztásra akárki meglássa

Joggal esett jelölésünk kiváló munkára.

Ígéretét állja, a népet szolgálja

Szabó István derék ember

Szavazzunk hát rája.”

vagy a Sárga csikó dallamára:

„Dobban a szívünk, örül egész népünk

Boldog jövőnk felé nagyot lépünk.

Gyere légy a béke katonája

Éljen a Népfront szavazz ifi rája.”

vagy „Ha végig megyek az esztergomi utcán, kacagnak a lányok” dallamára:

*„Még azt mondja az esztergomi kulák
Magamra vigyázzak!
Piros szegfűt a kalapom mellé
Ne tűzzek virágnak.
Mi gondja van rája,
Nem a kend virága.
Tűzzön kend csak
Fehér libatollat
A zsiros kalapjára
Azt
Adja ki írására
Üssön stemplit rája
Úgy elmegyünk, hogy vissza se tekintünk
A koszos falujára.”*

Jegyrendszer volt, sok élelmiszert adagoltak. Nosza! Legyen bűnbak. Természetesen a kuláknak kikiáltott, módos parasztságon csattant az ostor. A mozival szemközti sarkon volt egy Népbolt. Annak a kirakatába kiraktak fél zsák kockacukrot, pár szál kolbászt, sonkát, egy zsák lisztet és egy-két kuláknak kikiáltott parasztember fényképét. A szöveg: „Az imperializmus szekértolói; Népünk élősködői; A közélémezés szabotálói. **Vesszenek a kulákok!**”

Először bennem is felötlött - a fene a jó dolgukat, ezek szabotálnak. Aztán egyvalaki megsúgta a helyi osztálytársakból: „El ne hidd! A párt utasítására kellett a kirakatot berendezni az üzlet raktárából.” Nos – így folyt az osztályharc Esztergomban.

Más: A zárdában nem volt fürdési lehetőségünk. Ezért hetente egyszer az egész kollégium átvonult a **Fürdőszálló** melletti **közfürdőbe**. Tanáraink nagy része is odajárt a városból. Amíg jó idő volt, zárt sorokban, egy szál klottgatyában, nyakunkban törölközővel vonultunk nótázva a Kis-Duna partján. Rossz időben vagy télen – kettes sorokban a járdán. Volt meleg, langyos, hideg vizű medence, előtte zuhanyozó és gőzfürdő is. Mindenkinek, mindenhová be kellett mennie – ezt ellenőrizték. A végén volt a hidegvizű medence. Ettől ódzkodtunk, de a kijelölt felsőbb évesek egyszerűen belöktek.

Más: Május elsején természetesen felvonultunk mi is zászlókkal, transzparenszekkel, virággal (orgonával).

A gyülekező a Kerektemplomnál volt. Innen vonultunk a főtérrre, ahol hatalmas emelvény volt, rajta pártfunkcionáriusok, városi vezetők, szovjet katona elvtársak, élmunkások, különféle szervek vezetői. Harsogott a zene és előttük vonult el a nép, utána a szigeten felállított sátraknál lehetett virslit kapni (akkor ez nagy szó volt), sört inni. Már akinek volt pénze. Nekünk legfeljebb a nyálunk csorgott.

Két házi dolgozat címe:

Biológiából (Karácsonyi Jenő)

1951. VI. 5. A növények ápolásának, gyomtalanításának és a szénabegyűjtésnek népgazdasági jelentősége

Fizikából (Homor Pál)

1952. Ha a villany kialszik vakok, bénák és süketek leszünk

Osztályozták is.

Mozifilmek: **Moziba sokszor mentünk.** 1Ft majd 2Ft volt a belépőjegy ára. Sokszor csapatosan, tanári kísérettel mentünk a kollégiumból. A filmek többsége szovjet volt, de magyar, olasz és francia is akadt.

Pl. Magyar filmek: Különös házasság, Dalolva szép az élet, Déryné, Gyarmat a föld alatt, Úri-muri;

Szovjet filmek: Berlin eleste, Távolszlovától, Bátor emberek, Döntő fordulat, A nagy téli fény, Szerencsés hajózás, 15 éves kapitány, Nahimov tengernagy, Megvédjük Cárícint, Győztesek nemzedéke, Cirkusz porondján, Aranycsillag lovagja, Messzi vizeken, Donyeci bányászok, Tengerész lánya, Boldog nyár, Ruszlán és Ludmilla, A kis partizán, Lenin októbere, Egy falusi orvos története, Eladó lány, Utolsó éjszaka

Más országok filmjei: A Trubadúr (olasz), Az alattvaló (francia), Farkasvér (csehszlovák), Ördögszakadék (csehszlovák), Felhőkarcolók árnyékában (olasz), Rigolettó (olasz), B ügy (csehszlovák)

Színház-múzeum:

János vitéz (helyi- és vándortársulat előadásában), Palotaszálló Budapesten, 5 éves terv kiállítás Budapesten, Feledhetetlen 1919 Bpest, Nemzeti Sz., Munkácsy kiállítás Bp., Kínai kiállítás Bp., Az esztergomi vár, Biblioteka, Primási palota kiállításai.

Szenvedélyes focirajongók voltunk. Testnevelés órákon próbálták megszerettetni velünk a röplabdát is. Lengőteke volt a kollégiumban. Kosarazni is szerettünk. Az előtérben ping-pong asztal volt felállítva. Gyakran Bartos tanár úr és Üveges Tibi osztálytársam hatalmas csatákat vívtak. Természetesen bárki játszhatott. Focimeccsre Dorogra is átjártunk (akkor NB I-es csapata volt (bányászváros!)). A Dózsa akkori középcsatárának Szusza Ferinek megcsodálhattuk bombagóljait. Esztergomnak gyengébb csapatai voltak (úgy emlékszem, NB III-asok). A szigeten lévő focipályákra így is eljártunk szurkolni. Futball-lázban égett az ország. 1951. ápr. 19-én írtam le egy verset a focimeccsekkel kapcsolatban. Azt hiszem a **Ludas Matyiban jelent meg**. Azt hiszem, ma is aktuális. Ezzel a tréfás versikével zárom le visszaemlékezéseimet. Még sok emlék kavargó bennem. Sajnos az emlékezet is kopik. Ha valahol tévedtem – szíves elnézését kérem mindenkinek.

Futballmérkőzés!

Huszonkét esztelen,
Félmesztelen egyén,
Egymás hegyén-hátán
Nyüzsög lenn a pályán,
Egymás mája táján,
Taposnak.
És, ha elég laposnak
Lát a bíró minden egyest,
Megítél egy tizenegyest.
Eközben a meccsen
Egy-két sípcsont reccsen,
Fel sem veszi egy sem –
A fetrengő játékos.
Fontosabb a játék most.
A vad középcsatár átgázol a bekken,
Úgy esik az össze, hogy csak meg se
nyekken.
Azután a labdát megcélozza jól:
Góóóóóóóó!!!!
Egy alacsony néző, ki oda nem lát át,
Ordítva paskolja a szomszédja hátát:
- Vegye le a kalapját!
Mert szétverem a lapját!

Azt a kerek tőköt
S feje fölé bökött.
Erre az:
- Ó! Te gaz!
Engem sértegetni mersz-e?
- Persze
Mind a ketten szólnak egy-egy
havarnak:
Gyertek fiúk, segíteni, ha vernek!
Jöttek is mind verekedni,
Úgy is kezdtek berekedni,
Buzgón verekedtek és nem voltak
restek!
S időnként a gyepre elnyűtt testek
estek.
Akik egy rést leltek
Gyorsan elszeleltek.
A többit azután, alig egy-két nappal
A derék rendőrség verte szét
kardlappal.
Le a kalappal!

Kalácska László, egy 78 éves egykori könyökvédős prepa. 1953

Németh Katalin Scholtz Lászlóné

SZABADOS JOLÁN
Esztergomi Tanítóképző Főiskola
docensének
életútja, életcélja.

Amikor a Tanítóképző Főiskolától megérkezett az a levél, melyben a pályázati felhívás is szerepelt, rögtön olyan gondolatom támadt, hogy megírom Szabados Jolán tanárnőm munkásságát, szakmai, emberi tulajdonságait, amelyek igen nagy hatással voltak rám. Példaképpül választottam és 37 éven keresztül igyekeztem őt követni egészen nyugdíjazásomig.

Ki is volt ő?

1922. június 5-én született Esztergomban egy négy gyermekes család legkisebb gyermekeként. Nehéz anyagi gondokkal küzdve, de annál nagyobb szeretetben, meleg családi légkörben nevelkedett.

A legtermészetesebb volt mind a négy gyermeknek, hogy édesanyjuk példáját követték. Tudtak lemondani, egymásnak segíteni, alkalmazkodni. Mindig keresték az örömszerzés lehetőségeit.

A négy testvér nagyon szerette egymást, örültek egymás sikereinek. Nyári szüneteikben dolgoztak, hogy a tanulásukat biztosítani tudják a középiskolában.

A „Tanárnő” 1932-ben kezdte meg középiskolai tanulmányait a leánygimnáziumban, ahol 1940-ben leérettségizett.

A család úgy döntött, hogy felvételizzen a Magyar Testnevelési Főiskolára, mivel jól sportolt. A felvételi sikerült és a már állásban lévő két bátyja támogatásával végezte el 1946-ban. A II. világháború nyújtotta ki tanulmányi idejét. Az ostrom alatt szüleivel tartózkodott, s amint lehetett, ment vissza Budapestre folytatni tanulmányait. Szakvizsgát tett és 1946. július 24-én nyerte el a testnevelési tanári oklevelet.

Tanári működését 1946. szeptember 1-jén kezdte el az Esztergomi Érseki Tanítóképző és Leánylíceumban. 1948-ban az államosítás után is megmaradt beosztásában, de már mint állami tanárként. 1959-ig

Középfokú Tanítóképző, majd 1959. szeptember 1-jétől Felsőfokú Tanítóképzőben a testnevelési tanszéken, mint docens oktatott haláláig, 1977-ig.

Az első találkozásom 1946 márciusában volt, amikor elsős polgárista voltam Esztergomban az Irgalmas Nővéreknél. A testnevelést Pirhala Gyuláné tanította, de gyermeke született és a Testnevelési Főiskoláról kikérték két hónapra Jocó nénit. Szeretettel, de igen nagy szigorral vezette óráit. Mégis minden órájára a játékosság, változatosság volt a jellemző!

Harmadikos voltam, amikor 1947 szeptemberében ismét helyettesítette egy hónapig Ila nénit. Szabadgyakorlatok, szergyakorlatok mellett a labdajátékokkal ismertetett meg bennünket, főleg kosárlabdával. A délutáni sportfoglalkozáson néptáncot is tanultunk. Megszerettette velünk a rövid idő alatt a túrázást is.

Szerencsém volt, mivel nővérem 1946. szeptember 1-jétől elsős líceumos lett, a délutáni sportfoglalkozásukra eljárhattam. Jocó néni első kérdése az volt a köszönés után: „Leckéddel rendben vagy?”. Tudtam, ha nincs, akkor nem mehetek, nem játszhatom!

Itt kell megjegyeznem, hogy általános elismeréssel nyugtázták, hogy 1946 őszétől, amióta Szabados Jolán a tanítóképzőbe került, megpezsdült a testnevelés és a sportélet.

- Ezen belül:
- kosárlabda
  - síelés
  - turisztika
  - kéziszergyakorlat.

1948 nyara egy csodálatos, álomnak tűnő esemény volt. Akkor még a zárda épületében volt a líceum is, polgári is. Így a tornaterem közös volt. A tanév befejezésével nem hagytuk abba a délutáni kosarazást, hanem hetente három alkalommal du. 5-7-ig találkoztunk a tornateremben. Jocó néni is velünk játszott fölváltva a csapatoknál. Én mindig valamelyik csapatnál plusz tagként szerepeltem. Ha keményebb labdát kaptam, vagy nem sikerült elkapni, gyakran sírva fakadtam. Olyankor Jocó néni rögtön megvigasztalt, majd nagy türelemmel elmagyarázta, hogy hogyan csináljam. Biztatott, hogy tudom én azt, csak jobban akarjam és figyelmesebb legyek. Később elég volt csak az,

ha annyit mondott, hogy „nem vagy te olyan vacak ember!” A hangjából a szeretet sugárzott. Nemcsak velem volt ilyen anyáskodó, hanem mindenkivel, aki azt őszintén igényelte tőle. Nem tett kivételt. Minden cselekedetével, mondatával nevelt.

Este kötél táncosok jöttek Esztergomba és a Széchenyi-téren néztük a produkciójukat. A híres Halmos Magda volt számunkra a legvonzóbb, de Jocó néni rögtön elmagyarázta, hogy a másik kettő feladata is olyan fontos és nehéz, annak ellenére, hogy nem olyan látványos. Párhuzamot vont rögtön a mindennapi élettel, hogy a háttérben maradók munkája sokszor sokkal fontosabb, habár a látszat azt nem mutatja.

Nagyon szerette a pontosságot. Ha valaki késett, késésének okát őszintén elmondta, kevésbé marasztalta el, mintha szépíteni akarta volna mulasztását. Egyenes, nyílt, becsületes embereket igyekezett nevelni, mert véleménye szerint az igazi sportember gerinces. Vállalja a hibáját s azt igyekszik is azonnal kijavítani. Mindig adott rá lehetőséget, alkalmat, hogy hozzuk helyre megbotlásunkat.

1949. szeptemberétől én is első éves tanítóképzős lettem s már ekkor a kosárlabda csapat igazi tagja, nem póttagja.

Rövid ideje jártunk a zárda épületébe, amikor felső döntés után költözni kezdtünk föl a dombra, a fiúképzőbe, a mai helyre.

Nem örültünk, főleg mi sportosok, mert a szép nagy tornatermünket, amihez nagyon sok szép emlék fűzött, nehéz volt otthagyni. Több napon át búcsúztunk, közösen Jocó nénivel. Ő vigasztalt bennünket, szép jövőt jósolt nekünk. Már felnőtt fejjel értettem meg, hogy egy emberben milyen hatalmas erő rejlik, hogy önmagán uralkodni tudjon – mert kellett -, hiszen nem nehezítheti meg tanítványainak az elválást. Pedig ő is nagyon nehezen vált meg az első munkahelyétől, aggódott, hogy hogyan is lesz?

Szerencsések voltunk, hogy egy igen jó kolléga tanította a testnevelést: **Mészáros Ferenc**, aki talán érezte a nehéz helyzetet s ahol tudott, segített az átmeneti időben, sőt később is.

Sportköri tag is lettem és a többi társammal együtt nagy örömmel jártunk a környező falvakba szabadművelődő előadásokat tartani.

- Műsorszámaink: - medicin labdagyakorlatokból,
- karika gyakorlatokból,
- világító buzogány gyakorlatokból,
- népi táncokból álltak.

Természetesen minden tagnak össze kellett egyeztetnie a tanulást és a sportot. Ha valamelyikünk a tanulásban mulasztott, nem mehetett a sportköri foglalkozásra, előadásra. Jocó néni nem mindenáron a sportot helyezte előtérbe.

Többen énekkari tagok is voltunk. Bizony előfordult, hogy énekkari próba edzéssel, szereplés pedig versennyel ütközött. Visszagondolva, mi gyerekek soha nem éreztük ennek a gondját, mert a két tanár ezt olyan jól megoldotta, hogy mindig az iskola érdekeit vették figyelembe, de mindenki jól járt **Bálint Ferenc** énektanárunk is hasonló gyermekszerető, szakmájáért rajongó volt. Tisztelték egymást! Sokat tanulhattunk tőlük.

Emlékszem, elsős voltam, még hét érdemjegy volt, 7-es a legjobb. Négyszer kaptunk értékelést:

- novemberben /intés, rovás/
- félévkor értesítés
- áprilisban ellenőrzőben ismét /intés, rovás/
- évvégén bizonyítvány.

Októberben oroszról igen rosszul álltam, félő volt a novemberi helyzet. Jocó néni minden orosz órás nap reggelén fél 8-kor kikérdezte a leckét, a szavakat; így félévre (csak az ő kedvéért, hogy örömet szerezzek neki) 6-osom lett s így a sportról sem kellett lemondanom!

Nagyon jó kapcsolatot teremtett a szülőkkel. Tapintatosan, őszintén elmondta véleményét, kérte az együttműködést. Az idősebb anyukák is tisztelettel néztek föl rá s örültek azok, akiknek gyermekük szorosabb kapcsolatba került vele. Nyugodtak voltak, megbíztak benne, hogy helyes irányba tereli gyermekeiket. Nagyon sokat adtak véleményére, tanácsára.

Másodikosok voltunk, amikor osztályfőnökünk **Homor Pál** megbetegedett és Jocó nénit bízták meg a feladattal. Egyrészt nagyon

boldogok voltunk, de bizony sok gondot okoztunk, mert hát mi is csak gyerekek voltunk, és így a testnevelési órák rovására (főleg a játékok rövidebbek lettek), annak csorbulására ment a gondok megoldása.

Nagyon igyekezett mindenki, hogy ez az időkiesés minél kevesebbre csökkenjen. Tehát tudatosan viselkedtünk, jobban odafigyeltünk egymásra. Észrevétlenül alakult a kis közösségünk. Az alagsorban a testnevelési szertár ajtaja mindig nyitva volt mindenki számára, aki gondjával kereste fel Joci nénit. Bizony az pórul járt, aki árulkodni próbálkozott, mert Jocó néni rögtön hívta az érintetteket és szembesített. Ezt csak kétszer kellett megtennie s elmaradt az árulkodás.

A szívós munka eredményei sem maradtak el. A középiskolai bajokságokon a tornászok, atlétikások, kosarasok rendszerint az élen végeztek.

Harmadikos voltam, amikor megalakult a „**Fáklya Pedagógus Sportkör**”. Azon belül a kosárlabdában a megyei bajnokságba is beneveztünk. Természetesen az edzőnk Jocó néni volt. Még komolyabban edzettünk, tanultunk. Előkelő 2. helyen végeztünk. Csak egy mumus csapat volt, akitől jogosan tartottunk, hiszen NB I-es játékosok is voltak tagjai: Komárom csapata.

Minden évben készültünk az iskolai tornaünnepélyre is, ami mindig kiemelkedő eseménynek számított, nem csak az iskolánknak, hanem a városnak is.

Negyedikes koromban a középiskolások bajnokságánál az **országos döntőig** jutottunk. Emlékezetes esemény miatt (1953. március 8.) drukkolni, hangoskodni nem lehetett, mert olyankor a támadást is leállították a bírák és 1 perc néma vigyázzállást rendeltek el.

Persze mindig berzenkedtünk, de Joci néni higgadságra intett és igyekezett megmagyarázni az eseményt. Kemény küzdelemben a II. helyet szereztük meg. Ez az eredmény Budapesten volt. Emlékszem, hogy a nagy feszültségben néha egy-egy húr elpattant nálunk, ilyenkor gyorsan lecserélte a magán uralkodni nem tudót Joci néni. Este a szállodában (Dohány u., Continental szálló) pedig értékelte az eredményeket. Erősítette bennünk az önfegyelmet, sajnos a bíró is

ember és tévedhet. Persze egy 18 éves nehezen érti, hogy miért mindig csak az egyik csapat rovására?

Jocó nénivel a kapcsolatom az érettségi után még szorosabb, sokrétűbb lett:

- Heti kétszeri edzés, vasárnaponként meccsek;
- Őszintén érdekelte a tanítói munkám, abban a sikereim, problémáim. Mindig volt jó tanácsa a gondjaim megoldására;
- Egyéni életem alakulását is figyelemmel kísérte.

A pályámat Bajóton kezdtem, ahol három évig tanítottam alsó tagozatban: de a felső tagozatban testnevelést is. Nagyon sok segítséget kaptam Jocó nénitől, hogy tornaterem hiányában hogyan tanítsam tanulóimat. Főleg a talajgyakorlatok, kéziszer gyakorlatok, atlétika, télen szánkózás, turisztika szerepeltek a tantervemben. Megszerették a labdajátékokat is (röplabda, kézilabda, ping-pong, futball). Változatos programokat állítottunk össze a sportköri foglalkozásokra is.

Következő állomás: Dorog, Dózsa György Általános Iskola. Akkor építették az új tornatermet, annak felavatására karikagyakorlatot állítottunk össze, mellyel emeltük a műsor nívóját.

Négy évig (1958-62) Esztergomban, a Leánynevelő Intézetben tanítottam a 14-18 éves lányokat testnevelésre. Jocó néni tanácsát megfogadva minden gyerekben megkerestem azt, ami jó, azt erősítettem. Tapintatosan hívtam fel a hibáira a figyelmét, adtam a tanácsokat a kijavítására. A sporton keresztül sikerült megnyerni bizalmukat, megváltoztatni felfogásukat, visszavezetni őket a szüleikhez. Biztatni, hogy lehetnek belőlük még hasznos emberek. Talajtornában, atlétikában értek el növendékeim országosan második helyezést. Minden évben tanév végén tornaünnepélyt rendeztünk, majd a kulturális bemutatón népi táncot mutattak be lányaink.

Igaza volt Jocó néninek, hogy soha nem szabad egy gyermeknek nemet mondani, ha problémával keres föl. Nem lehet olyan fontos dolga egy tanítónak, hogy későbbi időre tolja a beszélgetést, mert akkor előfordulhat, hogy teljesen el is marad. Egy pedagógus, aki hivatásból választotta e nehéz, de nagyon szép pályát, az soha nem nézheti az órát. Lehet, hogy kicsi dolognak tűnik az, amivel tanítványom fölkeres, de neki az nagyon komoly gondot jelenthet.

Jótanácsnak adta azt is, hogy minden este gondoljuk át a napot, megtettünk-e mindent, ami tőlünk telt. Követtünk-e el hibát? Ha igen,

másnap nem szégyen azt elismerni tanulóimnak. Igaza volt, mert pályám során előfordult, s nem lettem kevesebb, sőt tanítványaim még jobban felnéztek rám!

1962-ben férjhez mentem Salgótarjánba.

Gyakran fölkerestem személyesen, levélben beszámoltam munkámról. Nagy örömet jelentett válasza, melyben megerősített döntéseimben, vagy tanáccsal látott el a helyes megoldásban.

Felhívta figyelmemet, hogy azok a gyerekek, akiket a szüleik ránk bíztak, hogy helyes irányba neveljük őket, nagyon nagy kincs, amivel vigyázva kell bánni, mert alakításukban, formálásukban komoly feladatunk van. Nagy a felelősségünk, melyről sohasem szabad megfeledkeznünk. Legyünk tapintatosak a szülőkkel, hiszen mindenkinek a saját gyermeke a legdrágább. Egy anya pedig a legérzékenyebb a gyermekére.

Úgy gondolom, magyarázattal tartozom azzal, hogy miért is foglalkoztam olyan részletesen a munkahelyeimmel. Fontosnak érzem, hogy elmondjam azt, hogy Jocó néni olyan példát mutatott, amelyet ha példaképül választottam – jól gyümölcsezött egész pályám során, lehetett egy kicsiny falu szerény iskolája (tornaterem nélkül), javító intézet, modern bázis iskola.

Sporteredményeinkkel is azért foglalkoztam bővebben, hiszen azok eredményeinek kovácsa is Jocó néni volt.

Meggyőződésem, hogy nem csak én vagyok az – a sok tanítványa közül – aki igyekezett példáját követni, nagy hatással volt ránk. Erről meggyőződtem az osztálytalálkozókon társaimmal való beszélgetések során.

Egész életét a pályájának szentelte, cselekedeteire a gyermekközpontúság volt jellemző.

Nem ment férjhez, ezért tudott több időt fordítani tanítványaira, munkáját kiemelkedően, magas szinten végezni.

Esztergom utcaképehez hozzá tartozott – eleinte kerékpárján, majd kis Simson motorján közlekedő személye, amint igyekezett a képzőbe, illetve este haza a családjához.

Úgy érzem, hogy azt a célt, amit magának kitűzött, messzemenően teljesítette.

Példájával elhintett mag, sokszorosán kikelt szerte az egész országban.

Legfontosabb tulajdonsága, hogy mindig, mindenkor, minden helyzetben megmaradt EMBER-nek.

Sajnos az odaadó, példamutató munkája után a megérdemelt nyugdíjas éveket már nem élte meg, mert 1977-ben, 55 évesen súlyos betegségben meghalt. Halálával nagy veszteség érte a tanítóképzést.

Salgótarján, 1992. március 27.

Németh Katalin Scholtz Lászlóné 1953

EMLÉKLAP

A hajdan volt esztergomi középfokú tanítóképző növendékei tisztelettel idézik kiváló tanáruk,

BÁLINT FERENC

emlékét, aki 1946-1953 között végzett oktatói tevékenysége során megismertette és megszerettette velük az éneklést, akit munkabírása, szakmai műveltsége, emberisége, korának kiemelkedő egyéniségévé emelt.

Oktató-nevelő munkája mellett egyidőben vezényelte az esztergomi Bazilika és több helyi üzem, egyesület énekkarát.

Tevékenységgel eredményesen járult hozzá a város – eddig soha nem tapasztalt – kulturális életének fellendítéséhez.

Egykori tanítványai kezdeményezésére a Tanító- és Óvónőképző Öregdiákjainak Egyesület indítványozza, hogy a Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolájának ifjúsági énekkara a mai naptól viselje e kiváló tanár-karmester nevét.

A javaslattevők ezzel egyidőben 100.000 Ft-tal járulnak hozzá az énekkar költségeinek fedezéséhez, melyet a következő tanévek kezdetén is megismételnek, de akkor a juttatott összeget pillanatnyi anyagi helyzetük alapján határozzák meg.

Esztergom, 2006. december 21.

Üdvözlettel:
Dr. Gábris József
az egyesület elnöke

(Hadnagy Iza tulajdona)

Kunczius Ida 1954.

„A munka becsület és dicsőség dolga.”

„A munka nemesít.”

Részt venni a nyári mezőgazdasági munkában „hazafias kötelesség” volt. Engem a családom nehéz helyzete kényszerített arra, hogy két nyarat diáktársaimmal vidéken töltsék. Ugyanis a Kunczius családot a háború befejezése után 1945 májusában a szlovák hatóságok kiutasították a magyarságuk miatt. A 6 tagú család csónakokon jöhetett át a Dunán. Annyit hozhattunk magunkkal, amennyit a csónak elbírt. Szükség volt arra, hogy **1952-ben Bábólnán, 1953-ban Újcsémpusztán** dolgozzak az Állami Gazdaságban. Munkánkért csekély fizetést kaptunk: mire levonták az ellátásra fordított összeget, alig maradt néhány fillérünk. Ez is segítséget jelentett a szüleimnek, hiszen nem étkeztem otthon.

Teherautóval, vagy a traktor utánfutóján vittek ki bennünket a határba. A kombájn után hagyott kalászt gereblyéztük össze. A magasra hagyott tarló összeszurkálta a lábainkat, nekem tarlómérgezőselem lett, lábam megdagadt, begyulladt, napokig lázas voltam, borogattam, kentem a fájó lábaimat. A turnus végére meggyógyultam. Nagyon szerettem a széna illatát, a forgatást, gyűjtést, élveztük volna, ha a villa, a gereblye nyele nem törte volna fel a tenyerünket. A sok hólyag bizony fájt. A répa-egyelés sem volt gyerekjáték! Az egyik takarmánynövényt csak nedves állapotban lehetett gyűjteni, ezért hajnalban, 2-3 órakor kint voltunk a határban. A kapálást is megtanultuk.

Mindezek ellenére jól éreztük magunkat, fiatalok voltunk, sokat beszélgettünk, ismerkedtünk egymással, a vidéki emberekkel s megtanultuk becsülni a fizikai munkát!

Pilisszentlélek, 2013. február 26.

Kunczius Ida Gabriella ny. tanítónő (1954)

Kiegészítés az emlékezéshez, az itt készült képhez.

Ezen a nyáron a mi osztályunk is itt dolgozott Bábólnán, más brigádban, de a tarlómérgezés – magas láz, orvos, tetanusz – minket is megbetegített.

A képen Kunczius Ida és társai. Kísérő pedagógusként a már tanító **Ménes László**, balra a rövidnadrágos az első képen. Pusztamaróton – a Gerecse közepében – összevont 8 osztályt tanított. Egy terem, széles-deszkás, olajos padló, vastag egybeasztalok, padok, sötétbarnára érve, faltól-falig, egy sorban 8 tanulóknak. Kicsi ablakok, alacsony ajtó, közeli mennyezet, tábla, kréta, spongya, a falon elsárgult szemléltetőképek. Nem tudom elfelejteni, milyen

sugárzó arccal mutatta „birodalmát” Laci. (Ilyenben tanulhatott Móricz, Móra.) Beszélte az okos munkásgyerekekről a kezdő kolléganőnek. (Almáért mentünk a híres almásba.) Később – az iskola megszűntével – Nyergesújfalura került iskolaigazgatónak.

A kép, Újcsémpusztán készült. Teherautó platójára pakolva indul a brigád a határba (vagy 20-25-en). Egy munkás beakasztva biztosítja a hátsó oldalt, el ne szóródjanak a tanítójelöltek a zötyögős úton.

3. kép: A képzős brigád ünneplőben. Nem csak Ida osztálytársai, hanem a fiatalabb Vas Piroska és az én osztálytársam, Berkesi Joli is a képen, idősebb. Itt kísérő tanár Bartos Jenő Tanár Úr.

Németh Csöpi
Móczik Györgyné 1954

Néhány gondolat a kérésre

1950-54-ben végeztem a képzőt. Az épület kopott és kisebb volt, még látszottak a háború nyomai. Mégis szeretettel léptünk be a falai közé. Nagyon boldogok voltunk, hogy tanítónők lehetünk. Drága Édesanyám éjjel-nappal hímzett, hogy megteremtse a pénzt. Mi is, akár az osztályok, egyszerűek és szegényesek voltunk. Akkor ez nem tűnt fel nekünk, mert a szegénységből jöttünk mindnyájan, nem is láttunk pompát, egyformák voltunk a fekete köpenyünkben. Könyveinket is ha lehetett, a fölöttünk lévő osztálytársainktól, fél áron vettük. Annak ellenére, hogy minden kopott volt, a fiúk és a lányok is nagyon vigyáztunk rá, még az olajos padlónkat is kíméltük. Nagyon jó Tanáraink voltak. **Dr. Jónás Ferenc osztályfőnök úr** rövid idő alatt kitűnő osztályközösséggé kovácsolt minket. Sem a tanárok, sem a tanulók nem durváskodtak, kiabáltak, verekedtek, káromkodtak, udvariatlankodtak, pedig kunyhókból, nem palotákból jöttünk. Tanárainktól csak szépet és jót kaptunk. Ittük a szavaikat, igyekeztünk minden jótanácsukat megfogadni, elraktározni a fejünkben. Utolsó percig működésünk alatt abból éltünk, amit tőlük tanultunk. Nem csak azt mondták el, hogy mit kell csinálnunk, miért, hanem azt is, amit a következő legtöbb előadó elfelejtett megmondani, hogy hogyan tudjuk teljesíteni azt a követelményt. Nem csak a gyerekek, de a szülők is mások voltak, hálásak azért, mait a gyerekeik érdekében, előrehaladásukért tettünk. Megszerettettük magunkat és cserébe a nevelők is hasonlóan álltak hozzánk, segítettek, amiben csak tudtak. Évek múltán beléptünk az iskola kapuján, szemünk, szánk elállt a csodálkozástól, úgy megváltozott minden. Szebbnél szebb előadók, bútorok, szőnyegek, képek, virágok és még ki tudja, mi volt, ami régen nem. Mégsem éreztük magunkat otthon. A légkör más volt, eltűnt az egymás iránti szeretet, ami minket összekovácsolt. Még egy lakalommal szerettünk volna az egyik teremben gyülekezni, de csak pénzért lehetett volna, osztálytalálkozó alkalmával. Mi soha nem dúskáltunk a pénzben, máshol találkoztunk.

Megöregedtünk, már évente tartunk találkozót. Mindig más osztálytárs szervezi. Megsiratjuk halottainkat, felidézzük a régi diákcsínyeket, erőt gyűjtünk a következő évre, összetartunk még mindig. Büszkék vagyunk arra, hogy akkor, régen még volt becsülete a pedagógusoknak!

Drága, elhunyt tanáraink! Áldjuk a neveiteket! Általatok lettünk azzá, igaz nevelőkké, a nemzet napszámosaivá, amikor még az egymás iránti szeretet és nem a pénz volt az úr. Köszönjük, hogy személyes példamutatással, ha kellett, szigorral megtanították, hogyan kell jól dolgozni, soha nem szabad feladni. Minden kisgyereket fel kell készíteni az életre, lássuk meg a bennük rejlő értékeket! Még mindig nem lenne késő megkérdezni, hogy hol rontottuk el? Hogy történhetett, hogy a nevelői tekintély csorbát szenvedett? Hová lett a szeretet, biztonság, a türelem?

„Nem tudom, mit rejt a sorsod,
Mosolyt hoz-e, vagy könnyeket,
Tanuld meg hát feledni a rosszat,
S őrizd meg a boldog perceket!”
(Ernest Hemingway)

„Viszontlátásra, mondom, én megyek,
Robognak vonatok és életek.
Itt bennem valami remeg,
Mert nem tudom, soha nem tudhatom,
Hogy szorítom-e még azt a kezét
Mit most elengedek.”
(Reményik Sándor)

Az osztályképünk, amelyet küldök, az első osztályban készült. Ekkor **Bálint Ferenc (Tutti)** volt az osztályfőnökünk, középen áll. 52-en indultunk 1950-ben, 34-en végeztünk 1954-ben.

Képző bejáratánál, még több „Nevelőnk él”

Németh Csöpi írása kiegészül **Szóda József** (osztálytárs) gyűjteményéből válogatott képekkel.

1. Énekóra Tuttival.

Rendkívül értékes kép, így énekeltünk együtt a „Tanár Úrral”.

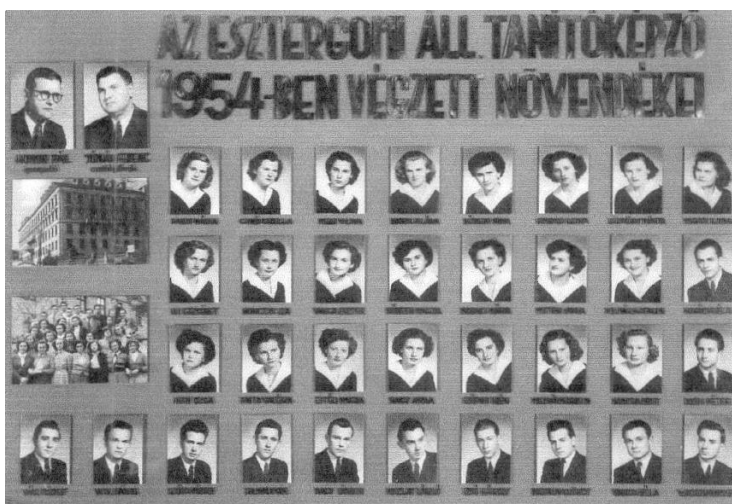

2. Börzsönyi kirándulás az osztály egy csoportjával + egy kisebb fiúval, Kecskés Jancsival. Izsó Karcsi fején tudom bemutatni a „prepa” sapkát, a valóságban már nem található.

3. A fiúk érettségi előtt a képző teraszán.

Ugye milyen komoly férfiak 18 évesen. Két hónap múlva már a katedrán álltak a 6-10 éves gyerekek előtt az ország apró iskoláiban.

4. Az Esztergomi Ált. Tanítóképző növendékei 1954-ben, IV. B.
tablóképe

Homor Pál igazgató, Jónás Ferenc osztályfőnök. Külön öröm bemutatni két kedves tanárunkat.

1. sor: Rados Mária, Csikós Gizella, Mezei Vilma, Bartl Klára, Németh Irma, Herendi Ilona, Döbrössy Márta, Magor Ilona

2. sor: Ujj Erzsébet, Kunczius Ida, Varga Eszter, Németh Magdolna, Makkor Mária, Mitter Anna, Molnár Katalin, Kovács Béla

3. sor: Hein Olga, Patta Valéria, Estéli Magdolna, Nagy Anna, Szépkis Irén, Molnár Karolin, Kandra Edit, Dobis Péter

4. sor: Vági József, Viski János, Szóda József, Tolnai Imre, Nagy Sándor, Mislai László, Izsó Károly, Mazalin György, Varga Béla, Wágensommer Márton.

5. kép: Ballagási kép a kedvelt Jónás tanár Úrral, osztályfőnökkel, jobbán Bartl Klári, balján Viski János. Hadnagy Izabella Körmendiné Tata 1954.

„Boldog idő, szép diákkor, jöjj vissza egy szóra!”

Nekem is visszajönnek az emlékek élesen, hiába múlt el ötven valahány év.

Ha azt hallom, hogy: Esztergom, tanítás, pedagógia, képző stb., szívemet mindig melegség járja át. 1650-54-es esztendő nemcsak azért emlékezetesek, mert fiatalok voltunk, tele lobogással, tudásvágygal, titkok megfjtésével, kamaszodásunk minden jellemzőjével, hanem annyi élményanyagot gyűjtöttünk össze, hogyha mindent le tudnánk írni, regénynek is megfelelne.

Az emlékezés mély, feneketlen kútjába belenézve, sok mindent megszépít az idő. Ezek az emlékképek, mint mozaikkockák rakódnak egymás mellé, fölé. Takarják egyik a másikat. Némelyek felfénylenek, több darab meg hiányzik. Akik olvassák, pontosan azonosulnak azzal, amit érzek, amit gondolok.

Amikor a volt 8. osztályomból mindenki megkapta, hova vették fel az ált. iskola után, egyedül nekem nem volt helyem a világban. Az esztergomi tanítóképzőbe jelentkeztem. Volt osztályfőnököm – mivel apámat a Felvidékről, mint magyar tanítót áttelepítették – azt mondta: „Nem kell minden tanító gyerekének tanítónak lenni.”

Így el sem küldte a jelentkezési lapomat. **Horváth Dezső** bácsinak, aki akkor Esztergomban a megyénél dolgozott – sírtam el a bánatomat. Egyszerűen benyúlt a fiókjába, ahol a már felvettek névsora volt, és 42.-nek beírt a névsorba, mondván: „Nem miniszter szeretnél lenni, hanem tanító, mint én és az apád.” Így lettem tanítóképzős.

Dezső bácsival később a gyakorló iskolában találkoztam. Nagyon leteremtett a szinte olvashatatlan hospitálási füzetemért. Mít gondolsz – mondta – ilyen macskakaparással fogsz te a táblára írni, a gyerekek ezt fogják tanulni tőled? Legalább három hónapig naponta előírta nekem a szabványbetűket, megtanított olvashatóan írni. Hálás vagyok érte, mert még a felsős tanítványaim is megjegyezték, hogy csak az én írást tudják elolvasni a tábláról. Az érettségi bizonyítványunkat és a tanári oklevelünket is ő írta meg kalligrafikus betűivel.

A négy év alatt négy **igazgatónk** volt: **Rosta József, Molnár Péter, Koskó Lajos** és akire a legjobban emlékszem, **Homor Pál**. Megjelenésében is igazi fizikus alkat volt. Szikár, szemüveges, szigorú. Minden tízpercben végigjárta az osztályokat. Valamilyen komolyabb ok

miatt, amit csak legendaként hallottunk, a nyitott ablakokon nem volt szabad kinézni az utcára. Fizika óráin már akkor az atomról, mint az új energia létrehozójáról beszélt, és az űrkutatásról. Többször láttam, amikor az iskola bejáratánál lévő elektromos csengő órát szerelte. Nem hívatott mestert, értett hozzá.

40-en kezdtünk az első osztályban, egypár változással ennyien is végeztünk. Erősen összetartó, egymást segítő, megértő, kb. hasonló anyagi körülmények közül kikerülő leánycsapatná váltunk. A diáksínyek állandó kitalálói, megvalósítói voltunk. Azt hittük, hogy ez mindig így marad. Nem fogadtuk el **Jónás tanár úrnak**, amikor az utolsó órákon azt mondta: „Lányok, jól nézzék meg egymást, soha többet nem lesznek együtt negyvenen!” Nagyon igaza volt, amit az öt évenként szervezett találkozónk is bizonyítottak.

2010 találkozó Tatán

40 éves találkozó a teraszon. Előtérben Dr. Hársing Lajos, balra Makai Ferenc. Még velünk voltak.

1953. okt. 18. Ifjúsági minősítő atlétikai verseny, Esztergom

Tanárainkat csodáltuk hatalmas lexikai tudásukért, emberségükért, tiszteltük őket. Sokszor óvtak meg bennünket a hirtelen kimondott szavainkért, véleményünkért, amire abban a korban nagy szükségünk volt.

Különös, titokzatosnak tűnő tantárgyak kerültek elénk: pszichológia, filozófia, logika, pedagógia, zeneelmélet.

Már egész korán hospitáltunk a gyakorlóban, a gyerekek között éltünk, megfigyeltük a

viselkedésüket, képességeiket, a gyakorló iskolai tanáraink különböző tanítási módszereit. Mi is tanítottunk Szóda Ferenc, Benőcné Soós Judit, Magyar Tiborné, Jónás Ferenc vezetésével. A lényegre tanítottak:

Hogyan kell tanítani.

Osztályfőnökeink: Farkas Zoltánné, majd Dr. Végvári István voltak első és másodikban. Harmadiktól végig **Nározsni Iлона** tanárnő vette át a tiszta lány osztályt. Ő német-francia szakos volt, de az akkori időnek megfelelően kötelező lett az orosz nyelv, azt tanított. Mindig elegáns megjelenésével próbált példát mutatni, illemre nevelni minket, ami nagyon ránk fért.

Dr. Hársing Lajos (Lulu) meghatározó egyéniség volt számomra. A verseket könyv nélkül adta elő. Színdarabokat szervezett, tanított be. Ő játszotta pl. Moliere Fösvényében a főhőst, Harpagont. A város összes középiskolája megnézhetette a darabot. Amikor megjelent Illyés Gyula Tüvétevők című műve, az Ő előadásában hallgathattuk meg a lépcsőkön ülve. Viszonylag jó magyaros voltam, amikor az egyik dolgozatomon megláttam a szokatlan elégtelent. Megdöbbsentem, felháborodtam, mert „csak” egyetlen mondatközi vesszőhibám volt. „Ne hőzöngjön Iza! Olvassa el úgy, hogy ott a vessző, vagy nincs!”- utasított rendre. Nem győztem elnézést kérni. A munkáját, az irodalmat szigorúan vette, de tovább nem haragudott. Nagy tudása mellett talán humorérzéke volt kiemelkedőbb. A zenétől mindig hangos képzőbe behozta féltett

lemezeit, lemezlejátszóját és hetente esténként operaismertetések hallgattunk, amire a városból sokan eljöttek. Mint kiváló tanárt áthelyezték az akkor létrehozott II. Rákóczi Ferenc katonai középiskola tanárának. Délutánonként visszajárt hozzánk és segített az érettségi felkészítésben. Amikor Budapestre került a TV-ben sokszor felfigyeltem a nevére, dramaturg lett és sok francia darabot fordított.

Mogyorósi tanár úrnak a lányok matematikai képességeiről az volt a véleménye: Gondolomformán liszt, egy csipet só – ennyi is elég. Ettől függetlenül nagyon komolyan vette a szaktárgyát. Szemüvege mögül szigorúan nézett, féltünk is tőle ironikus megjegyzései miatt.

Karácsonyi Jenő tanár úr igazi tudós biológus volt. Szakkönyvei jelentek meg, amiről mi csak később szereztünk tudomást. Nagyon csendes, halk szavú volt, amit mi ki is használtunk. Egyszer behozta a mikroszkópot, mi egyenként belenézhattünk, majd le kellett rajzolni a sejtet, amit a tárgylemezen láttunk. Általános, elképzelt sejtrajzok születtek. Kiderült, hogy egész más sejtnyúlványokat kellett volna rajzolnunk. A tanár úr halkán jegyezte meg: „Tipikus példa arra, hogy nézni és látni két különböző dolog.”

Kocsis Lajos bácsi és felesége **Annus néni**, nagyon kedves házaspárként, mindketten rajzot tanítottak. A tanár úr kedves nótáját sokszor énekeltük: „Gerencséri utca, végig piros rózsza, szállj le kocsis az ülésről szakajts egyet róla”. Annus néni Gerencsér Anna volt. Azt mondták, róluk szól ez a dal. A birodalma a tanár úrnak a „szlőjd” terem, ahol plakátragasztással, agyagozással, festéssel, papírkivágással és mindenféle kézművességgel találkozhattunk.

Szabados Jolán, Jocó testnevelés órái, délutáni edzései élmények voltak. Másodikos koromban a stúdium előtt az udvaron, a pálya szélén üldögéltem. A nagyobbak ott készültek az atlétikai versenyekre. A súlylökő golyót visszadobtam elég nagy lendülettel. Amit Jocó nénitől kaptam, az az enyém volt. „Balesetveszélyes!” „Szigorúan tilos visszadobni a súlygolyót!” A „büntetés” az volt, hogy felküldött öltözni és bevett az atlétikai csapatba. Nagyon büszke voltam, mert minden versenyen számított rám. (2. sz. kép)

A szakmai tárgyak közül óraszámban is kiemelkedett a zene és az ének. Többségünk ekkor kezdte el a hangszeres tanulást, főleg a zongorát.

Geyer Béla bácsi, akit magunk között „Fuszinak” hívtunk (a fu és szi szolmizációs hangok összevonásából kapta a becenevét), felügyelte a zongoragyakorlási órákat. A tanítási órán néha nagy könyörgésre

játszott nekünk hatalmas taglejtésekkel, szinte lesöpörte maga elől a kottát állványostól. Többször hallottuk tőle Liszt: Cisz moll keringőjét. **Bálint Ferencre (Tuttira)** nem lehet érzékenyülés nélkül emlékezni. Beceneve zenei nyelven minden szólam, zenekar teljes, erős belépését jelentette. Minden hangszeren játszott, orgona tanszakon végzett, de orgonához csak a bazilikában jutott. Az ált. iskolában akkor még szolmizáltunk. Kb. 250 tagú kórusunkat a szemével is elvezényelte. Minden évben megnyertük a középiskolások kórusversenyét országos szinten.

3. sz. kép: A képző Kamarakórusa 1954. Vezényel: Kun Aladár, bemondó: Szóda Ferenc

1951-ben országos kórusverseny bemutatónk volt a Margit-szigeteki nagyszínpadon. Nagyon meleg volt. A fiúk levetették a zakóikat és egy kupacba rakták. Amikor a fényfüggöny – amivel először találkoztunk – jelezte, hogy mi következünk, minden fiú sietve felkapott egy zakót. Bálint tanár úrnak jutott az utolsó, a legkisebb. Amikor felemelte a kezét, a kabát ujja a könyökéig ért. A komikus jelenet miatt alig tudtunk

énekelni a kuncogástól. Arra is emlékszem, hogy Liszt Ferenc: Ünnepi dalát adtuk elő, amit a tanár úr nagyon szeretett. Őt kérték fel, mint a legkiválóbb karvezetőt, hogy az összesített kórust vezényelje. Hogy mennyire a zenének élt, azt a következő kis történet is jelzi:

Őszi idő volt, borongós szombat, unatkoztunk a kollégiumban. A Botanikus kert kerítésén átmásztunk és felmentünk a tanár úr lakásához. Megkértük, játsszon nekünk. Fél óra múlva már ott is volt a kollégiumban és engedélyt kért a zenéléshez. Közben elmúlt a vacsoraidő, nem vettük észre, hogy már este 10 óra van. Operaáriák, operettek, szonok, népdalok szóltak. Ekkor születtek ezek a csasztuska sorok:

„A koliban az a nóta járja, nem kapott a II. Á szőlőt vacsorára.”

Éhesen, de tele dallal a lelkünkben feküdtünk le. Amikor elhelyezték Nagykörösrre, a teraszon zenével búcsúzott tőlünk. Napokig nagy csend lett az épületben. A félbeszakadt kórusversenyre való felkészítésre Pásztai Miklós, az Operaház karnagya sem tudta Bálint tanár úr személyes vonzerejét pótolni.

Tanáraink közül kikre emlékszem még?

Kapitányffy Kálmánné, Borka néni Shakespeare Hamletjével ismertetett meg.

Mészáros Feri bácsi testnevelést és orosz tanított. Nagy volt a derűtség, amikor egyik társunk az orosz sündisznó szót igeként ragozta el.

Simó László kémia és biológia órát tartott. Boldog voltam, amikor érdemesnek tartott arra, hogy a szertárban segíthettem előkészíteni az eszközöket.

Történelemre **Zentay Nándor, Sebők Jánosné** tanított, majd **Makai Ferencnél** érettségiztünk. Az utóbbi hegedű szakos is volt. Az általunk unalmasabbnak ítélt gazdasági, statisztikai részeknél bekönyörögtük a hegedűjét és „Lavotta szerelmét” hallgattuk a történelem helyett. Fiatal volt, akkor került ki a főiskoláról, nem tudott ellentmondani ennyi lánynak.

A kollégiumi élet külön fejezetet érdemelne. Nemcsak képzősök, hanem gimnazisták, óvónőképzsők, kereskedelmisek, sőt erdész tanulók is helyet kaptak. A nagy hálóban 45 személy is elfért. Emeletes ágyakon aludtunk. Viszonylag szigorú időbeosztásunk volt. Reggel 6 órakor éles hangú csengőre ébredtünk. 15-20 perces reggeli torna, mosdás hideg vízben. 7-kor reggeli, majd ismétlések az osztályteremben. Fél 9-9-kor kezdődött a tanítás a bejárók miatt. Ebéd

után kimehettünk, és mindig ki is mentünk a városba. Körbejártuk a Széchenyi-teret, felmentünk a Bazilikához, a félig lerombolt Párkányi-hídhöz.

Három órától 6-ig szigorú csendes tanulás, stúdium volt, amit esetleg szakkör, zongoragyakorlás, korrepetálás szakított meg. Kollégiumi igazgatónőnk, Mimi néni, majd Zentayné Magdi néni megkövetelték a fegyelmet. A kimenőről elkésni nem lehetett, mert a kapunál ülő napos beírása után igazgatói dörgedelem és több napi kimenő-elvonás járt. Pardi Katalin, Pollner Irénke nevelőtanárok bent laktak az épületben.

Márton Kálmánné, Pollner Irénke háló átadáskor (1955)

Lipter Éva néni a képzősökkel tanulási időben délután (1955)

Ki ne emlékezne **Feri bácsira**, a képző portására, aki elszakadt cipőinket megjavította, barátságból. És Pista bácsira a kollégiumból, aki takarítás közben ritmusra húzogatta a söprűt, közben bariton hangján operaáriákat énekelt. Hingyi bácsi, a fűtő néha szombatonként befűtött az alagsori fürdőbe és zuhanyozhattunk, haját moshattunk. Ilyenkor újságpapírból csavart hajcsavarókkal alhattunk, így göndörítettük fűrtjeinket.

Ezek az események idéződtek fel bennem. Arany János szóösszetétele szerint ezek az idők már az „emberöltő régiségét” jelentik.

Kedves Olvasó! Nézd meg ezt a két képet, példás rendet a hálóban, a tanítójelölt átadja a szobát a tanárnőnek. A másik Lipter Éva tanárnő a fekete köpenyes, fehér galléros tanítványai előtt. Azt hiszem, szívet melengető, képen látni azt, amiről többen írtak: a példás rendet, fegyelmet a képzőben.

Körmendi Gézáné Hadnagy Izabella
1954

dr. Bükki Mária Czeinerne

Operaemlék

Bár a képzőben töltött csodálatos négy évről sok emlékképet őrzök, mégis van egy, amire sokszor visszagondolok.

Szombat délelőtt volt az iskolában. A szünetben szembe jött velem Bálint Ferenc (Tutti) tanár úr.

- Maga miért nincs felöltözve?

- Mert én nem tudok az operába menni.

- De tud! – mondta, és ezzel sietve tovább ment.

Nem mertem mondani, hogy nekem elfogyott az otthonról kapott zsebpénzem. Hihetetlen ma már, hogy egy hónapra harminc forint volt az az összeg, amiből a tanuláshoz szükséges eszközeimet, a mozijegyet és esetleg színházjegyet, az útiköltséget ki tudtam fizetni. No ez a hatalmas összeg fogyott el nekem erre az időre. Ezt persze nem mertem megmondani tanáromnak. Igaz, alkalmam sem volt rá, hiszen az Őt megszokott sebességgel haladt el mellettem. A következő szünetben ismét összefutottunk. Rajtam még mindig az iskolában kötelező viselet, köpeny és matrózblúz volt. Az ünnepi ruha a fehér blúz és sötétkék szoknya volt.

- Maga még mindig nem öltözött át?

- Nekem Tanár Úr kérem... Szerettem volna folytatni, bevallani, hogy elfogyott a pénzem, de ő ezt nem hagyta befejezni, erőteljesen szólt rám:

- Azonnal menjen öltözni! Velünk jön! A többi nem a maga dolga!

Kiderült, hogy nem én vagyok az egyetlen, akit saját pénzén visz színházba, még a vasúti jegyet is fizette. Azt is tudta, nagyon szeretek operába járni.

Csodálatos táncjátékot láttunk.

Kissé dideregve, az operai látványtól még mindig átszellemülten lépkedtünk az állomás felé. Mellettem jött Bognár Vera, akiről kiderült, hogy ő is ingyenes volt, akárcsak én.

Ekkor sietősen mellénk került a Tanár Úr, és mindkettőnk kezébe nyomott egy zacskó frissen sült burgonyát. Mindez olyan gyorsan

történt, hogy megköszönni sem maradt időnk, mert már el is tűnt a lányok között.

Igen, nekünk ilyen tanáraink voltak. Ismertek bennünket, tapintatosak voltak, sok időt töltöttek velünk.

Emléküket őrizzuk ameddig élünk.

Székesfehérvár, 2013. február 20.

Czeinerné dr. Bükki Mária

A 4/b osztály ballagás előtt, az álló sorban, balról ötödik Jónás tanár úr.

Németh Magdolna Török Gézáné, 1954

Iskolámról, mely pedagógussá nevelt

Úgy érezzük, körödben újra áthat
A szívedből áradó ifjúság.
Újra tanítsz az életbe kimennünk
S büszkén vinni bölcs tudást, ép hitet
És vallani: nem hullhat romba bennünk,
Amit a jó iskola épített!
Részlet: Tóth Árpád: Köszöntő

Írásomban nem az effektív tárgyi tudást adó tanárokról szeretnék megemlékezni, bár azokon is folyt nevelés is, hanem azokról az eseményekről, melyek közvetlen vagy közvetett módon egész későbbi életemre kihatottak.

Ötéves koromban írni-olvasni tudtam. Jó tanítóim, tanárim voltak az általános iskolában. Gyermekkorom óta pedagógus akartam lenni.

A 8. osztályból az Esztergomi Állami Tanító és Tanítónőképző iskolába jelentkeztem továbbtanulásra, ahová kitűnő bizonyítványom alapján felvettek, de énekből mindenkinek felvételiznie kellett. Énekeltünk, zongorán lejátszott dallamot és ritmust kellett visszaadni. Sikerült. Akkor még cél volt, hogy a jövő pedagógus tiszta hallással és énekléssel rendelkezzen, hogy a kisgyermeket pontosan tudják az énekekre is megtanítani. (Sok éves tapasztalatom szerint a jó hallású, jól éneklő gyerekeknek jobb a helyesírásuk.) Meg talán azért is kellett az ének, meg a zene – hisz elődeink kántorok is voltak – mert a vidéki településeken a tanító volt a helyi kultúracsoporthoz, énekkarok vezetője.

Az évek folyamán nagyon sok kellemes, hangulatos, vicces, meg bizonyára kellemetlen dolog is történt velünk, de én most az életemre erősen ható néhány esetet említek meg.

Leányosztályunk csak 1-2 tagja volt bejáró, a többi, velem együtt kollégista. Elsősök voltunk, amikor egész napos **kirándulásra** mentünk **Budapestre**. Hajnalban keltünk, gyalog mentünk a vasútállomásra – legalább 3 kilométer! – ahonnan a korai vonattal utaztunk. A reggeli órákban már Budapesten voltunk. A délelőtti folyamán három múzeumba látogattunk, ahol a sok látnivalóval nagyon eltelt az idő. A délutánt az állatkertben és a **Vidám Parkban** töltöttük.

Miután rendbe hoztuk magunkat, elgyalogoltunk az operaházhoz. Először kívülről néztük meg a gyönyörű épületet, majd bementünk, hisz jegyünk volt az esti **Mozart: Varázsfuvola c.** előadásra. Jegyeink a „kakasülő”-re szóltak, ahol csak állni lehetett, és csak akkor tudtunk a lépcsőkre leülni, amikor elkezdődött az előadás. Ez bizony elég megterhelő volt a hajnal óta tartó mozgalmas, fárasztó nap végén, de az élmény feledhetetlen. Ott éreztem először – velem együtt a többiek is – hogy magának a színháznak varázsa, légköre van. A csodálatos zene, a szép áriák, díszletek, maga a mese s az egésznek a hangulata rabul ejtett. Most is emlékszem, hogy egy óriási kígyót húztak be a színpadra felülről egy vékony kötéllel. Olyan érzésem volt, mintha álmodnám az egészet. Elhatároztam, hogy ide még visszajövök.

Voltam is, elég sokszor. Egyedül is, a családommal és barátaimmal is. Pedagógusként is, matiné előadásokra bérlettel, főleg az Erkel Színházba, a Vigadóba és a Zeneakadémiára jártunk a gyerekekkel.

Szintén elsős koromban a kollégistákat egy alkalommal elvitték a Fürdőszállóba, ahol a János vitéz című daljátékot adták elő amatőr színészek, énekesek. – Később tudtuk meg, hogy Bagó dalát **Horváth Dezső** gyakorlóiskolai tanárunk énekelte.

Nagyon élveztük az egész előadást, a nagyobbak több dalt ismertek a darabból, hazafelé dúdolták, énekeltek. Azonnal rám ragadtak a dallamok. Vacsora után újabb meglepetés várt bennünket, a második lányok pizsamában, fejükön újságpapírból hajtogatott csákokkal, fejes vonalzó kardokkal és egyéb jelmezekkel előadták a maguk János vitéz változatát. A „Kék tó, tiszta tó...” megható szövegű dallama egy közönséges lavórban lötyögő víznek szólt. A délutáni előadáson a meghatottságtól, együttérzéstől könnyeztünk, az „estin” pedig a nevetéstől folytak a könnyeink.

15 évesen nem figyeltünk a politikára, az emberek reakcióira, nem tudtuk, mi zajlik körülöttünk, hiszen haza is évközben csak háromszor lehetett menni, 1-1 napra. Mégis kaptunk ízelítőt az emberek hangulatáról.

A régi, Blaha Lujza téri Nemzeti Színházba vittek bennünket **Illyés Gyula: Ozorai példa c.** darabjának bemutatójára. A dráma témája: az 1848-as őszi osztrák támadások idején hogyan állt helyt Ozora szüretre készülő lakossága a jelen lévő kis létszámú helyőrséggel együtt, míg megérkezett a felmentő sereg. A történet végén volt egy jelenet, amikor kibontották a magyar zászlót. Óriási ováció, vastaps következett. Az emberek felálltak. A lelkesedés ránk is átragadt. „Illyés! Illyés!” –

követelte a tömeg. Illyés Gyula felment a színpadra, meghajolt a tömeg előtt. Mellettünk egyetemisták ültek, akik a szünetekben beszélgettek velünk, egy-egy részt meg is magyaráztak. A végén azt mondták: Láttátok, zászlóbontás volt és egyedül volt a magyar zászló!

Ezt a színházi érzést az **1970-es évek** vége felé újra átéltem, amikor az Erkel Színház matiné előadásán a **Bánk-bán c. operát** néztük meg 30 diákkal együtt. Az Erkel Színházban 2000 különböző korosztályú fiatal volt, kisiskolástól egyetemistáig, meg a kísérő felnőttek. A Hazám, hazám... refrénű dalt kétszer kellett ismételnie az énekesnek, mégsem szűnt a vastaps. Az én tanítványaimra is nagyon lelkesen, pozitívan hatott a dolog. Sokáig, még otthon is beszéltek az átélt élményekről. Ekkor nyugtáztam magamban, ha kell, ki tudnak állni érdekeikért fiataljaink.

Hársing tanár úrtól nagyon sokat kaptunk valamennyien: emberi magatartást, mindig fess megjelenést, kellemes, nyugodt, de határozott hanghordozást és legfőképpen alapos felkészülést, biztos tudást. Az ötvenes évek közepe táján nem volt divatos költő Ady Endre. Tanár úr nagyon szerette és minden versét könyv nélkül mondta el nekünk – persze más tanult költők verseit is kívülről mondta, nem olvasta.

Pályafutásom alatt irodalmat is tanítottam, s minden ismertetett verset könyv nélkül mondtam el az órákon.

Elsős korunktól rendszeresen hospitáltunk a gyakorló iskola 1-4 osztályaiban. Az ott tanító pedagógusok alapos felkészültségük, segítőkészek, gyermekszeretők voltak. Bevezettek bennünket a gyerekekkel való kapcsolat helyes mértékére, pontos óravezetésre, az állandó ellenőrzésre, számonkérésre, értékelésre, az együtt játszás fontosságára.

Amikor gyakorlóévre kikerültem 42 fős első osztályt kaptam. Akkor még a járástól igen gyakran jártak a tanfelügyelők az iskolákba látogatni. Néhány hónap múlva felkerestek a járás oktatói osztályáról, hogy egy olyan tanítónő, aki a háború előtt végezte a tanítóképzőt, de sohasem tanított, mert férjhez ment, majd gyermekei születtek, most munkát vállalna és az ő segítségüket kérte, tegyék lehetővé, hogy valahol megismerhesse a korszerű tanítás menetét, vázlat írást stb. A tanfelügyelők rám gondoltak. Így történt, hogy én, a kezdő gyakorló készítettem fel a munkára a kb. 15 évvel idősebb kollégát. Utána Budapesten vállalt munkát. Onnan küldte köszönőlevelét, hogy minden rendben megy a tanítással.

Néhány évvel ezelőtt nagy gyűjteményes Munkácsy Mihály kiállítás volt a Nemzeti Galériában. De volt az 50-es évek elején is a Műcsarnokban, ahová a képző valamennyi tanulóját elvitték. Író-olvasó találkozókra jártunk. Bírószáki tárgyalásokon vettünk részt, de csak addig hallgathattuk a vád- és védőbeszédeket és tanúvallomásokat, amíg az az életkorunknak megfelelt. Ha 18 év felettieknek való volt a téma, vagy a szöveg, elhagyatták velünk a termet.

Sokáig lehetne még sorolni, hogy a tankönyveken és tanárokon kívül honnan csipegettük ismereteinket az elvárható és megfelelő viselkedés, megjelenés, ízlés kialakításához. Ez a folyamat nem fejeződött be az iskola elvégzésével, szerintem még most is tart. Mindenesetre megtanultuk, hogy eredményesen csak úgy tudunk tanítani, ha megpróbálunk naprakészek lenni.

Osztály- és iskolatársaim zömmel megállták a helyüket a mindennapi gyakorlati munkában. A megyei újságokból és a szaklapokból sokszor olvashattunk róluk a kitüntetettek között.

Jómagam 50 évnyi tanítás mellett lassan 60 éve veszek részt kisvárosunk kulturális életének alakításában, szervezésében, amiért majdnem 10 évvel ezelőtt díszpolgárságot kaptam.

Német Magdolna
Török Gézáne
(1954)

Zsednai Erzsébet Kádár Istvánné

A képzős táncsoportról

Iza megkért, hogy írjak pár sort a táncsoportról.

A táncsoport 1951-ben alakult. Tagjai a II-III. osztályos kollégista lányok közül kerültek ki. Sorkatonákkal táncoltunk. Az oktatónk is egy jól képzett katona volt. Felléptünk a városi ünnepeken. Részt vettünk Tatabányán egy megyei táncversenyen. Voltunk szerepelni Budapesten a Margit-szigeten, ahol egy szabadtéri színpadon táncoltunk. Itt az iskola énekkara is fellépett. Fényképek Kajtár Piroska írásánál.

Az itt szerzett tánctudásomat a későbbiekben is kamatoztattam. Falunkban (Császáron) is tanítottam be táncot, amit ott az augusztus 20-ai ünnepen adtunk elő.

Tanításom során Dalmandon is vezettem táncsoportot, akik a helyi ünnepeken és Dombóváron is előadtak.

Hát én ezekre emlékszem.

Kajtár Piroska kérésére ide kerül a két táncsoportos képének bemutatása, amelyeket a Képző kertjében készítettek.

1. A képzős lánycsoport tagjai, 1950.

Az első képen a táncsoport hat lánytagja a két harmonikással szerepel. Érdekes a pruszlikos, fehér kötényes népviseletük. (A táti svábos, vagy a tokodi magyaros jelleget keressük bennük?)

2. Együtt a katona táncosokkal, 1950.

A másik csoportképen újra a hat táncoslányt találjuk ünneplőben. Elöl, hátul a hat katonafiú. Két pár hiányzik a képről, Zsednai Erzsi és ..... Rózsika a párjával. Érdekesség: két képzős táncoslány katonafiút választott férjéül. (Egyik Zsednai Erzsi.)

A táncsoport tagjai:

Bükki Mária, Halász Vera, Kajtár Piroska (balról az első), Kádi Erzsébet, Schupp Katalin, Üveges Emília, Zsednai Erzsébet, ... Rózsika.

Civilek is vannak a képen: Mimi néni a kollégium vezetője és Annus néni (szemüveges) gondnok, ill. élelmezésvezető.

Piroska a hat fiúról nem tud semmit, a nevükre sem emlékszik.

Kajtár Piroska (Zsebők Zoltánné)

Emlékezés a tanítóképzés éveiről 60 év múltából

„Az ember életében az emlék jelenti a szépséget, mert az emlékezés melegen keresztül érezheti az ember, hogy élt.”

(Eötvös József)

1950-54-ig voltam az esztergomi Tanítóképző Intézet diákja. Abban az időben, amikor az országban, és így az oktatásban is gyökeres változások történtek, 1948-ban az egyházi fenntartású iskolákat államosították. Így kerültünk mi állami tanítóképzőbe, amelynek célja az általános iskolák alsó tagozatai számára tanítókat képezni. Négy év pedagógiai gimnázium után érettségi vizsgát, majd egy éves iskolai gyakorlatot követően tanítói képesítő vizsgát tettünk.

Az 50-es években nagyarányú iskoláztatási program indult. Így kerültünk mi, 42 lány az I.A. osztályba. A megye minden részéről érkezünk tanulni. Az osztálytársak zöme hasonló családi körülményekből jött. Legtöbbünkben első generációs értelmiségi lett.

Talán a hasonló élethelyzetünk és tanulási vágyunk hamar összehozott bennünket. Megszerettük egymást, jó barátok lettünk. A lányoknál szokásos kisebb-nagyobb viták ellenére jó, összetartó közösség lettünk. Számíthattunk egymásra és ki miben tudott, segítette osztálytársát.

Távol a családtól, új iskola, új tanárok és tanítási módszerek, mindezek próbára tették bennünket. Vajon kibírjuk-e? Ott maradunk-e? A próbát kiálltuk. Ebben segítettek tanáraink is. Jó tanáraink voltak, szerettük őket, volt, akitől féltünk, de tiszteltük. Ideológiáktól mentesen, szakmai tudásukat adták át nekünk. Emléküket szeretettel és tisztelettel őrizzük.

Az emlékek?

Elhomályosultak, megkoptak, feledésbe merültek. Azért akadnak történések, események, amelyeken még ma is derülünk, vagy meghatódunk, elszomorodunk.

Emlékek után kutatva kezembe került a 3. és 4. osztályos ellenőrző könyvem. Nem emlékszem, hogy valaha is elolvastam volna a tanulói szabályzatot, amely 15 pontban írta le a tanulók kötelességeit, amelyeket úgy kellett teljesítenünk, mint „...a többi dolgozók

fáradoznak az ötéves tervekért... a szocialista Magyarország felépítéséért...” Csak kötelesség, jog sehol.

Vidám, jókedvű osztály voltunk. Szerettünk énekelni. **Bálint Ferenc (Tutti)** énektanárunkat imádtuk. Sokat és sikeresen szerepeltünk a kórossal, melynek Ő volt a karnagya. A tanár úr gyakran eljött közénk, összegyűltünk, ő zongorázott, mi énekeltünk a magunk örömére. Nagy szívfájdalmunk volt, amikor elhelyezték.

Hársing Lajos tanár úr magyar nyelv és irodalom órái igazán nagy értéket jelentettek. Az általa szervezett hangversenyek (a hideg fizika teremben) új élményt adtak nekünk. Ő ismertette és szeretettette meg velünk a komolyzenét.

A mai napig emlékként őrzök egy fizika dolgozatot, amely akkor számomra felért egy kitüntetéssel. Jelest kaptam rá. **Homor Pál** tanította a fizikát. Félttem tőle. Szigorú, de emberséges. Nála jelest elérni ritkán lehetett.

Joli néni (Szabados Jolán) testnevelés órái is hangulatosak voltak. Különösen olyan jeleneteknél, amikor öten sem tudtuk egyik osztálytársunkat a gyűrűre feltuszkolni. Szerettük az MHK mozgalmat, de csak azért, mert olyankor kimehettünk a szigetre.

A mindig elegáns **Bartos Jenő** az illemre tanított bennünket. Egyszer eljött a kollégium ebédlőjébe megmutatni, hogyan kell a levest helyesen enni, és késsel villával bánni (jót kuncogtunk, mert sokat tudtuk már).

Külön élmény volt 1. osztályban a tanulóköri mozgalom. Én a „Zója” tanulókör (12 taggal) tagja voltam. Az „előadó” minden alkalommal valamelyik tag volt. Újra olvasva az akkori jegyzőkönyvet, derűt és nevetést vált ki (én őrzöm az eredeti jegyzőkönyvet).

Részlet egy foglalkozásról:

10. gyűlés, 1951. I. 3.

Tantárgy: kémia

„Tanulókörünket „Sej, haj nyílik a tárna” c. énekkel kezdtük. Mivel karácsonyi szünet volt, a tagok nem nagyon készültek a tanulókörre.

Próbálkoztunk azért, hogy legalább azt ismételjük át, amit ezidáig tanultunk. A kémiai egyenletek később vita tárgyává lettek....”

A többi jegyzőkönyv is hasonló stílusban íródott. A tanulókör első vezetője: **Blaskó Mihály** volt, majd Kajtár Piroska.

A gyakorló iskolában kezdtük meg első önálló tanításunkat. Precíz, pontos vázlattal készültünk, percről percre kidolgozva. Különösen összeszedtük magunkat, ha **Szóda Ferenc** tanár úr bírálta az óránkat. Szigorú, és erős kritikus volt. **Benóczné Jutka nénihez** szívesebben mentünk. A nagy felkészülés ellenére egy-egy baki is becsúszott az óra levezetésébe. A tanításunk sikeréhez a gyakorló iskola tanulói is hozzájárultak. A „kis tanító néniket” vagy segítették, vagy huncutul zavarták.

Az érettségi után „élesben” folytattuk a tanítást. Az ország különböző részeire kerültünk Nógrád megyétől Békésig. Hasznos év volt. A tanév befejezése után negyvenen sikeres képesítő vizsgát tettünk. Tanítók lettünk. Később többen főiskolára, egyetemre felvételiztünk (levelezőn) és tanári diplomát szereztünk. A valamikori I. A. osztályos lányok mind a pedagógusi pályán maradtunk nyugdíjazásunkig.

Más:

Az 50-es évek vad propagandája akaratlanul is beszivárgott a tanítóképző falai közé is. Volt egy rövid időszak, amikor szeretett tanárainkat „**Tanár elvtársnak**” kellett volna szólítani. Beszélgetéseinket úgy intéztük, hogy ne kelljen megszólítani őket. Nem is vált gyakorlattá az iskolában.

„Gyűjtsd a vasat és a fémet, ezzel is a békét véded!” – harsogták a plakátok. Így hát nekünk is vasgyűjtést kellett szervezni. Mentünk is. A baj csak az volt, hogy olyan raktárból akartuk elhozni a vasat, ahonnan nem lehetett (Duna parton egy őrizetlen raktárból). Kudarcba fulladt társadalmi munkánk, mert elzavartak bennünket, ráadásul jelentették „lopási szándékunkat” az igazgató úrnak. Kaptunk is fejmosást.

A **TSZ szervezésből** sem maradhattunk ki. Szerencsére ez csak 1-2 alkalommal kellett „beszervezést” végezni. Párosával mentünk, bolyongtunk az utcákon, míg le nem telt az idő. Egyetlen házba sem

mertünk bemenni. Szerencsére senki sem kérte számon tőlünk, hány parasztot „szerveztünk” be a TSZ-be.

Kollégiumról:

Mindnyájan kollégisták voltunk. A mai fiatalok elborzadnának azokon a körülményeken, amik között mi akkor éltünk. Hatalmas hálótermekben, emeletes ágyakon 30-an, 40-en együtt. Akadtak is viták, veszekedések. Életünk a hálóteremben, vagy az osztályteremben zajlott. Szigorú rend szerint éltünk. Ennek szüleink igazán örültek. Reggel ébresztő, irány a reggeli torna. Nem volt a kollégiumnak olyan rejtett zuga, ahova mi el nem bújtunk volna a reggeli torna elől. A legkacifántosabb módokat találtuk ki, hogy megússzuk.

Utána a szokásos napirend. Ebéd után 1 óra kimenő (kb. 2-3 óra között). Szigorúan be kellett tartani, mert a kimenő lejártá után a kollégium ajtaját bezárták. Délután 3-tól 5-ig, 6-ig stúdium, felügyelettel. Közben elmehettünk sportkörre, táncpróbára, zongorát gyakorolni (a tanítóképző leggyengébb pontja a hangszeres zeneoktatás volt), tanuló körbe és hasonlókra.

Szombaton és vasárnap hosszabb kimenőt kaptunk. Ment, ki merre látott, vagy amerre a szíve húzta. Gyakran felmentünk csapatostul a várba és játszottunk. Olyan játékokat, amiket még az általános iskolában tanultunk. (Pl.: Adj király katonát és hasonló népi gyerekjátékokat, hisz alig nőttünk még ki a gyerekkorból.)

Fiatal, fejlődésben lévő lányok voltunk. Gyakran éhesek. A kollégiumi koszt egyhangú és gyenge minőségű volt. Ma is csodálkozom azon, hogy a kollégium lépcsőháza nem szakadt le, amikor megszólalt az étkezést jelző csengő, mert ahányan voltunk, mind egyszerre rohantunk az ebédlőbe.

Kollégiumi életünket néha „színesítették” Időnként elmehettünk moziba. De hogyan? Négyes sorokban, vezényszóra: „Indulj, énekelj!” (mint a katonák) Hangos nótázással mehettünk a moziig, és ugyanúgy vissza is. Visszagondolva, rettenetes volt. Máig sem tudom, hogy kinek vagy kiknek az agyában született meg ez a képtelen ötlet. Mi megtettük, masíroztunk, mert csak így juthattunk el néha moziba.

Vacsoránál félve néztünk a hirdető táblára: vajon melyik osztályoknak kell pártgyűlésre menni? Mi voltunk a „töltelék”, a sokaság. Jaj, de utáltuk! (Elnézést...)

Unatkoztunk, álmosak voltunk, nem figyeltünk az előadásra, hisz mindig ugyanazt hallottuk. Gyakran arra riadtunk fel, hogy tapsolni kellett (mert közben a fiúkkal szemezgettünk). Ezeken az előadásokon egy dolgot kedveltünk: azt, ha valamelyik fiú iskolát is kivezényelték.

„...hegyen, völgyön zakatol a vonat... egy a jelszónk tartós béke...” stb. Ez volt a zakatolás szövege. Lényege: késő este 1-1 osztály kiment a Széchenyi térre és a fent idézett dalra körjátékot játszottunk. (valamelyik népi gyermekjátékra emlékeztet a formája.) Mi volt a célja? Demonstrálni „boldog, elégedett” fiatalságunkat. Az esztergomiakat nem érdekelte a mi zakatolásunk. Néhány városi fiú messziről nézegetett bennünket.

Évente 1-2 alkalommal zenés, táncos klubdelután is volt. Szigorúan az intézetben, a tornaterem előcsarnokában. Semmi felhajtás, semmi extra. Csak egy kicsi zene és tánc. Ezeken a rendezvényeken találkoztunk és beszélgettünk hosszabban fiú iskolatársainkkal (külön fiú osztályok is voltak). Egyébként tanítási időben néha a folyosón futottunk össze. Az ő kollégiumuk a város más részén volt.

Emlékezetemből ezek az események, élethelyzetek kerültek elő. Lehetek és voltak is érdekesebb dolgok akkori életünkben, tanárainkhoz, osztálytársainkhoz, környezetünkhöz való viszonyunkban.

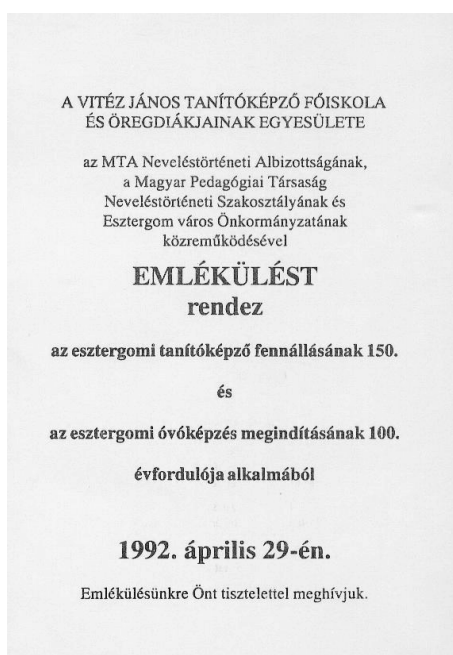
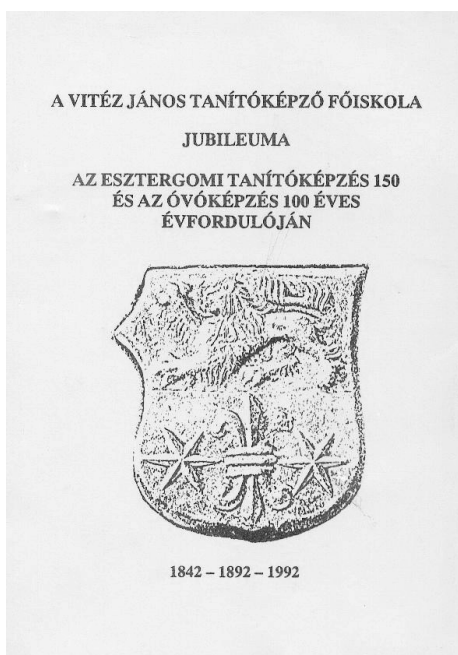
Egy dolog elgondolkodtatott: Miért éltünk mi a képzőben a 4 év alatt ennyire elzártan, szigorú, kötött szabályok szerint? Miért zártak ki bennünket a város mindennapi életéből? Arra következtetésre jutottam: nem akarták, hogy Esztergom szellemisége hasson ránk. Esztergom vallási központ, iskolái így a tanítóképző is vallási fenntartású volt: attól féltek, hogy a „klérus” megfertőz minket. Csak azt felejtették el, hogy sokunk családi neveltetése, erkölcsi tartása minden propagandánál erősebb volt. Az új ideológiát akarták belénk erőszakolni. Kinél sikerült ez? – nem tudom. Alkalmazkodtunk az új helyzethez, mert tanulni akartunk. Tanáraink sem politizáltak velünk. Tették, amit tenni kellett. Szeretettel, szigorral neveltek és tanítottak bennünket, legjobb tudásuk

szerint. Megtanítottak tanítani. Nekik köszönhetjük, hogy osztályunk valamennyi tagja pedagógus maradt.

Mi is igyekeztünk szigorral, de szeretettel, türelemmel, tudásunk legjavát átadni tanítványainknak. Valóban így tettük? Ha igen, mi a titok nyitja?

„A bonis bona discere.” „Jótól jót tanulni.”

Szívélyes üdvözlettel:
Kajtár Piroska (Zsebők Zoltánné)
Ács, 2013.02.14.

Rétfalvi Matild (Lévai Károlyné, Oroszlány, 1954)

Emlékezünk

59 év távlatából visszatekinteni a diákéveinkre nagyon jó dolog. Egészen más világ volt akkor az 50-es években. Szüleink áldozatos segítségével, s a bennünk élő hatalmas tudásvágygal komolyan vettük a tanulást. A képzőben olyan tanáraink voltak, akiknek nagy tudása volt, s ezt adták nekünk át szinte reggeltől estig. Az órájukon tanultuk meg az anyagot, a stúdium alatt elég volt átismételni a könyvből, vagy az ajánlott irodalmat olvastunk hozzá. Így rendben fel tudtunk készülni a tantárgyakból. Ha segítséget kértünk, szívesen adták. Ezért is maradt sok emlék ebből az időből. Néhányat most leírok.

Emlékek

1952-ben **Dr. Végvári István** volt az osztályfőnökünk. Április elsejét mindig valami nevezetes „ötlettel” szerettük megünnepelni. Elhatároztuk már előbb, hogy a botanikus kertből behozzuk a növények latin feliratú tábláit és ezt tesszük a padunkra névtáblaként. Meg is tettük. Becsöngettek. Jött a tanár úr. Mi hátat fordítottunk, csak a táblák nézték őt. Elhangzott a jelentés, szintén háttal. Leültünk. Nem történt semmi. Egyszer csak azt hallottuk, most felelés lesz. Nem a saját nevünkön szólított fel, hanem leolvasta a táblán levő latin kifejezést. Annak kellett felállnia, akinél ez a tábla volt. Az első felelő megtörte a jeget. Szembe fordult a tanár úrral és mondta a leckét. Ezután már ment minden a megszokott rend szerint. Kicsit izgultunk, hogy mi lesz a folytatás, de megértő tanárral álltunk szemben, elnézte a kis tréfát. (A tábla latin feliratát előre megtanulta mindenki.)

Ez a történet is Dr. Végvári tanár úr órájához kötődik. Az iskolában általában sok óránk volt naponta. Az utolsók között tartottuk az énekkart is. Ekkor jött divatba a jénai edények használata a háztartásokban. Logikai feladatként elemezte: képzeljük el, az edényben fő a finom paprikás csirke. Látjuk a rotyogását is. S mi, akik már ekkor nagyon éhesek voltunk, kértük: Ne tessék tovább fokozni, mert nem bírjuk ki a következő óra végéig ilyen felajzott állapotban! Az emlék

hatása alatt nagyokat nyelve, mégis vidáman énekeltünk az énekkarban is.

Az 1953-as tanévben **pedagógiai szakkört** hozott létre **Dr. Végvári tanár** úr. Diákként ennek a vezetője lettem. (Rétfalvi Matild) Itt tanultam meg felkészülni a kijelölt témából, beszélni nagyobb csoport előtt, előadást tartani. Ebben emberileg is sokat segített. Az elméleti munka mellett sokat kirándultunk is. Voltunk Egerben, Visegrádon, Dobogókőn, Budapesten stb.

A tanár úr igyekezett osztályunk tagjait, mint kamaszlányok lelkivilágát megismerni. Sokat beszélgetett velünk egyénileg is. Minden érdekelte. Ezek a beszélgetések a teraszon, az osztályban, vagy a botanikus kertben, kirándulások alatt történtek. Sok-sok jó tanácsot kaptunk Tőle problémáink megoldására. Sokat daloltunk is ilyenkor.

Sétahajó lágyan ring a Dunán...

Kiskertünkben szép tavaszi estén...

Szép csillagos az ég...

Valahol egy...

Volt a városban egy beteg gyermekeket ellátó intézmény, amit szintén meglátogatott a pedagógiai szakkör minden tagja. Előtte lelkileg felkészített a tanár úr, hogy semmin nem szabad meghatódni, természetesen kell viselkednünk. Mai napig érzem ennek a látogatásnak a hatását. Ezek a gyerekek mind hálásak voltak a kedves szóért, egy simogatásért. A maguk egyszerű módján ezt ki is fejezték. Emlékszem egy kedves kislányra, aki egészségesnek született, majd agyhártyagyulladás következményeként szótlannul, a semmibe tekintve feküdt az ágyában. A gondozók nagy-nagy szeretettel foglalkoztak vele. Egy másik alkalommal Pesten volt egy új taneszközöket bemutató kiállítás, amelyre szintén elmentünk a szakkörrel. Ezt látogatta meg akkor Kodály Zoltán tanár úr is. A mi vezetőnk tisztelettel megszólította őt, bemutatta kis csoportunkat. Néhány mondat erejéig beszélgetett velünk, majd minden jót kívánva, elbúcsúzott. Ez is nagy élmény volt.

Május elseje előtt (1953-ban) szerenádott az osztály Végvári tanár úr ablaka alatt. U.i. ő családi házban lakott. Szépen elénekeltük dalainkat:

Orgonavirág meséld el...

Künn ballagok a...

Szép csillagos az ég...

Semmi válasz. Na, csak hiába jöttünk ide? Nincs itthon?! Tanakodásunk közben halkán kinyílt az ablak, s egy gramofon lemezéről felcsendült válaszként a dal:

Szeretném május éjszakáján...

Évek múltán is, ha hallom e dalt, magam elé villan ez a kép.

Makai Ferenc tanár úr tanította a történelmet. A kiegyezés utáni időszakról tanultunk. Bottka Erzsébet felelt éppen a témáról. Amikor ehhez a mondathoz ért, hogy a „bihari pontok a Deák-párt és a balközép fúziója alkalmával felfüggesztettek, vagy ahogy az ellenzék állította, Tisza Kálmán szegre akasztotta a bihari pontokat” ekkor Böbe felvette a padjáról az előre elkészített „bihari pontok” táblát, s ő is szegre akasztotta ezt, nagy derűltség közepette.

Tutti bácsi, azaz **Bálint Ferenc** tanár úr jó tanácsait sosem felejtjük, felejtettük el. Mindig az életben fellépő nehézségek leküzdésére adott valami jó ötletet. Elmondta, a kinti világban más típusú gyermekekkel fogunk találkozni, mint akiket a gyakorló iskolában megismertünk. Azokat meg kell szelidíteni, magunkhoz kell édesgetni, hogy fegyelmezetten tudjuk az óráinkat megtartani. Sokszor emlékeztünk erre a kezdet kezdetén, de később is. Apró kis fogásokat említett. Nagyon emberséges, kedves, a tantárgyát mély szívvvel oktató tanár volt. Az énekkart sokszor lángoló tekintetével, mosolyával a legmagasabb csúcs elérésére készítette. Nehéz volt a hiányát pótolni.

Nála az volt a szokás, hogy tanítási napokon reggeli előtt már u. n. egységeket lehetett szerezni. Egy-egy dal, zenedarab pontos lejátásáért járt egy egység. Ha hibátlan volt a bemutatás, ő ezt aláírásával igazolta. 58-60 dal ismerete jelest eredményezett. Mindig volt türelme ahhoz, ha valakinek nem sikerült elsőre, adott lehetőséget a javításra. Neki a jó eredmény volt a fontos. Az egységek száma fontos volt az ének érdemjegy megállapításához, de énekkari tagnak is kellett lenni a jó eredmények eléréséhez.

Homor Pál igazgató úr a mi osztályunkban fizikát is tanított. Fantasztikus ember és tanár volt. A tantárgya témájához kapcsolódó más anyagról is beszélt. Egy alkalommal ezt mondta: Lányok, eljön az idő, amikor jegyet váltunk és megyünk a Holdra! Mi csak néztük Őt e mondatok hallatán, nem akartunk hinni a fülünknek. De ez a jóslat bekövetkezett! Már volt ember a Holdon!

A mi osztályunk csak lányokból tevődött össze. 1954-ben érettségiztünk.

Dr. Hársing Lajosnak köszönjük a hétfő esti rendszeres zenehallgatást. 1 Ft. volt a belépő. Feledhetetlen zenei élményben volt részünk. A tanár úr beszélt a zeneszerzők életéről, a meghallgatott zeneművek keletkezéséről, szépségeiről. A városból is jött hallgatóság. Nagyon vártuk ezeket az estéket.

Dr. Bartos Jenő módszertant tanított, tanítási gyakorlatot vezetett nálunk. Nagyon alapos elemzésre szoktatott bennünket a bírálatok során. A tanítási gyakorlatra nagy pontossággal, a lehető legjobb módszertani ismeretekkel, élményszerű bemutatással kellett készülnünk. A bemutatott órák után a saját bírálat alkalmával rá kellett mutatnunk, mit, miért, hogyan csináltunk. A célokat elértük-e? Mit nem sikerült megvalósítani, miért, a kitűzött feladatok, célok közül? Hogyan kell javítani a hibákat? Nagyra értékelte az őszinte önbírálatot.

Bartos tanár úr nyári tábor is szervezett gyerekeknek Esztergomban. Ide volt képzősöket hívott felügyelő nevelőnek. Érdekes programot állított össze. Remek hangulatú volt a tábor. 1957 nyarán többekkel én is (Rétfalvi Matild) felügyelőként részvevője voltam a tábornak. Néhány fénykép az 1957. évi táborozásról:

Táborvezető tanítónénik és Bartos tanár úr

Éneklés a szabadban

Közös séta a hegyre

A képző melletti laktanyából többször kaptunk szerenádot, amit mi is viszonzotunk dalokkal. A Bazilikához vezető domboldalon is sokszor felcsendült az énekünk, mert a mi osztályunkban mindenki dalos pacsirta volt. Kedvenc dalainkból:

Szállj, szállj szerenád...

Majd ha nékem sok pénzem lesz...

Alma a fá alatt...

Nem volt a Szása egy moszkvai...

Többször hívták az osztályunkat fellépésre. 1952-ben Vámosmikolán léptünk fel. Kovács Ilona szervezte az utat.

Vámosmikola, Huszár-
kastély előtt, 1952.

10 éves találkozó
1964. Nározsni
Ilona oszt. főnök
is látható

Két képet küldött
Boros Zoltánné
Dubicz Anna, aki
1956-ban végzett.

A 4.a. osztályképe

Dobogókői kirándulás
1955 május 19.

Bizonyos napokon este ifjúsági filmek előadására elvittek bennünket a kollégiumból a moziba. Négyes sorokba állítottak, a nevelőtanár vezényletére énekszóval vonultunk a filmszínházig. Kedvenc dalainkból:

Szárnya, szárnya, szárnya a...
De szeretnék hajnalcsillag...
Süvegemen nemzeti...
Ősszel érik babám...

Emlékeket gyűjtötte: Lévai Károlyné, Rétfalvi Matild Oroszlány (1954)
Lejegyezte: Büki Józsefné, Mancz Katalin (Akinek a dalos-füzetében kb. 70 akkor énekelt dal található.) Ezek címei megtalálhatók Kalácska László írásában is. (a szerk.)

Csepreghy Anna (Gyarmathy Tiborné 1955.)

100 éves az óvónőképzés Esztergomban

A II. világháború után 1951-ben indult újra az óvónőképzés városunkban.

Az iskola megnevezése: Áll. Óvónőképző.

A tantestület tagjai:

Csiszár Albert igazgató, Dr. Sebő Jánosné ig. h.

Tanáraink: Kocsis Lajosné, Mezei Mihály, Bán Mária, Szabados Jolán, Bárdos Anna, Ispán János, Dr. Jámbor Lászlóné és Bajkai Andrásné vezető óvónők.

Iskolánk több költözés után végül is az Esztergomi Tanítóképzőben kapott helyet. A szakmai óvodai gyakorlatot az erre kinevezett óvodákban végeztük a két bemutatott óvónő segítségével, irányításával. Jómagam (Gyarmathy Tiborné Csepreghy Anna) 1952-ben elsőévesként lettem az iskola tanulója.

Első tanítási naptól barátságos, de szigorú rendet vártak el tőlünk. Pl.: a diáksapka viselése, fegyelmezett magatartás az iskolában és az utcán, valamint a gyakorló óvodában is. Az első tanév után a nyári szünetben 1 hónapos szerződéssel mezőgazdasági munkán voltunk a Bakonyszombathelyi Állami Gazdaság-ban. (Fizetésért!)

A második nyári szünetben az óvodai egy hónapos nyári gyakorlatom Esztergomban végeztem. AZ 1950:42 tvr. 13.§ értelmében magyar nyelvű óvodában működésre jogosultságot kaptam. Első munkahelyem Esztergomban, a Labor MIM óvodájában 1955. július 1-én kezdtem meg. Ez volt az egyetlen munkahelyem nyugdíjba vonulásomig. Az óvónőképzőben alapos felkészítésért mai napig is hálával gondolok vissza. Tanáraink sajnos már nem élnek, de emléküket hálával idézem magam elé.

Esztergom, 2013.

Csepreghy Anna Gyarmathy Tiborné
(1955)

Visszaemlékezés diákéveimre (1954-1958)

Mindig tetszett a tanítói pálya. Különösen a szigorú, következetes nevelőket szerettem. Ezért jelentkeztem az esztergomi tanítóképzőbe. Felvételi vizsgán **Kun Aladár** ének-zene tanárral találkoztam először. Leült a zongorához. Megyen már a hajnalcsillag c. népdalt játszotta. Én pedig énekeltem. Nagyon megtetszett neki a hangom. Következett az elbeszélgetés. A rajztudást és a mozgást is figyelték. Felvettek. Boldog voltam!

Igazgatóm **Homor Pál** volt. Nagyon szigorú embernek ismertem. Ritkán mosolygott, de mindent megtett, hogy jól érezzük magunkat. Bált rendezett számunka. Bartók esten én is énekeltem Bartók által gyűjtött dalokat. **Balogh Attila** 3.o. **tanuló** kísért zongorán.

Porubszky Mária népi játékot tanított be. Főszereplője lettem Lezsák Józseffel a Libás játék-nak. 1 évig osztályfőnök is volt Mária néni.

A képző fennállásának évfordulóján (akkor lettünk Balassi Bálint Tanítóképző) vezettem a gyakorló iskola ének-zenekar kórusát. Bárdos: Kicsinyek kórusából adtunk elő néhány számot. Színházlátogatást, kirándulásokat is szerveztek számunkra.

Énekkarunkat **Dr. Regős Vilmos** vezette. Sokat szerepeltünk még a városban is. Élmény volt a Forr a világ kezdetű kórusművet a város középiskoláival együtt közösen énekelni.

Sztori: Az igazgató úr minden reggel ellenőrzést tartott. A nem becsomagolt zsemléket egyenként kidobta a szekrényből. Hamar megtanultuk a rendet.

Osztályfőnökünk **Dr. Végyári István** volt. Apánknak neveztük. Még este is bejött a tanulóba. Sokat beszélgetett velünk. Az én naplómát szerette volna, de nem adtam. Könyvet akart írni a diákokról lélektani szempontból. Egyszer elvitt **Jocó néni**vel csónakázni a Dunára. Nagy élmény volt a táti szigetekről visszanézni a Bazilikára.

Szabados Jolán – Jocó néni a kedvenc, kiváló testnevelő. Szinte mindenre megtanított bennünket. Sok hasznát vettem a tanításaim során. Az akkori tanítók mindenre használhatók voltak. A sok tantárgy módszertanát megtanultuk. Nem volt gond alsó-felsőtagozatban a tanítás, helyettesítés.

Összevont iskolába kerültünk. Szinte minden tantárgyat kellett tanítani. Az egyetemet végzett jelentkezők sírva távoztak. A mat. fiz-es szakos el sem tudta képzelni, hogy magyart vagy éneket tanítson bármely osztályban.

Tanáraim voltak:

Nárazsni Ilona orosz-német

Dr. Csiffár Nándor földrajz-történelem

Zentai Nándor történelem

Bartos Jenő pedagógia-tan.gyak. vezető

Jónás Ferenc tan.gyak

Kocsis József, Józsefné Gerencsér Anna Rajz és technika

Dr. Kékesi József mezőgazdaságtan

Karácsonyi Jenő kémia, biológia

Mezei Mihály fizika

Mogyorósi József matematika-Apusnak hívtuk

Nagyon féltém tőle. Egyszer vasárnapi nap kosármecsről gimnazista fiúkkal jöttem a kollégium felé. Szembe jött velem a tanár úr. Tudtam, hogy én nála soha nem leszek matekzseni. Szokta volt mondani „na hazánk nagyjai sorából Szilágyi”. Nekem akkor végem volt. Nem jutott eszembe semmi. Később szerettem tanítani a matematikát.

Tanáraink tudásuk legjavát adták. Tisztességre, alázatra, a tanítói hivatásra maximálisan felkészítettek bennünket. Hogyan kell öltözködni, viselkedni ha megjelenünk első munkahelyünkön.

Még sok mindenről tudnék írni.

1656-ról is:

Zentai Nándorné Magdi néni volt a kollégium igazgatónöje. 24-én reggel a reggelinél az ebédlőben mindnyájan ott voltunk. Éppen eligazítást tartott, mikor 3 ember, fiatalok, nemzetiszín zászlóval, géppisztollyal felszerelve berontottak az ebédlőbe. Nagyon megijedtünk, mi semmiről sem tudtunk. Követelték az igazgatónőtől, hogy engedje el a tanulókat büntetni. Magdi néni a következőket mondta: „A 300 leányt a szülők rám bízták. Én nem engedek el senkit. Ha valaki menni akar, akkor saját felelősségére teheti.” Hős volt az igazgatónő, mert agyonlövással fenyegették. Azon a napon halt meg Kőrösi Erzsébet apukája a Vaskapu alatt. Délután hömpölygött a középiskolások csoportja a Vaskapu felé.

Az igazgatói irodából én közvetítettem Benócz ig. úrnak a fiú kollégium vezetőjének a menetről. Féltette a reábízott fiúkat.

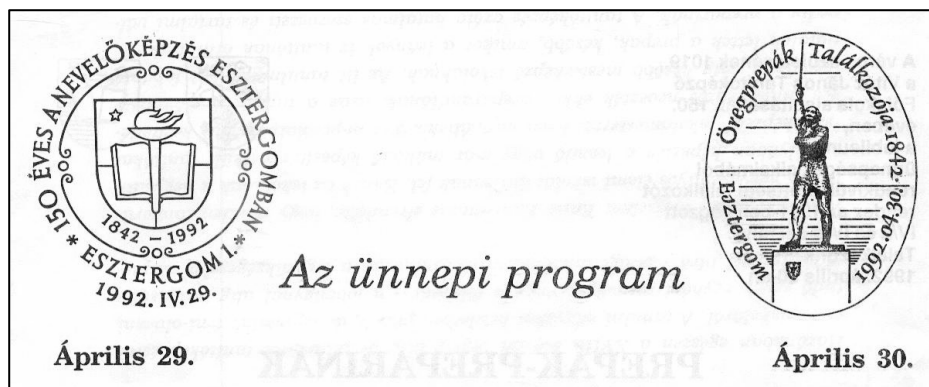
Sokszor eszembe jutnak tanáraink. Sokan már nem élnek közülük. Hála nekik, hogy olyanok lettünk, amilyen tanítókat szerettek volna.

Megálltuk a helyünket. Igazi néptanítók letűntek. A mottóink is az volt:

„Szelídfényű lángocskák leszünk a falvakban, vagy lobogó fáklyák a dülő viharban. Sorsunk az égés, világítás, melegítés.” „Bennünk él a múlt, egy végtelen szeretet, amit tőlünk senki, soha el nem vehet.”

A képző légköre ma is kísért, boldog vagyok, hogy oda járhattam.

Mészárosné Szilágyi Erzsébet
Bakonybánk, 1958

dr. Hársing Lajos volt osztályfőnök
1978-ban írott levele Brénné Somogyi Máriának. (szerk.)

Kedves Somesz!

Nagyon szépen köszönöm a meghívást, de...

Sajnos, megint itt van az a "de", mert elég későn irtak, és már a jelek szerint nem tudom úgy beosztani az időmet, hogy elmenjek, pedig nagyon szeretnék. Vidéken leszek, és a tervek szerint legkorábban vasárnap este érkezem vissza Pestre. Ha mégis sikerülne, ~~akkor~~ hogy hamarabb érjek haza, feltétlenül elmegyek Esztergomba. Hazánk nagy levélírója, Somesz leveléből idézek: "rövid ideig szenvedtük el egymást". Ez azonban kedves rövid idő volt, nagyon kellemesen emlékszem arra az egy évre is, és lélekben még mindig tanár maradtam, akinek a szíve visszahuz a hajdani tanítványokhoz.

Husz év telt el azóta /Atyauristen, borzalom!/, de nemcsak maguk nem öregedtek, hanem én sem! A születési évünk még mindig ugyanaz! Csak a korkülönbség van köztünk eltűnőben.

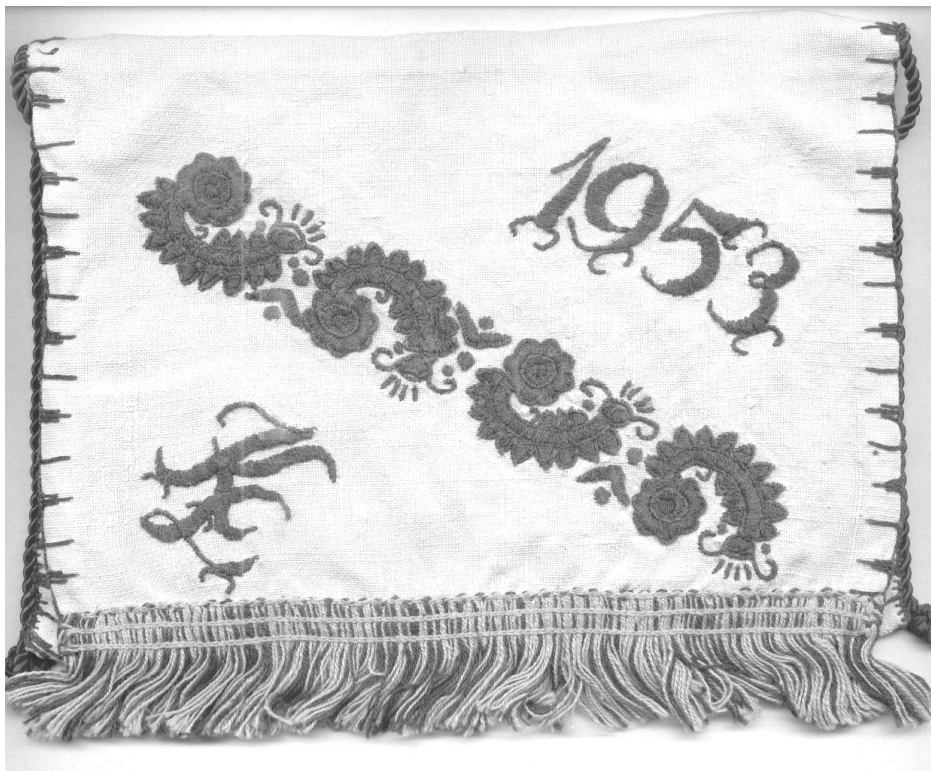
Magamról annyit, hogy 1970-ben abbahagytam a tanítást. Meg kell mondanom, nem anyagi okok miatt, hanem mert azt a gimnáziumot, ahol utoljára tanítottam 14 éven át, és francia tagozatom is volt, átszervezték szakközépiskolává. Ott francia nincs, a magyar olyan kis óraszámban szerepel, hogy nem láttam sok értelmét, hogy maradjak, a nevelőtestület nem az izlésem szerint alakult át, ezért mondtam búcsút a tanárságnak, és eleget tettem egy régóta esedékes hívásnak, elmentem a szinkronba. Erről elég annyit mondanom, hogy minden taszit onnan vissza az iskolába, bár valószínűleg megmaradok dramaturgnak.

Nem felejttem azonban el sem a magyar órákat, sem a tanítási gyakorlatokat, a klubdelutánokat és azt a sok, bár aprónak tűnő eseményt, ami együttvéve nem szürke volt, hanem igenis színes, és értelmet, tartalmat adott az életemnek. Talán sikerült valamit adnom is utravalónak, és megtiszteltetésnek tartom, hogy nem feledkeztek meg rólam. Nagyon sajnálom, hogy így alakult, mert csak az ötéves találkozóra tudtam elmenni. De hát...

Kívánom, hogy töltsék kellemesen ezt a vasárnapot, eleve- nítsék fel a régi emlékeket, és valamennyien elégedetten és boldogan tanítsanak, háziasszonykodjanak vagy hűtlen pedagógusként /mint én is/ dolgozzanak.

Üdvözlettel:

Hársing

Kalácska László tarisznyája

Az emlékezések írói

Név	Érettségi éve	Lakhely	oldal
Bevezető			3
Greman Béla	1945	Léva	5
Jó Dobronya László	1948	Esztergom	7
Filyó Mihályra emlékezünk	1951	†	11
Jekli Imre gyakorló éve Csongrádban	1951	Nagykovácsi	14
Rados Etelka Jobbágy Tihamérné	1952	Esztergom	16
Flekenstein Olga Csendes Pálné	1953	Monor	41
Horváth Gizella	1953	Kanada	72
Gyuriczki Anna Huber Andrásné	1953	Tokod	73
Kalácska László	1953	Bátaszék	88
Németh Katalin Scholtz Lászlóné	1953	Salgótarján	109
Kunczius Ida	1954	Pilisszentlélek	117
Németh Erzsébet Móczik Györgyné	1954	Esztergom	119
Szóda József	1954	Tokod	122
Hadnagy Izabella Körmendi Gézőné	1954	Tata	124
Bükki Mária Czeinerné	1954	Székesfehérvár	132
Németh Magdolna Török Gézőné	1954	Lábatlan	134
Zsednai Erzsébet Kádár Istvánné	1954	Székesfehérvár	138
Kajtár Piroska Zsebők Zoltánné	1954	Ács	140
Rétfalvi Matild Lévai Károlyné	1954	Oroszlány	146
Csepreghy Anna Gyarmathy Tiborné	1955	Esztergom	153
Szilágyi Erzsébet Mészárosné	1958	Bakonybánk	154

